

1937

123-126

SZABOLCSI SZEMLE

· FŐSZERKESZTŐ: SZOHOR PÁL ·
 · SZERKESZTŐK ·
 · SZENTMIKLÓSI PÉTER ·
 · BELOHORSZKY FERENC ·

· A SZABOLCSVÁRMEGYEI BESSENYEI KÖR ·
 · KIADVÁNYA · NYIREGYHÁZA ·

IV. évfolyam

1937

3-4 szám

Ara: 80 fillér.

TARTALOM

	Oldal.
<i>Szohor Pál</i> : D. Geduly Henrik	65
<i>Molnár Rózsai</i> : Görög vizeken, görög szigeteken	67
<i>Szohor Pál</i> : Nyiregyházi tükör	74
<i>Hungarus</i> : Hogyan lehet?	77
<i>Cziráky Imre</i> : Hó esett a pocsolyára	81
<i>Spectator</i> : Siralomházban	86
<i>Dr. Belohorszky Ferenc</i> : A magyar gyermek szociális nevelése	94
<i>Dr. Bakos József</i> : Gondolatok a zseniről	108
<i>Kovács László</i> : Egy falusi orvos 1937-ben	119
<i>Eördegh Béla</i> : Falucsúfó!ó szólás-mondások	123
Holmi	126

A magyarság sorsdöntő óráit éli; a tizenkettedik órában kell a köztudatot korszerűvé tenni és a lappangó szellemi erőket táborba szólítani. A Nyírség minden friss, életerős hajtását bemutatni s a szabolcsi kultúra minden jelentős mozzanatáról tájékoztatni a nagyközönséget, ez a

SZABOLCSI SZEMLE

célja. Közönséget, irodalmi, művészi köztudatot akar nevelni, amelynek számára a szellemi élet az igazi hatalom. Hasábjain a Nyírség, a szabolcsi élet legkiválóbb és legmagyarabb egyéniségei találkoznak a magyar életet a szabolcsi földön irányító kultúrértékekkel. Cikkeinek tárgyát és súlyát a nagyközönséghez szabja, érdekességét a mai életkörhöz, a művészi formáját pedig a legszélesebbkörű olvasótáborához.

A *Szabolcsi Szemle* a Szabolcsvármegyei Bessenyei Kör hivatalos lapja.

A kör tagjai közül azok, akik tagdíjukat befizették, a *Szabolcsi Szemlét* két pengőért tagilletményképen kapják.

Előfizetési díj nem tagoknak egy évre: 3 pengő. *Egyes szám ára*: 40 fillér.

A *Szabolcsi Szemle* évenként tíz számban jelenik meg.

A szerkesztőbizottság elnöke: a Bessenyei Kör irodalmi szakosztályának elnöke, dr. Horthy István.

A szerkesztőbizottság tagjai: Aradvári Béla, dr. Borbély Miklós, dr. Borbély Sándor, dr. Kelen László (Nagyhalló), Margócsy Emilné, dr. Méreyné Juhász Margit, Nagy Vilmos, Rába László, dr. Schárbert Ármin, dr. Spányi Géza, Szigeti Sándor, dr. Sziklay László, dr. Vietórisz József.

Kiadó: Bata Sándor, az Ujságbolt tulajdonosa, Nyíregyháza.

Kéziratokat a főszerkesztő címére kell küldeni: (Nyíregyháza, Városháza). Kéziratokat nem adunk vissza. *Megrendelni* Nyíregyházán a kiadónál lehet.

A Bessenyei érmet rajzolta: Szalay Pál, a címlapot tervezte: Tóth I. Lajos.

D. GEDULY HENRIK

Néma¹⁾ fájdalom szorította össze a nyiregyházi ember szívét. Tanyasi házak kérgeskezű lakói adják szájról-szájra a hírt, mely rohanva fut végig ezen a sokhúru pompás emberi távirón, a tanyabokrok világán, akár a téli fagy, mely elpusztítja a vetést. A városi kőházakra ráereszkedett a köd, az iskolák kacagó megleházi palántái elsápadtak s kitágult szemekkel tekintenek fel a Gondviselőre, mint akik csak ösztönszerűleg érzik, de még értelmükkel nem foghatják fel veszességüket. Borong a hír, meghalt D. Geduly Henrik titkos tanácsos, a tiszai ev. egyházkerület püspöke, a nyiregyházi ev. egyházközség érdemekben gazdag lelkésze.

Ebben a városban Geduly Henrik nem csupán a tiszai egyházkerület püspöke volt, de — ha püspök alatt Istentől elhivatott lelki vezért kell érteni — püspöke volt ötvennégyezer nyiregyházi embernek, akik több mint 45 esztendőn keresztül őt tekintették boldog mintaképüknek hitbuzgóságban és felekezeti békeségben, polgári kötelességtudásban és kultúra-szeretetben, családi élet boldogságában és szociális érzésben, végül — nem utolsó sorban — a kenyéradó áldott nyírségi föld iránt érzett rajongásában.

1891-ben mint segédlelkész és hitoktató érkezett Nyiregyházára, mikor ez a város 27 000 lelket számlált nagykiterjedésű területén. Most mikor e téli délelőttön eljöttünk e templom megszentelt hajói alá, utolsó búcsút venni püspöküinktől, Isten különös rendelése folytán éppen kétszer annyi: 54.000 ember hullatja könnyeit Nyiregyházán. Minden város életképessége pedig abból nyeri alkotó elemeit, amit Geduly Henrikről mondotam: vallásosságból és felekezeti békességből, polgári kötelességtudásból és kultúraszeretetből, tiszta családi életből és szociális megértésből, a nép és föld utáni rajongásból. Mintha csak ki lettek volna mérve napjai, a kezdet és a vég s e két határkö között apostoli munkásságával megkétszerezte e most gyászában porig sujtott város nemzeti értékeit.

Nem tudunk belenyugodni abba, hogy elvesztettük ezt a vezérlő egyéniségünket. Hiszen csak másfél hónappal ezelőtt még — e szószékről elhangzott Szylvester esti beszédében — olyan bizakodó alázatossággal szabta ki a nyiregyházi ember életútjait. De ebben a városban — úgy látszik — elvégezte azt a munkát, amire Isten elhívta őt. 45 esztendő alatt a tőle tanult nemzetépítő erényekkel megkétszereztük ezt a boldog és bánatos várost, melyet a fáradt főpásztor keze most búcsúzóul, reszketve, utólszor simogat meg.

1.) A ravatalnál mondott gyászbeszéd.

A hitbuzgóság mintaképe s a felekezeti békesség pillére volt. Hogy ebben a városban a szántóvető ember vasárnap tisztes ünneplőben vonul be távoli tanyasi otthonából az Isten házába, hogy itt szük lett valamennyi felekezet temploma, hogy ebben a városban nem talált soha talajra — még a megpróbáltatások legszörnyűbb napjaiban sem — a hitet csúfoló nemzetietlen szélsőség: azt mind a Geduly Henriktől tanult hitbuzgóságnak köszönhetjük. Nem hívakodott hitbuzgóságával, de bele volt olvadva lényébe s ez serkentette egyházának építésére. Ami újabbkori evangélikus intézmény van ebben a városban, mind az ő bölcsességét hirdeti. Egymásután építi a tanyai iskolákat, a kulturának a végvárait; ő emeli fel a központi iskola hatalmas épületét, modern középiskolává fejleszti a fiugimnáziumot, megalapítja a legnehezebb napokban a leánygimnáziumot. boldogabb időkre számítva felépíti az egyházi bérpalotát s a gyülekezeti életben ezer olyan intézményt hív életre, mely nem hívalkodva kér dicséretet, hanem hasznos szolgálatot tesz egyháznak és társadalomnak egyaránt. S az alkotásoknak e lázas nagy sikere, személyének szinte ellentmondás nélküli tekintélye, a közügyekre gyakorolt iránytszabó befolyása s a háta megett álló legnépesebb gyülekezet feltétlen bizalma és támogatása nem ragadtatja soha felekezeti békétlenségre. Tanuságtételre hívom itt lelkész társait valamennyi nyiregyházi templomból, hogy nem a hitnek és békességnek volt-e alázatos szolgája, aki — ha harcot hirdetett — nem a felekezetek, de a hitetlenség ellen hirdette azt. A hitetlenség ellen, mely földalatti aknáival aláásná a nemzet életét s a kereszt helyett vörös sarlót és kalapácsot szegezne rá a templomok ajtajára.

Egyéniségének újabb varázsa: a polgári kötelességtudás s a kultúra szeretete volt. Mint a vármegyei törvényhatóság örökös tagja s a városi képviselőtestületnek több, mint 40 esztendőes érdemes munkása állandóan részt vett a közügyek irányításában. Itt is bölcs mérsékletet és alkotó kritikát hallottunk ajkairól s vezérlő eszméje a társadalmi áramlatok és izmusok harcaiban is a szeretet tanítása volt. Kevés ember tudja lerázni magáról az önzésnek és hiúságnak csábító és felkúszó szederindáit, de Geduly Henrik úgy állt a polgári tanácskozások zöldasztalánál is, mint aki Luther-kabátban az evangélium ígeit hirdeti. A kulturának pedig rajongó apostola volt. Irodalmi munkássága nemcsak a theológia mezejére szorítkozott, de tollát és szavának szónoki ékességét rendelkezésére bocsátotta Nyiregyházának is. Ő volt a márciusi ünnepek lánglelkű szónoka, lapszerkesztő. Nyiregyháza első monografiájának szerzője, a Bessenyei Kör elnöke, most öreg napjaira pedig a szárnyai alatt felnövekedett ifjúság atyja és tűzesszavú gyámolítója.

A közéleti ember azonban gyakran álarcot ölt magára, hitet és erkölcsöt hirdető szava nem gyökerezik a lélek őszinte érzéseiben. Nem tartom a társadalom megbízható tagjának, aki be-

zárva maga mögött otthonának ajtaját, leveti a közélet kotornusát és nem él összhangzatos boldog családi életet. Geduly Henrik ebben is püspök volt s mi mind az ő házánál tanultuk a boldog családi élet szépségeit és a gyermekeit szerető családfő áldott példáját. Ne kicsinyeljük le ezt az ékességét utolsó útjára induló nagy halottunknak, mert ahol az életben meghasonlást látunk és bűnnel találkozunk, azt mind visszavezethetjük a családi élet boldogtalanságára. Mert ki bocsátja nyugodtan munkahelyére azt a munkást, akit otthon nem várnak szeretettel simogató kezek, melyek letörlik homlokáról a közéleti gond szántotta fájó barázdákat. És ebből a kristályosult felmagasztaltságból fakadt szociális érzése is. Ez az evangélium tanításával gyakran ellentétes modern élet: a gyűlölködésnek, önzésnek, haszonlesésnek és kárörömmel olyan típusait termeli ki, melyek a végromlás felé viszik a keresztyén társadalmat s annak gazdasági berendezéseit. A mi nagy halottunk itt is őrt állt szociális érzésével, mely uralkodó eszméinek a hegyi beszéd igazságait tartotta.

És most ez a nép és ez a föld, melyet annyira szeretett s amely annyiszor élvezte kezének és értelmének alkotó munkásságát, most itt áll a ravatal körül magábaroskadva, megalázva. Pár perc múlva kiürül ez a templom, elhallszik az orgonaszó bűgása, mi mind odasorakozunk egy fekete koporsó mögé s megindulunk révetegen, tanácstalanul, elhagyottan. Az életem eseményei mind hozzáfűznek: ő keresztelt, ő konfirmált, ő részesített az isteni kegyelem első áldásában, ő esketett, ami szépség volt eddig az életemben — mind tőle kaptam. Most hogy az isteni kegyelem oda emelt, hogy a tőle tanult erkölcsi talizmánokkal e boldog és bánatos város polgármestere lehettem, szeretném 54.000 nyiregyházi ember nevében mindannyiunknak e tőle kapott szépségeit visszarakni utolsó búcsúra kinyújtott püspöki kezébe, fekete koporsójára.

SZOHOR PÁL.

GÖRÖG VIZEKEN, GÖRÖG SZIGETEKEN

Az Oceánia elindul. Legyező alakban tárul Triest remek panorámája... Mikor fogom már egyszer Triestet megnézni? Triest a kiinduló pont, átszálló-állomás. A továbbutazás izgalma, türelmetlensége, vagy a hazautazás élményektől fáradt hangulata mindig elhalasztatják velem Triest meglátását... Most? most sincs idő erre. A kyclopsok tengerére indulok. Vajon fogok-e találkozni a görög mitológia egyszemű villámfiaival, a Villogóval, a Mennydörgővel, a Villámlóval... A tenger nyugodt, való-

színületlenül rikító kék, csak az örvényösvény, amit a hajóóriás húz maga után, forr fehér tarajosan.

Az első nap ismerkedés az Oceániával. Mindig büszke voltam tájékozódási képességemre. Itt csődöt mondott. Az első nap legalább tizszer kell magamat hazavezettetnem a kabinfolyosók dzsungeljében. Felfedező útra indulok. A könyvtárban egész szekrényrevaló kitűnő magyar könyvet találok... Tiszteletteljesen nézegetem a gondosan letakart, alvó mentőcsónakokat. Külső oldalukon lógó kapaszkodók, azoknak, akiknek már nem jutott hely a mentőcsónakban. A kapaszkodók fája tükrőfényesre polírozott. A ragyogó fényes mentőcsónakok olyan nagyon újak és tapasztalatlanok. Csak hadd aludjanak. Sietve megyek tovább. A hajó szíve dübörögve ver, a szívemnek külön meg kell szoknia, hogy ne akarjon egy ritmusban dobogni ezzel a ziláló gépszívvel. A szellőztető szerkezet szünet nélkül dolgozik. Leonardo da Vinci sötét rendeltetésű Dionysos füleket szerkesztett renaissance paloták falába hatalmas és gonosz lelkű mecénások parancsára. Azok a Dionysos fülek beszélni tudtak rosszat, gonoszat. Ezek Dionysos szájak, de beszélni nem tudnak, csak lihegni és áldott friss levegőt lihegnek a hajóbelső minden zugába. Olyan emberi és élő a lélegzésük... Benézek a gépház toronyba. Lenyüggőzően imponáló. Ezüstfényű gépek, remek szerkezetek, amint ritmikus zenére dolgoznak. Költeményt lehetne írni róluk. Mindennap meghallgatom a géptorony furcsa, megkapó muzsikáját... Felfedezem a kis kápolnát. A Madonna képe előtt piros örökmécs. Ide alig hallatszik be a gépek lüktető remegése. Sárkányölő sz. György áll őrt a Madonna mellett... Az egyik terem tejüveg festmény falai a tenger fenekét ábrázolják. Nappal a nap, este pazar villanyfény világítja át. A görög mithologia tengeri csodái, szörnyei suhannak a víz alatt. A mozi, a bár, a táncterem, a kártya szobák, éttermek, tornaterem, játék-fedélzet, üzletek, kórház, bank, utazási iroda, posta, zeneterem, mind-mind a modern művészi elgondolás világos, derűs, megkapóan izléses, könnyed, praktikus stílusában szinte mosolyognak. És a fedélzeti úszómedencék! Valami felszabadult gyerek-örömmel ugrál, buk-dácsol, prúszköl, pacskol a sós vízben a hajó népe. És a napsütés! Szomjasan próbálom a napmeleget elraktározni... A látóhatár most végtelen. Az idő fogalma összezavarodik. Egy délelőtti percek alatt tovaszáll. Az elmúlt napra visszagondolva úgy tűnik föl, mintha reggel óta hetek teltek volna el. A B. fedélzet nagy óráját éjfélkor előre igazítják, azután eljön az idő, amikor visszaigazítják. A kis órák belebetegszik a sok igazításba, én meg teljesen belezavarodom az időszámításba. A kis órát Athénben próbálom meggyógyíttatni. Hosszas kutatás után egy apróka órásboltban találok egy százesztendősi órát ezer ketyegő óra között. Az órák szerencsére magyarul ketyegnek és én egészen otthonosan várom. A kis órák egészsége addig tartott, amíg visszaszállottam

a hajóra. Így belenyugszom hogy most kiestem az idő kerekének forgásából...

Mikor a hajó-út programját áttanulmányoztam, ismeretlen nevű szigetet találtam, mint kiszálló állomást, Santorino. Oh, ez olyan kis szemfényvesztés, gondoltam; Korfu, Athén, Rhodos mellé szószaporításnak. És Santorino lett legfantasztikusabb élményem.

Mikor Úranos lehajította egyszemű szörnyfiait, a kyklopszokat az égből, valahol itt potyoghattak be a tengeren keresztül a föld mélyébe. És ott háborognak elégedetlenül és a föld görcsösen belerángatózik ebbe a háborgásba. Santorinót, görögösen Thirát, a kyklopsok féktelen dübe dobta a felszínre. Santorino szigete vulkán. Kráterperemét egy helyen beszakította a tenger. A patkóalakú öböl sziklapartja ijesztő meredeken emelkedik ki 600 m. magasan a vízből. De a bőszyklopsok még most sem nyugszanak; a kráter öbölben működő tűzhányók vannak és egy titokzatos kibukkanó és eltűnő szigetcské.

Az éttermi hangszóró udvariasan figyelmezteti három nyelven a hölgyeket, hogy a santorinói kirándulás hosszabb szamaragolással van egybekötve, tehát megfelelő ruhát öltünk.

Az első motoros bárkára igyekszem lejutni. A fedett B fedélzet kiszálló hídjánál várakozom. A meredek lépcsőn óvatosan lépegetek le, a matrózok udvariasan, de erélyesen belelendítenek a bárkába, elhelyezkedem és körülnézek. Elképpedelek a bámulattól. Kék víz, zord, fekete sziklafalak és fenn egy hófehér, hegyenépült város (Pyrgos). Tündéri szép; kupolák, tornyok, ezeregyéjszakai házak, gyémánt ablakszemek. Mint egy mesekép, amit kissé túlzott fantáziájú művész alkotott. Nem lehet betelni vele . . .

A bárka a sziklához zökken . . . Az álomkép, a mesekép varázsa egy pillanat alatt szétfoszlik. Szutykos, toprongyos fekete alakok fülhasogató kiáltozással hadonásznak az orom előtt boros üveggel, levelezőlappal, megfagyott lávával, számárjeggyel. Halvány sejtelmem sincs, hogy hány drachmát fizettem a számárjegyért. Jobbra-balra lökdösnek, rángatnak; egy tikkasztó forró sikátorba kerülök. Ijedten szorongatom a számárjegyet. Egyszer csak két rozoga ládából rögtönzött emelvényen találom magam és a következő pillanatban egy keservesen sovány szamár hátán ülök. A jegyet kiragadják a kezemből, a hajcsár ordít, egy fütykös bottal rávág a paripámra, kétségbeesetten kapaszkodom és a szamár nekilendül. Az út kanyargó lépcső, mégpedig széles, lapos számárlépésre méretezett lépcső. Elöttem, mögöttem végeláthatatlan számárkaraván. Nagynehezen, kézzel-lábbal, már amennyire ezt a kapaszkodás és egyensúlyozás megengedi, megértetem a hajcsárral, hogy nem tűröm a szamaram, illetve az ő szamara ütlegelését. A szamaras ember most már csak fülhasogatóan kiáltoz, de a szamár éppen nem mondható hálásnak. Időnként neki-dől a sziklafalnak, le akar dörgölni a hátáról, keresztbe áll az

úton, megállítja a számársort. Magamban elfilozofálhatok a szamarak hálátlanságáról . . . Az út hosszú, a panoráma tárul, bővül. Óriás gőzsünk már csak olyan apróka, mint a kisöcsém játékhajója. A megfagyott lávaszigetek mint óriás sárkányok, ijesztő tengeri-kigyók bújnak elő az öböl vizéből. Vajjon hol van a kibukkanó és eltűnő sziget helye, 1707-ben és 1925-ben volt a felszínen, közben aludt a tenger mélyében. Az út mellett ijesztő mélység. A meredek falakon óriás lávagyíkok kapaszkodnak. Csak a Vezuv kráterében láttam ilyen pokolian nagyszerű látványt, De ott a tenger nem volt ilyen közvetlen közelségben. Szinte keresem a Minotaurost, hiszen közel van Kréta, reggel a Kythera sziget fokától láttam kéklő hegyeit. Vagy talán a Háрпиák tanyája ez a fekete sziklafal?

Dante pokla jut eszembe:

„Rút Háрпиák fészkelnek erre riva,
kik Strofadokról Aeneast elűzték,
jós ajkukról zúgván a jövő kinja.

Széles a szárnyuk s emberarcra büszkék,
karmos a lábuk, hasuk csupa toll,
jajgatva lakják a sok furcsa tüskét.“

(Dante: *A pokol XIII. É.*)

. . . Mind feljebb, feljebb . . .

Ilyennek képzelem Dante Purgatórium hegyét. Meg kell mászni, a tetején a földi paradicsom van és onnan már a csillagok felé lehet szállani a mennyei Paradicsomba.

Fönn a meseváros, az álomország, a paradicsomcsúc s mivé lesz. Nyomorúság, szegénység, bűz, piszok, tikkadt hőség, koldusok, szamarak, másfél méter széles uccák, szamaristálló, frissen nyúzott szamárbőrök. De nehéz állatsors jutott nektek osztályrészül, santorinói szamarak! Ahítozom egy kis üde, zöld színre. De ez a szín hiányzik a santorinói palettáról. De amint a város legmagasabb ormáról lenézek és fel az ég felé, megint csak átvillan a lelkemen a Dante-i gondolat. Mégis csak a Paradicsomcsúc ez. Innen könnyen lehet az ég felé szárnyalni. A fenséges szép egész közel viszi a lelket a Mindenhatóhoz . . . A lejövetel megint út a pokol felé. A szamár leül a hátsó lábaira és úgy szánkázik néha métereken át, a fanyereg kemény, ijesztő a mélység. A hajó fedélzetéről az utolsó pillanatig nézem a hegyen épült várost. Most így messziről megint tündéri szép. A távolság, a messziség eltünteti a közelség nyomorúságfoltjait.

Rhódos. A hajó messze a szigettől horgonyoz le. A motoros bárka útja hosszú. Nem a napistennek óriásméretű szobra integet a kikötő bejáratánál, hanem a római farkas és a rhodosi szarvas. Rhodos a töröktől hódított olasz terület, azért vigyáz rá Róma farkasa. Kiugró sziklanyelv zárja be a kis öblöt. Itt vethette meg

lábát Héliosnak, a napistennek a szobra, az ó-világ hét csodája közül az egyik, a 32 m. magas rhodosi kolosszus. Csillogott, ragyogott, a fáradt hajósok ujjongva üdvözölték. De a kyklopsok féltékenykedtek óriás alakjára, kitértek Hephaistos műhelyéből, megrázták alatta a földet és az óriás szobor összeomlott az Úr eljövetele előtti 224-ben. A városkép így a tengerről a minaretek erdejét és a komor várfalak, bástyák végeláthatatlan sorát mutatja . . . Micsoda furcsa, keleti zürzavar. Az új olasz városrész valami neoislám jelleget öltött magára. A régiben van török negyed mecsetekkel, bazárral, görög negyed bizánci templomokkal, hosszúsakállas pópákkal, spanyol zsidonegyed ezergyertya-tartós zsinagógákkal. Mindegyik egy külön világ. És közöttük egy darab középkor a Jánoslovagok, az ispotályosok, a Johanniták Rhodosa. 1308 és 1523 között Rhodos a keresztes háborúk híres lovagjainak bevehetetlen vára. 1523-ban Szolimán meghódítja és a Johanniták Máltára húzódnak vissza. A vár még ma is nagyszerű erődítmény. Az udvarias őrség felenged a bástyák tetejére, de fegyveresen jön a nyomomban. A bástyák gyűrűje háromszoros. A várárkok szédítő mélységben tátonganak. A forró kő és a forró napsütés kibírhatatlan . . . És a lovagok uccája! Gótikus lakóházak, paloták, különböző országok lovagrendjeinek székházai. Gyönyörű kapubélések, pártás falak, kis erkélyek, acsarkodó krokodilus vízköő szörnyek, ólomkeretes ablakok, remek kovácsolt vasrácsok. És benn emberek laknak, a kapuk előtt gyerekek játszanak, a rács mögött fehér függönyök lebbsenek. Az idő kereke 700 évet forog vissza. És a Nagy Ispotály, a hatalmas kórházterem, kicsi kápolnával, óriási kandallóval. Mennyi lélek bucsúzhatott itt a földi világtól kinlódva, szenvedve, mennyi megtört tekintet szegeződhetett a boltozat óriás köibeire. A keresztes háborúk híres nagy Ispotálya most múzeum. A hajdani betegszobákban roskadásig telt vitrinek sorakoznak. Krétai aranykincsek, polipos vázák, középkori ládák a lovagok termeiből és közöttük a csodaszép rhodosi Vénusz. Halvány, sárgásrózsaszín márványarca élettelenesen mosolyog. Az ispotály kertje romantikus várkert; bástyák, erkélygallérok, "parányi virágos szigetek, forrás, vízmedence, kupacba rakott kőágyugolyók, szöllőlugasok, narancsfák, madárcsicsergés . . .

Tovább, tovább. Török negyed. Mennyi minaret. Van tömzsi, zömök, van karcsú, magas egygalléros, kétgalléros, csipkés-galléros, cakkosgalléros . . . Szandalomat künn kell hagynom a mecset ajtó előtt. Az egy darab, remekbeszött, óriás szőnyeg tökéletesen befedi a templom padlóját; a mihrab, az imafülke légies, finom áttört arabeszk faragás. Egy hívő imádkozik földre borulva. Önkéntelenül lábujjhegyen lépek, pedig a szőnyeg minden neszt felfog . . . És a kis szandalom ott vár az ajtó előtt, pedig csak úgy nyüzsög a népség a mecset udvarán. Megvallom, egy kicsit aggódva hagytam magára . . . Fél óráig várakozom a Sulejmán mecset minaretjének a lábánál. Az ucca forgalmas, Török, görög,

olasz beszéd és az idegenforgalom bábeli nyelvzavara hullámszerűen körülöttem. Végre a műezzin alakja megjelenik a minaret erkélygallériáján. Felemelt karokkal éneklő az imára hívó szavakat és dicsőíti Allah-ot. És a forgalom nem áll meg, a magasból jövő hang földöntúlinak tűnik fel s belevész az ucca profán zajába...

Azután autókirándulás Calitea gyógyfürdőhöz. Mussolini most ébresztette fel kétezeresztendő álmaiból. A városon átbogva egy szempillantásra meglátom az öreg török temető kopott sírköveit. Másnap elindulok újra felfedezni és lerajzolni. Hosszas bolyongás után, — mert a török negyed sikátorai valóságos labirintusok, — megtalálom. A forró nap alatt szinte forr az agyvelőm, a kék szemüveget egy pillanatra sem lehet letenni. Izgatottan járom be, hogy áttekintő képet kapjak. Turbános, fezes fejfák, arabeszk betűk, kopott tujafák. Izgatott vagyok. A tusüvegem dugója eltűnik, a tollszár vége helyett számba kapom a tusbarmártott tollhegyet, elkenem az arcomon, de lázasán rajzolok. A kis török gyerek, aki az utolsó, reménytelenül tekerdő útvesztő sikátorból kivezetett, roppant nagy érdeklődéssel követi tollam futását, még csak nem is mosolyog bemaszatolt ábrázatomon.

A hajó közönsége tiszteletére a nagy szálló, a „L'albergo delle Rose” bált rendez. Ez egy kis csalódás. Semmi exotikum, elegáns internacionális társaság. Ugyanúgy lehetett volna a semmeringi Panhans-ban vagy a budapesti Gellért-ben. Csak a bálbámenettel bizar kisért. A tenger nyugtalan, a szél élénk, csupa hullámtaraj a víz. A meredek, tengerbevesző lépcsőről nem könnyű hosszú estélyi ruhában, magassarkú bálcipőben bárkába szállni. A bárka táncol, a szél lobogtatja, csapkodja a hosszú ruhát, félek, hogy kivágott estélyi cipőm a tengerbe hull. A bárka orra fölé felhúzták a viaszosvászon tetőt, hogy sós zuhanyt ne kapjunk. A kis csónak távolodik a biztos hajóóriástól és a messzi part felé indul. Ring, reng, lökődik, táncol, tántorog, emelkedik, zuhan; a frakkos, sleppes, estélyiruhás társaság meglepően szótlan és halkán felfohászokodik, mikor a bárka befut az öböl kapuján.

Másnap felszedjük a horgonyt. Neki a tengernek. Léptenyomon ismerős szigetek Naxos, Melos, Paros, Delos, szürke sziklák, világítótoronyok. Melos a melosi Aphrodité, a milói Vénusz hazája; Naxos, ahol Ariadne, a hűtlenül elhagyott krétai királyleány sírt! kétségbeesetten Theseus után. . . . Athéni kiállás

A Phaleron kikötő. Athénben statárium van. Egész hadiflotta szegzi felénk meredező ágyúcsöveit. Bója kerítéssel veszik körül a hajót, de mi nyugodtan kiszállhatunk. A reggeli pára még a levegőben rezeg. Izgatottan keresem a látóhatár szélén az Akropolist, Athén fellegvárát. Igen ott van... Magasabban és távolabb, mint elképzeltem, A Parthenon homlokzata ismerősen fehérlik. Vezetők, zürzavar, nyelvzavar, végre felkanyarodik az autó a fellegvár lépcsőjéhez. Szigorú vezetői felügyelet alatt lehet csak a Propyleion lépcsőin belépni. A nap vakítóan süt, a hófehér

márványok meghatványozzák fényét. Az alapos német vezető kimerítő magyarázatot tart a görög építészeti stílusokról. Így hát lehet egy kicsit ábrándozni. Találok egy kis árnyékot, leülök a hűs márványlépcsőre. Szédülten bámulom az óriás oszlopokat. Micsoda kolosszális méretűek! Itt vonult a Panathenaia körmenet, Athén dísze, virága, fiatalja, öregje; vitték a remekbe szőtt peplost Athena istenasszonyoknak. A kőút természetes szikláján nyomokat koptattak a lovak patái; a phidias-i lovasok élő másai itt vonultak fel. Fellepek egy kőtálapazatra, hogy szétekinthessek, Mikor megtudom, hogy itt állott Phidias Athena Lemniája, sietve és szégyenkezve szállok le a talpazatról. Messziről kéklík a tenger. Itt állott hát Athéna, fődetlenfejű, szépséges szoborarcával Lemnos sziget felé fordulva, s innen integetett arany dárdájával az érkező hajósok felé. Átölelem a Parthenon egyik óriás oszlopát. Eltörpülök, megsemmisülök hatalmas arányai mellett. Néhány rovátkát ér át csak a karom. Milyen hűs a márványa, jól esik forró homlokomnak!... Onnan a szembenlévő hegyről célzott a német származású, velencei zsoldos kapitány és a Parthenon, Perikles büszkesége, Iktinos és Kallikrates építészek remeke. Phidias márványaival és a törökök löporával a levegőbe röpült az Űrnak 1687-ik esztendejében.

Az Akropolis kis muzeumában ismerős örömmel üdvözlöm az archaikus kőrékat, a híres leányszobrokat. A perzsa háború feldulta az Akropolist és a törmelékekkel egyenlítették, töltötték fel a hegy terrasztát. Innen ásták elő a nevetőszájú, komolyszemű szobrokat. Titokzatos mosolyok, remek köfrizurák, márvány fátylak, édes, szép leányarcok, távolbanéző szemek, halvány színek fogadnak. Melyik szebb? Nem lehet választani. Ők állanak karcún, kecsesen átlátszó fátyoluk szinte lebben, búcsút mosolyognak és... itt kell hagyni őket

Az athéni középületek a neoklasszicizmus lélektelen görög stílusában épültek. A Parthenon, az Erechteion, a Theseion mesésen eleven, beszédes kövei lelkesek, ezek az utánzatok szegényesek, szótlanak, némák. A Nemzeti Múzeumban, a sírkövek termében talákoztam Hegeso-val, Proxenos leányával. Alig lehet betelni a görög temető költészetének varázsával. Itt anya bucsuzik a gyermekétől, ott férj a feleségétől, fiú az apjától. Csupa szelíd, megnyugvó, halk fájdalom. Könnyeket csal szemembe a kétezeréves szomorúság.

Feljethetetlen élmény, találkozásom a szakállas bronzistennel. Hatalmas, pompás bronzszobor, finom zöldes patinájú, előrelépő lábain feszülnek az izmok. Szeme helyén valamikor drágakő villoghatott. Most sötéten, szinte hipnotizálóan néz üres gödörszemével. Ez a szobor maga a megtestesült titokzatosság. 1929-ben fogták ki a tengerből a szivacshalászok Euboea sziget partjai előtt. Hogyan került a tengerbe, nem tudják; talán hajóval süllyedt el, talán a nagy rombolás idején így akarta megmenteni valami késői rajongója. A szakállas bronzisten felmerült a hullámokból, és

sötét szemeivel kutatva figyeli ezt a megváltozott világot . . . A hajó távolodik a parttól. Este van. A hadihajókat meredező ágyúcsöveikkel elnyeli a sötétség. A távoli Akropolist modern fény-szórók világítják, Zeus gyeplőbefogott, kezesen irányítható kései villámfényei. Odaképzem a Parthenon elé az Athéna Lemnia óriási, csillogó alakját. Távolodunk a görög partoktól. A görög szigeteket egymásután nyeli el a messziség, sötétség. Már dalmát vizek felé közelgünk, amikor a görög regevilág búcsúzóul elibém küldi Odysseus „feketésorrú”, „szépevezőjű” gályáját. Szinte nesztelenül siklik el, jó a szél, sokrétű vitorlái dagadnak. Pontosan olyan mint a Vatikánban lévő I századból való Odysseus képen a gálya, amikor az alvilág bejárata előtt vesztegel. Előtérben halottidéző jelenet folyik, háttérben a hajó, finoman remeg a pára a víz felett, olyan mint egy modern impresszionista kép. Az eszem megállapítja, hogy kopott öreg hajászbárka úszik el mellettünk; a fantáziám Odysseus gályáját látja. Megint csak Dantére kell gondolnom. Ő mondatja el Odysseussal:

„Ó társak, bár veszélyek ezre vijja
szíveteket, mégis Nyugatra hágtok:
ha látástokból, bármí sok a hija

öriztek“ — „szóltam -- még egy csöppnyi lángot,
ne sajnáljátok megkeresni tőle
a Nap útján, a néptelen világot!

gondoljatok az emberi erőre:
Nem születtek tengni, mint az állat,
hanem *tudni és haladni előre!*“

(Dante: *A pokol XXVI. É.*)

MOLNÁR RÓZSI.

NYIREGYHÁZI TÜKÖR

Önismeret nélkül járnánk a világot, ha néha tükörbe nem tekinthetnénk. Ez a tükör nem csak hiú külsönket mutatja, de a lelkiismeret tükrében meglátjuk erkölcsi életünket és gazdasági értékmérők jelzik életképességünket. Aki a maga mesterségét becsülettel folytatja, nem nyugszik bele egyszerűen az eseményekbe, hanem minden életmegnyilvánulásnak az okát kutatja s e felfedező útján gyakran olyat lát, ami másokat is érdekelne, de elrejtve marad előlük.

A kutatóúton feltárt morzsák nem lehetnek bezárva egy

hozzájárulhatatlan éléskamrába, hanem nyilvánosságra kíváncsónak, hogy mindenki szedegethessen belőlük, mint az erdő lehullott száraz gallyából. Ez a célja ennek a cikksorozatomnak, mely hű tükre lesz Nyiregyháza bajainak és örömeinek.

Gépjármű-állomány Nyiregyházán, Debrecenben és Miskolcon.

(Összehasonlító tanulmány.)

Városok életképességét és egymáshoz viszonyított arányait a különböző életjelenségek statisztikai tükörképe világítja meg. Most a Magyar Statisztikai Szemle 1937. évi februári száma tanulmányt közöl a magyarországi gépjárművek 1936. évi állományáról. Ezt a tanulmányt a *szabolcsi érdekek szempontjából is hasznossá tehetjük*, ha kiemeljük belőle Nyiregyházának s a nyugatról és északról őrt álló két nagy városnak: Debrecennek és Miskolcnak adatait. Szeretjük úgyis — nem is indokolatlanul — azt mondani, hogy e két nagy város árnyékában sok mellőzés és hátrány ér bennünket. A gépjárművek állománya jelző száma lehet kereskedelmi és ipari életünknek, sőt mezőgazdaságunk állapotának is, forgalmi viszonyainkat pedig tökéletes pontossággal világítja meg.

A szám adatok nem a város belterületére, hanem azokra a gépjármű kerületekre vonatkoznak, melyek e három város, mint székhely körül csoportosulnak. Az összehasonlítás tehát még érdekesebb, mert önálló gazdasági egységet jelentő vidékek — e városok gazdasági érdekerületei — kerülnek egymás mellé. 1.) *Nyiregyházi kerület* Szabolcs és Ung, Szatmár, Ugocsa és Bereg vármegyéket foglalja magában; e terület lakosainak száma 544.566 lélek, kiterjedése pedig 1. 179.075 kat. hold. 2.) A *debreceni kerület* Bihar és Hajdu vármegyét és Debrecen várost öleli fel; e terület lakosainak száma 471.800 lélek, kiterjedése pedig 1.062.482 kat. hold. 3.) Végül a *miskolci kerületben* Abauj-Torna, Borsod, Gömör, Kishont, Zemplén vármegyéket és Miskolc városát találjuk; e terület lakosainak száma 596.026 lélek, kiterjedése pedig 1.285.792 kat. hold. Ez osztályzásból kitűnik, hogy a három gépjárműkerület azonos szervezete — úgy lélekszám, mint terület szempontjából — igen alkalmas az összehasonlításra s az alábbi adatok — kis eltéréssel — azonos egységekre vonatkoznak.

A *személyszállító gépkocsik* száma a nyiregyházi kerületben 231, ahol minden 2.357 lélekre jut egy személyautó. A debreceni kerületben 260 s így minden 1.814 lélekre, a miskolci kerületben pedig 329 s így minden 1.811 lélekre jut egy-egy személyautó. Debrecen és Miskolc tehát — amint a szám adatokból kitűnik — teljesen egyforma, míg Nyiregyháza 30 %-kal marad el mögöttük. Hátrányunkra szolgál az ipar és kereskedelem fejletlensége, mert nálunk sokkal jobban kidomborodik a mezőgazdasági jelleg. Ez is egyik beszédes bizonyítéka a Tiszántul nyomasztó gazdasági

válságának, mely legjobban Nyiregyházán érezteti hatását. A fővárosban minden 126 személynek, az ország egyéb részein pedig minen 1.398 személynek volt egy személyszállító gépkocsija. Így a Nyiregyházánál 30 %-kal jobb Debrecen és Miskolc is mélyen alatta marad az országos vidéki-átlagnak.

A *személyfuvarozó bérautók* száma Nyiregyházán 46, Debrecenben 75 és Miskolcon 89. Itt a Hortobágy, Lillafüred és Bükk-hegység jelentős idegenforgalma érezteti hatását. Ugyanezt az arányt tapasztaljuk az *autobuszoknál* is, melyből Nyiregyházán 4, Debrecenben 8 és Miskolcon 12 van, létszámuk lépcsőzetesen emelkedve a vidék idegenforgalmi jelentőségével.

Még mindig a vidék ipari és kereskedelmi jellegével van kapcsolatban a *tehergépkocsik* száma is. A sorrend itt is a régi: Nyiregyháza 24, Debrecen 59, Miskolc 82, csakhogy itt még az eddigieknél is nagyobb az ellentét, mert Nyiregyháza javára nem esik latba semmi kiegyensúlyozó jelenség,

A *motorkerékpárok* száma a nyiregyházi kerületben 154, ahol tehát minden 3.536 lélekre jut egy motorkerékpár. A debreceni kerületben 301 s így minden 1567 lélekre, a miskolci kerületben pedig 385 s így minden 1548 lélekre jut egy-egy motorkerékpár. Az arány itt még rosszabb Nyiregyháza terhére, mint a személyszállító gépkocsiknál, mert Debrecen és Miskolc motorkerékpár állománya egyformán 120%-al haladja meg a miénket.

Még néhány *különös rendeltetésű gépkocsit* is találtunk, mint betegszállító, köztisztasági-, tartány-, tűzoltó és vontató-gépjárművet, melyből Nyiregyházán 3, Debrecenben 14 és Miskolcon 13 van számbavéve, Debrecen a klinikai betegszállító gépkocsik, Miskolcot pedig a városi tűzoltóság 6 tűzoltógépkocsija emeli ki. A nyiregyházi kerület adatai között nem szerepel az Erzsébet köz-kórházi betegszállító gépkocsi. A hiba okát keresvén rendőrkapitányságunktól megtudtam, hogy ez a mentőautó a budapesti kerületben van nyilvántartva. Ezért van azután Budapesten 119 betegszállító gépkocsi nyilvántartva, holott annak nagy része a vidéken teljesít szolgálatot. Ez a főváros adatait érdemtelenül javítja, a vidékét pedig indokolatlanul rontja.

A *gépjárművek összes száma* most már, melyben a fentiekben részletezett gépkocsinemeket összesítve találjuk, a következő tükörképet mutatja. A nyiregyházi kerületben 462 gépkocsit tartanak nyilván, tehát minden 1.178 lélekre, a debreceni kerületben 715 gépkocsit, tehát minden 659 lélekre, végül a miskolci kerületben 910 gépkocsit, tehát minden 654 lélekre esik egy gépkocsi. Magyarországon az egy-egy járműre eső lakosok száma 320 volt. Ettől az átlagtól azonban igen nagyok az eltérések. Budapesten ugyanis minden 75 ik, a többi kerületben pedig átlag minden 564-ik személynek volt egy gépjárműve. Ez az összesítés tehát igen kedvező Debrecenre és Miskolcra, ahol az összes gépjárművek átlaga nem sokkal marad el az országos vidéki átlagtól,

ellenben igen kedvezőtlen Nyiregyházára, mert újabb adatát jelentí elhagyatott gazdasági viszonyainknak.

Nem volna érdektelen még Nyiregyháza szempontjából szemlélet tartani az összes gépjármű kerületek felett. A legjobb mérőeszköz a gépjárművek viszonya a lakosok számához s ezért felsorolom a gépjárműkerületek székhelyeit az egy egy gépkocsira eső lakos arányszámával. Budapest 75, a vidéki kerületek átlaga 564, ebből a Budapest vidékinél (a főváros közvetlen környéke) 446, Debrecenben 659, Egerben 568, Győrött 388, Gyulán 529, Jászberényben 672, Kaposváron 629, Kecskeméten 816, Miskolcon 654, Nagykanizsán 661, Nyiregyházán 1.178, Pécsen 420, Sopronban 319, Szegeden 543, Székesfehérváron 474, Szolnokon 555 és Szombathelyen 517. Ez a számsor bizony nagyon elkésérítő Nyiregyházára, mert így a gépkocsi állomány szempontjából ez az ország legrosszabb kerülete. Használják fel ez adatokat azok, akik a Nyírség gazdasági sebeit keresik s annak gyógyításán fáradoznak.

SZOHOR PÁL

HOGYAN LEHET ?

Hozzászólás Makkai Sándor Nem lehet! c. cikkéhez.

A Láthatárban ez év februárban Makkai Sándor Nem lehet címen cikket irt a kisebbségi sorsról s megállapította, hogy a kisebbségi sors nemcsak politikai, hanem főként erkölcsi lehetetlenség. A mélyenszántó gondolatnak és határozott logikus megvilágításnak aránylag igen kicsiny visszhangja támadt. Komolyan vele csak a kisebbségi sorsban élő magyarok foglalkoztak, idehaza azonban két újságcikken kívül eleddig csak a pécsi Egyetemi Kisebbségi Intézet nyilvánított véleményt. Ez a tény magában véve is rendkívül szomorú lényt vet a mi társadalmunk érdeklődési irányára. Nincsenek megoldások vagy nincsenek emberek, akiket ez érdekelne? Egyiket sem hisszük. Ugy érezzük a felvetett problémára felelet azért nem adódott eddig, mert Makkainak társadalmunk nagypercentben teljes igazságot ad. Ebben a hitben vállalkoztam arra, hogy a kérdéshez néhány igénytelen szóval én is hozzászólók.

Előre is ki kell jelentenem, hogy nem azok közé tartozom, akik teljesen elfogadják Makkai véleményét. valóban igen sötét és kilátást nem nyújtó megállapításait. Am azok közé sem, akik a mai helyzetet helyesnek, elviselhetőnek és mindenképpen természetesen tartják. Azt sem szeretném véleményemmel kelteni,

hogy továbbra is elméleti sikon maradván kísérlem meg a kérdést talán egész tudálékosságig elemezni. S ezért teljesen egyetértek Csuka Zoltánnak azzal a véleményével, hogy a kérdést vizsgálni kell, s nem a lehet, vagy nem lehet síkjában, hanem a hogyan lehet felé megoldást keresni. Hogy azután azokat a megoldásokat a gyakorlati politika hogyan igyekszik majd megoldás felé vinni, más kérdés, de hangsúlyozni akarom eleve azt, hogy a hogyan lehet megoldásában a politikának igen kevés szerep jut az öntudatos és nemzeti érzésű társadalom életében, s viszont az ezek híjával élő nemzet politikai fortélyossággal sem fog tudni semmi jelentős sikert elérni. Ezt szögezzük mindenekelőtt le, nehogy elmélgésünk is légüres térben mozgó s így alapjában is megátadható legyen.

Meggyőződésem, ha a kisebbségi sorsban élő magyarok azt látnák, azt tapasztalhatnák ma már eléggé gyakori látogatásaik alkalmával, hogy az anyaországban élők a törpeség átkait (személyi, családi és csoportarcok mindennapi kínzó életgondok, az élet kiélhetésének egyre reménytelenebbé váló utjai, stb.) s az ezekből folyó következményeket (saját gondjaiknak, érdekeiknek és értékeiknek tulbecsülését) egy magasztosabb és nemesebb, közös eszméért való hitben és érzésben le tudják vetközni magukról, s náluk is a mindennél fontosabb közérdek töltené be az életük eszményét, akkor nyilvánvalóan megkisebbednék bennük is az az átkos törpeségérzet, mely sorsuknak szomorú, de természetes velejárója. Ősi forrásnak éreznék az anyaországot, ahová felüdülni és életet, ihletet meríteni jönnének újabb harcaik könnyű elviselésére. Mert erkölcsi lehetetlenség lesz az elviselés akkor, ha idehaza is csak azt láthatják, hogy a szabadon élő magyarok magukkal törődve, elfelejtik maholnap egészen azt, ami Trianonban történt s legfeljebb baráti vacsorák, összejövetelek alkalmával magasröptű toasztokban hallanak átkos kifakadásokat a 18 év ellen. Nem átkos kifakadásokra, nem magasanszárnyaló irredentaizű szónoklásokra van szükség, hanem tettekre és cselekedetekre, igazi akarásokra. Nem baráti asztaltársaságok csendes, borozgató összejöveteleire, hanem határozott szervezethez és összefogásra. Azaz komoly munkára, amely lélekből fakad s amelynek komoly és mély értelme van.

Ebből a meggyőződésből kiindulva kell elkészítenem az itthoni feladatokat s megvilágítanom a szükséges tennivalókat. Ezek a tennivalók kettősirányúak. Egyfelől a felnőttekre vonatkoznak, másfelől a jövő nemzedék életkorába vágóak. Mondhatnám az egyik példátmutatóan, a másik ránevelően fontos intézkedés volna.

A felnőtt társadalomnak tisztában kell lennie azzal, hogy ma minden magyart számon kell tartani. Főként azokat, akik elszakított területeken élnek. Összes meglévő területi szervezeteinket intézményesen meg kell reformálni, s a komoly számontartás

programját megvalósítani. Nem irredenta összejöveteleket kell rendezni, hanem kapcsolatot keresni a magyarsággal minden viszonylatban. Egyénileg és közös munkával egyaránt. Levelezésekkel, különféle utazásokkal, kulturális eszmecserékkel, irodalmi és művészi körutak rendezésével megkeresni a lehetőséget az utóállamok népeivel való kapcsolatok kimélyítésére. Irodalmi társaságainknak egyik főfeladatuk volna épen az utóállamokban élő magyar írók körútjainak megrendezése, támogatása, szellemi munkájuk terjesztése. Hasonlóképp művészi viszonylatban ugyanezek a feladatok közelebb hoznák egymáshoz a népeket. De ezzel megelégedni nem lehet. Ez idáig is helyel-közzel megtörtént, legfeljebb rendszeresíteni kellene ezeket, s az akadályokat mindenképp elhárítani. Az itthonélők lelkébe minden lehető módon át kell plántálni a magyarokkal való törődés gondolatát. A mozi, a hazai színház, irodalom, ujságírás, közművelődés, népfőiskolák útján terjeszteni kell a magyarsággal való törődés, a problémákkal való foglalkozás gondolatát. Ha pld. kétesértékű filmek tömegeket vonzanak, akkor meg kell bármely eszközzel valósítani azt is, hogy a szórakozás eme igen olcsó fajtája mellett a kisebbségi kultúrának a terjesztésére is jussön ennek a tömegnek pénzből és érdeklődésből egyaránt. Emellett rá kell ébreszteni a mi társadalmunkat arra, hogy saját nagyproblémáinkat az ölbetett kéz, a másravárás, a másrautalás patópáloskodásával sohasem fogjuk tudni megoldani. Népi életünk nem egy vajudó kérdése nem fog sohasem igazán megoldódni a mi lelkületünk és szociális lelkiismeretünk felébresztése nélkül. Amíg 10⁰ P-s havi jövedelemmel bíró gondnélkül élő családok havi 1.— P-s jótékonysággal akarnak szociális kötelességeiknek eleget tenni, addig nem várhatjuk a kisebbségi sorsban élők helyzetének megjavulását sem. Mert a belső nyomor láthatatlan úton kifelé is hat, s megöli azokat az érzéseket, azzkat a legszentebb gondolatokat idebent, odakint egyaránt a legmagyarabb lélekben is. Belső feltámadás nélkül nincsen kívül sem a lelkek igazi felszabadulása.

De még nagyobbak a feladatok a jövő nemzedéket illetően. Csak a vak nem veszi észre, hogy a felnövő újabb nemzedékek számára nem probléma ma már a kisebbségi magyar élet, nem azért, mintha megoldása felé törekednénk, hanem azért, mert meglétéről a legtöbb helyen nem is tudnak igazán. Tudják, hogy vannak ilyen magyarok, de hogy milyen életet élnek, hogyan élnek, minő kötelességeik vannak nekik azokkal szemben, azt már nem ismerik. Multhatatlanul szükséges tehát a nevelésnek e téren a meglévő magyar helyzet felé fordítani a tekintetét. Népiskoláinkban is, de főként a középiskolákban. Ma sokat halljuk az életrenevelést hangoztatni. Mi ez, ha nem a meglévő magyar problémák felé fordítani az ifjúság figyelmét, beljűk égetni minden téren a testvéri és közösségi magyar életnek minden jegyét. Három nagy kérdés van ma előttünk : az egyik a népi, a másik a magyar állampolgári, a harmadik a trianoni.

Népi szempontból beléjük kell nevelni a magyarság legértékesebb, a legszebb erényeket megőrző rétegnek a szeretetét, komoly megértését, s minden szempontból való felkarolását. Meg kell ismertetni őket a szépelkeket és európeai gondolkodókat izgató öncélú irodalmi, tudományos és filozófiai problémák helyett a magyar nép tárgyi és szellemi rajzával az intuitív-beleélés módszerével. Élménnyé kell alakítani bennük a földhözkööttséget ugyanúgy, mint az állampolgári erények, kötelességek hordozását is. Nem jogokra és azok használatára kell ránevelni a jövő nemzedékét, hanem a kötelességek minden körülmények közt való hordozására, a legnagyobb magyar kötelesség: az önzetlen közszolgálat kötelességének teljesítésére. Foglalkoztatni kell ifjúságunkat az utódállamokban élő magyarság szellemi életével, meg kell ismertetni őket, élményíteni bennük a magyar élet minden fázisával. Meg kell ismertetni velük az utódállamokban élő nemzetiségeket, kultúrájukat, minden szellemi és anyagi értéküket. Mindennek részletes és alapos kifejtése nem lehet itt feladat, ahol csak problémát vetek fel, különösen azért, mert ennek egy-része már inkább szakfeladat volna,

Azt hiszem, odavetőleg is elég ennyi. Elég, mert a problémák kifejtése is elég feladatot adhat azoknak, akik ezzel komolyan foglalkoznak. S meggyőződésem, hogy ennek a problémának ez a legközelebbi és legtermészetesebb megoldása. Zrínyinek az a mondása: „akinek nem borja, nem nyalja”, leginkább a kisebbségi kérdésre tartozik. Ha magunk nem keresünk komoly megoldásokat, akkor felesleges beszélni az egész kérdéstről. S hiába keresünk mindaddig megoldásokat, míg magunk bensőleg a megoldásokat önmagunk lelkében és lelkiismeretében meg nem valósítottuk, s a jövő magyarországot erre rá nem ébresztettük. Ilyen munka, belső tevékenység mellett nem kell féltetni a külső magyarországot. A helyes példák is ezt mutatják. Miért nem vészett el egyetlen egy németet sem külföldön a 70 milliós németiség. Mert odabenn sohasem feledkezett meg azokról nagy létszáma mellett, akik a birodalom határain kívül még hozzá boldog életet élnek. Ha ők megengedhették mindig maguknak ezt a fényűzést, mi, akik csak 8 millió vagyunk idebent, nem mulaszthatjuk el ezt a kötelességet. Kötelességet, mert különben hamarosan arra virradunk, hogy idebent a magyar lélek meghal, odakint pedig a sors kegyetlen rendelése folytán külső okok miatt teljesen elsenyved, elpusztul. Emez mártírhalt hal, amaz azonban sorsával nem fog az európai nemzetek egyikéből sem sajnálatot kiváltani.

Mindent egybevéve: a kisebbségi sors csak addig erkölcsi lehetetlenség, míg az anyaország testében élők minden gondja nagyobb annál, ami a magyar testvérekkel odakint történik. Mihelyt minden nemzedéke számontartja őket, foglalkozik velük és érezheti, hogy igaz testvért ölölhet magához, akinek gondolatai és érzései

az övével egyenlőek, akkor csak erkölcsi felmagasztosulás lesz a kisebbségi sorsot elviselni. Rajtunk áll, hogy a lehetetlenségből lehetőséget, elviselhető áldozatot tudjunk teremteni.

HUNGARUS

HÓ ESETT A POCSOLYÁRA

Az első hónap igazán örülni csak mi tudunk, falusiak! No nem olyan hebehurgyán, mint a városi népség, mert azok, bár tapsikolnak a szállingózás elején, de utána ijedten, fázósan nyitják fel az esernyőjüket.

Minálunk csak az apraja örül mindjárt a legelején. Holmi bolondos kis versikékkal, köszöntik az első havat, mely úgy Erzsébet-táján leginkább csak megérkezik. Az öregebbje csak vár. Csalóka dolog az ilyesmi! Mert teszem azt, ha félnap múlva leolvad, mire való volt a nagy örvendezés? Nincs szomorúbb látvány, mint a feneketlen, fekete pocsolyákban haldokló hópelyhek nézése. De aztán, ha az ég győzi! Amikor neki kezd, úgy szívesen, sűrűn, vastagon! Amikor a nádtetős házak mindegyikét vastagon cukorba mártja a jó, félsukkos, egysukkos hó, az már igen!

Akkor elmosolyodik az öregje is. De annak a mosolygásnak meg is van a maga értelme! Azt jelenti, hogy — no kis buzaszálacska, dércsípett, fagyos földre lapulгатó, kenyéradó áldott kis zöld füvecske, te sem fázol már, van már takaród.

Ugy el lehet ezt a nagy, végeláthatatlan nagy fehérséget nézni a kis ablak mögöl! Pedig nincs rajta semmi különös. Csak fehér. Meg ha a napocska rásüt, hát csillog is. Máskülönben sima, mert mifelénk még domboldalak sincsenek, amelyeknek tövében különös alakú halmokat rakna össze a szél. Az első nyom, ami látszik rajta, két egymás mellett szaladó vonal. Most rajzolta bele a Nagy Pistáék szánkója.

De nem erről a szépséges hóesésről akarok én itt beszélni, mert ez a mostani locs-pocs idő mindennek nevezhető, csak szépnek nem. Inkább csak olyan beszéd ez, mint amikor a bőjt vége felé a sonkát kezdik emlegetni.

Pedig hó is szállong. Látszani ugyan nem látszik, mert már este van, de megérzi mégis az ember, ha a szél az arcába vágja a hideg esőt, hogy hó is van közte.

Hajdu Pista bácsi ép most lép be a nagyvendéglő ajtaján. Topogva veri le lábáról a vizet, sarat, sipkáját is meg-megveregeti tenyerével, aztán víztől csöpögő bajsját hozza rendbe.

— Kinlódik az idő, csak kinlódik — dörmögi, aztán mondja a jó estét.

— Sose vergődjön vele Pali bátyám — szól oda a vendéglős, csupa csata már ugyis minden!

Pali bácsi a köri szoba felé pislant.

— Vannak-e mán?

— Vannak, vannak, hogy ne vónának! A kis tanító mán egy félórája lesi magukat. A patikáros ur is itt van. Az öregpap köhög, a tisztelendő úr van itt helette. Még a Kemény úr, a botos, meg Nagy Fercsi bácsi, meg ki is még no, az ám a Sicó Mengyi is bent van!

— Hát az is választmány?

— Aszongya a kistanító, hogy az is. Épp az elébb kezdték a gyűlést.

Pali bácsi belép a köri szobába. Ott ültek a nagy asztal körül vagy tízen. A választmány. Azaz valamivel többen is, mert a kistanító nagyon erőltette a mult gyűlésen, hogy nagyon fontos dologgal akar most előhozakodni, hát nagyon szeretné ha kibővítenék a választmányt bár vagy öt emberrel. Legyen benne szegénysztálybeli is, úr is, meg mindenfajta. Így került bele a Sicó Mengyi meg a Sípos Péter a szegénysztály részéről, a patikáros meg a Kemény boltos az urasabbja részéről.

Nem hiába alelnöke a körnek Pali bácsi, meg nem hiába, hogy negyvennéhány lánc után fizeti az adót, de meg is adták neki a tiszteletet, hogy belépett. A káplán mellé ültették, mert hogy az helyettesítette az öregpapot.

Az meg sietett is magyarázni az öregnek.

— Azt hittük, el sem jön Pali bácsi, hát már megkezdtük a gyűlést és a tanító úr most adja elő a tervét.

— Nono, csak had mondja! — szólt Pali bácsi és elhelyezkedett.

Cserepes tanító úr pedig szóhoz jutva folytatni kezdte. Fialat, lányos arcára kiült a pirosság, ahogy beszélt. Néha-néha a kezében levő papírlapra nézett s onnan olvasta.

— Mert kérem szépen, új idöket élünk. A mai kor pedig könyörtelen azokkal szemben, akik nem haladnak az idő szeke-revel. Manapság tanulnia kell mindenkinek. Vétkezik az, aki azt hiszi, hogy a falu népének nincs szüksége kultúrára!

Felemelte a hangját, úgy folytatta:

— Bűnös az ilyen gondolat és erre a bűnre nincs bocsánat! De nagyobbat vétkezik még ennél is az, aki gyámoltalanul, Pató Pál módjára azt merné állítani, hogy a néppel ezt nem lehet megcsinálni! Igenis lehet és a mi Körünk ezen a télen meg fogja mutatni, hogy lehet. A tisztelendő urak, a gyógyszerész úr, én is, mások is vállaljuk a tanítást, most csak tanítványok kellenek! Ezért hívtuk össze a választmányt, ezért bővítettük azt ki, hogy most már Önök mondják meg van-e a mi népünk olyan értelmes, hogy megérti a hívó szót és lesznek-e hallgatóink?

A tanító leült. Kipirúlt arccal nézett szét a választmányon.

A káplán állt fel. Ő is ilyesfélekép beszélt. Kemény bolto is felállt. Ő is dicsérte a gondolatot és majdnem hosszabb beszédet mondott, mint a tanító.

Aztán csend lett. A patikus már nem is beszélt csak intett a betekintő korcsmárosnak, üres poharát mutatva.

Ez jól jött a többieknek is. Egymásután rendelték meg a kétdeciket, a másik pipára gyújtott, Pali bácsi levette a kabátját is. A beszédek nyomán támadt feszességre nagyon jól jött ez a kis szünet. Csendes beszélgetés indult meg. Koccintottak.

Csak Sicó Mengyi nem koccintott. Nem hiába, hogy ő képviselte a szegényosztályt, de ő előtte nem állott pohár. Ott ült az asztal végén, egymagába szinte. Sipos Péter nem jött el. Talán elfelejtette.

Nem ivott mondom, csak kopott dohánytartójából csavart egy sovány kis cigarettát. Fekete, vastagra vágott dohánya volt, erős, kék füstű. De azért mellre szívta.

A tanító türelmetlenkedett.

— Hát kérem szépen, hallották, mit mondtunk, erről beszéljenek most maguk is és mondják el a véleményüket. Tennünk kell valamit, nem szabad megengednünk, hogy a falu így maradjon a hosszú tél folyamán

Ujra elcsendesedtek. Aztán a lassan meginduló beszélgetés foszlányaiból mégis ki lehetett venni, hogy nyomon van már a szóbeszéd.

Hajdú Pali bácsi Nagy Ferencsel sügött össze, a másik megint a hozzá hasonlóval. Sicó Mengyi csak hallgatott. Keshedt bocskorából nyomogatta ki a vizet az asztal alatt. Aztán csavart megint egy cigarettát.

Hajdu Pali bácsi fordult legelőbb az urak felé.

— Aztán ugye tanító úr — mondta tempósan, hangosan — hát hogy leszünk a köccsiggel?

— Milyen költséggel? — fordult oda nagy érdeklődéssel a tanító.

— Hát úgy értve, hogy mi lesz a fizetség? Mit fizetünk?

— Fizetni? Nem kell azért nekünk fizetni Pali bátyám semmit, jó szívvel csináljuk, vállaljuk mi ezt ingyen is!

— Nono, nem is magunknak, hanem a Körnek!

— A körnek sem kerül ez semmi kiadásába, minden rendben lesz!

— Nene, hát csak elérti a szavamat! Aszondom, hogy mit kap a Kör azé, hogy átengedi a szállást?

Most már a káplán is beleszólt:

— Édes Pali bátyám, ugyan kitől kaphatna a Kör, ha senki sem fizet? Ez csak dicsőségére válik a Körnek, hogy ilyen szép mozgalomba kezd!

— Nono — szólt megbékélve Pali bácsi, — haszen csak kérdeztem. Mondott szóból ért az ember!

Nagy Ferenc is beleszól:

— Hát mink belealapszunk. Jól gyün ez ki, kivált a fiatal-ságnak!

A tanító kétségbeesetten szólt közbe:

— De nem a fiatal-ságnak, hanem csakis abban az esetben megyünk bele, ha maguk valamennyien ott lesznek. Ha rábeszélük a többieket is, hogy ott legyenek!

— Nono, hát én a magam embereimé helt állok, — szolt Nagy Ferenc.

— Úgy, úgy — ragadta meg a szót a tanító — maga a kisgazdák között a felvégen, Pali bácsi az alvégen. Mengyi bácsi meg... az ám, maga még nem is szólt semmit, Mengyi bátyám, hát mit szól hozzá? Ugye helyesli az ügyet?

Sicó Mengyi elveresedett és nagy, lomha mozdulattal könyökölt fel a nagy asztalra. De nem szólt semmit, csak rántott egyet a vállán.

Minden tekintet feléje fordult. Nagy, kíváncsi, feleletet váró csendesség lett.

— No? — bátorította a tanító.

Sicó Mengyi fel sem emelte a tekintetét, csak nézte tovább az asztal nyütt rovátkáit. Aztán meg csak ennyit mondott:

— Se napszám, se munka...

És csak kapargatta tovább az asztalt bütykös mutatóujjával.

Hogy nem tudott senki mit felelni neki, kisvártatva felemelte a tekintetét, végighordozta a rámeredő arcokon és megismételte:

— Se napszám, se munka! Arrú kölene tenni valamit!

Nem kiabált mikor ezt mondta, inkább szomorúan hullottak ki lompos bajusza alól a szavak. Mintha valaki feneketlen, láb-belit rángató, cuppogó, fekete sárba lépegetett volna lomhán.

Hajdu és Nagy Ferenc az urak felé nézett, Azok meg egymásra, Tanácstalanul, zavart szótlansággal.

És akkor recsegve, csikorogva nyílt ki az ajtó. Sipos Ferenc behavazott alakja lépett be rajta. Nem verte le a havat odakint magáról. Hogy lássák a bentvalók is az örvendetességet, hogy esik! Kiadós, sűrű, nagyszemű hó esik!

Hangos dicséretesséket mondott, aztán mosolygós arccal szólt oda:

— Nó hállá Istennek! Nekisímult! Haj, de szépen huilik! De fagy is ám! Tiszta fehér mán az egész úcca!

Természetesen nem ment ez a bejelentés minden mozgolódás nélkül! Kifakult sipkájával tempósan veregette le az olvadó hó-pihéket keshedt ködmönéről, aztán lerakta az órmótlan facipőket a fal mellé és leült Mengyi mellé.

Nyoma sem volt már a Mengyi szavai nyomán támadt feszültségnek. Amikor ilyen mosolygós, friss szenzáció támadt. Mind arról beszélt. A korcsmáros új borokat hozott. Még maga Mengyi is megfélekedezett bajáról és őszinte érdeklődéssel fordult Sipos felé:

— Mörü fuj a szél ?

De a feleletet már nem hallotta, mert a patikus mögéje került és félrevonta :

— Ugye, Mengyi van-e alkalmasos fűrészed ?

— Mi végrü köllene az a tekintetes urnak ?

— Lenne vagy négy öl fám az udvaron vágnivaló.

— Azt lehet — kapott a szón Mengyi. — Mikó mehetek ?

— Akár holnap reggel. A fészterben lehet dolgozni.

— Ott leszek !

— Aztán majd megegyezünk.

— No nem veszek össze a tekintetes urrá !

— Nézze nem sok. de egy kis segítség lesz ez is.

— Az ! — felelte Mengyi komolyan. — Pár heti kinyírke.

Segícsig ez is ! Köszönöm is !

Aztán hogy a patikus visszament a helyére, Mengyi még annyit mondott :

— Jó gyütt mégis, ez is ! Akar a hóesés a pocsojára. Olvadásig bár nem látszik a sara !

A tanító a káplánnal összebujva magyarázgatott. Arról beszélgettek, hogy Mengyinek sok igazsága van, de mit lehet tenni ? Pedig kellene tenni e téren is valamit. Házi ipar . . . ? Hol . . . ? Mit . . . ? De hiszen mit is tudnak ők, ketten tenni, mit is tudnának felelni erre a világbasíró és feleletet sehonnan sem kapó kérdésre ?

Közben a káplán Pali bácsihoz fordult, aki nagy buzgalommal kezdte magyarázni ennek a sűrű hóesésnek felbecsülhetetlen értékét.

Cserepes tanító úr magábaroskadva gondolkodott. Mit mondjon, mit feleljen Sicó Mengyinek ? Odanézett feléje. Láta, hogy mosolyog az arca. Odafigyelt. Sipos még mindig a hóesés gyönyörűségeit részletezte Mengyinek. Odament melléjük.

— Nézze Mengyi bácsi, nagy igazsága van. Igaz tenni kelle-ne valamit arról is, de mondja miű tehetek én ? Én csak abból adhatok amim van Látja abból szívesen adok. Ingyen, jó szívvvel. Maguknak csak el kell fogadni. Mert baj, nagy baj a szegénység, de a tudatlanság még nagyobb baj !

Cserepes tanító úr egészen beleizzadt a nagy igyekezetbe, úgy magyarázott. Pedig Mengyi esze már nem is ott járt. Hallgatta ugyan, de közben azon gondolkozott, hogy kitől is tudna alkalmasos váspolyt szerezeni holnap a fűrészes megélesztéséhez.

Azért csak rá hagyta.

— Jó mondja tanító úr nem mondom ! Osztan hát majd csak elnézünk mink is, hiszen ha mán olyan jó szívvvel teszik, meg hát ugye vasárnap ugyse mehet az ember sehova.

A káplán felemelkedett. Megköszönte az érdeklődést, látogatók toborzására szölitotta fel mégegyszer öket és bezárta a gyűlést.

Mengyi sietett ki legelsőnek. Mosolyogva lépett ki a nagy

fehérségbe és hosszú, megnyújtott lépésekkel sietett Kalaposék felé, mert eszébe jutott, hogy Kalapos Gyurka nemrégiben vett új ráspolyt magának. Bocskoros talpa alatt vígan ropogott a hó.

Cserepes tanító ur maradt utoljára. Ahogy kilépett az ajtón, sietve hajtotta fel a kabátjagallérját. Még izzadt volt a háta.

De mosolyogva az elvégzett munka boldog tudatával nézett bele a fehér-fekete éjszakába

— Mégis sikerült — dörmögte kabátja kopott prémjébe. Pedig azt hittem szegény Mengyi közbeszólása felborít mindent...

Már jó egysukkos volt! Mindent fehérbe vont a frissen esett, jószagú fehér hó.

Alatta fagyott a sár. De a csunya fekete pocsolyából most nem látszott semmi.

CZIRÁKY IMRE

SIRALOMHÁZBAN

„Iskolaügy“ : száraznak, szürkének látszó cím, akták poros-ságát, számadatok hosszú, szinte végnélküli sorát látjuk mögötte. Iskolák felsorolását, tanuló létszámának, korának, illetőségének, tanulmányi eredményének az adatait, tankönyvcímeket, tanárok névsorát értjük alatta s az ember, aki nem él közvetlenül az iskola világában s ezekből az adatokból nem tud a saját szempontjából érdekeset kiolvasni, unottan megy el mellette és nem szívesen hallgatja meg, ha beszélnek róla.

Mert hogy a statisztika számai beszélnek s ha az ember ismeri, vagy legalábbis elképzeli azt az életet, amely mögöttük van, esetleg izgalmas, vérforraló olvasmánnyá is válhatnak, azt már sokan hangoztatták. De mindenkit más és más statisztikai adatok érdekelnek aszerint, hogy ki milyen világban él és ki milyen érdeklődésű. Egy állam népességének, népszaporulatának a statisztikája, a születési, halálozási, felekezeti, nemzetiségi adatok, a szociális viszonyok számoszlopai más és más érdeklődésű emberek tanulmányául szolgálnak. Valjuk meg: az iskolaügy statisztikai adatai iránt érdeklődnek a nagyközönség soraiból a legkevesebben. Ez pedig nem természetes dolog: hiszen, ha meg, gondoljuk, hogy egy nemzet életében a serdülő ifjúság viszonyai, életkörülményei mily nagyfontosságúak, hogy nemzeti szempontból mennyire nagyjelentőségű épen az ifjúság fejlődése s hogy ez mennyire eldönti a nemzet jövőjét, — az iskolai statisztikának igen nagy szerepét kellene játszani az intelligens nagyközönség köz-tudatában.

Mennyivel inkább igaz ez akkor, ha kisebbségi sorban élő

testvéreink iskoláinak életére tekintünk. Az ifjúság kérdése, jövője nálunk is létkérdés: — mennyivel inkább az a kisebbségi magyarság életében, aki nem is támaszkodhat másra, csak az ifjúságára. A kisebbségi társadalom ifjúságán keresztül él vagy bukik s nemcsak az van döntő kihatással nemzeti léte szempontjából, hogy van-e gyerek —, illetőleg serdültársadalma, hanem az is, hogy ezt az ifjúságot milyen szellemben tudja felnevelni, adhat-e olyan képességeket neki, amelyek révén végig tudja küzdeni a magyarság létharcát. A kisebbségi magyar társadalomnak tehát a *nevelés* kérdése még alapvetőbb problémája, mint nekünk, mert hiszen nehéz életviszonyai folytán a szó legszorosabb értelmében vett *létről* vagy *nem-létről* van szó, ha az iskolák kerülnek szóba. Így válnak azután a kisebbségi magyar iskolaügy statisztikai adatai érdekes olvasmányá, amelyekhez, természetesen, minden gondolkodó magyar ember kellő magyarázatokkal fűzhet.

A felvidéki iskolaügyről szóló tanulmányom gerince a középiskolákat, helyzetüket és a középiskolás diákokról szóló adatokat teszem. Nem azért, mintha a középiskolát egy nemzet életének a szempontjából döntőbb fontosságúnak tartanám, mint az elemi, sőt, az elemi iskolák sokszorosan döntőbb befolyást gyakorolnak a nemzet életére, mint a középfokúak, hiszen a társadalom minden rétegére hatással vannak, mert mióta az általános tankötelezettség fennáll, senki sem vonhatja ki magát az elemi iskolai oktatás alól. De épen ezért: messze túlhaladnám egy rövid tanulmány kereteit, ha a szlovenszlovák magyar elemi iskolák életéről, összes problémáiról teljes képet akarnék nyújtani. Itt tehát csak vázlatosan érintem őket, hogy aztán a középiskolai viszonyoknak kisé részletesebb taglalásával megfeleljek a legfontosabb, legdöntőbb kérdésére: mit jelent a magyar nemzet jövője szempontjából az az ifjúság, mely ma Csehszlovák Államtól engedélyezett s nagyrészt általa fenntartott iskolákat látogatja? Adataimat egyrészt a csehszlovák elemi iskolák részére kiadott tantervből, másrészt pedig a csehszlovákiai magyar középiskolák 1934. évi értesítőiből merítettem.

Comenius, más néven Komensky, a csehek nagy nevelője, aki az egyetemes neveléstörténetben is jelentős, általános pedagógiai elvvé tette a *nemzeti* nyelven való oktatást. S a demokratikus berendezkedésű Csehszlovák Állam pedagógiai szempontból büszkén vallja magát Comenius követőjének, és állítja, hogy biztosítja valamennyi nemzetiségének, a kisebbségeknek is, az anyanyelvükön való tanulást.

Fel kellene tennünk tehát, hogy a magyar kisebbség valamennyi fiának biztosították legalább a magyar nyelvi oktatást. Hiszen az elemi iskolai tanulmányoknak nem az anyanyelven való elvégzése ma, a mai kulturális viszonyok között szinte lehetetlenségnek látszik. S a csehszlovák tanügyi kormányzat látszólag eleget is tesz ennek a pedagógiai követelménynek, ott, ahol van elegendő létszámú magyar tanuló, gondoskodik a magyar elemi

iskoláról. Hogy mégis vannak olyan színmagyar községek, amelyekben nincs magyar elemi, az elmondottak után csodálatos, de valóság. Főlősleges volna, ha elsorolnám mindazokat a színmagyar községeket, amelyekből a magyar iskola hiányzik, csak annyit jegyzek meg, hogy a mai Szlovenszkóban 1918 előtt összehasonlíthatatlanul több magyar tannyelvű elemi iskola volt mint amennyi ma van s elmondok egy igen jellegzetes esetet, amely hűen megvilágítja, hogy miért hiányzik a magyar tannyelvű elemi egyes magyar községekből:

Csécs és Makranc színmagyar falvak Kassa közelében. Kasától délnyugatra a lakosság teljesen magyar, így még csak azt se lehet mondani, hogy elmagyarosodott szlovák községek. Magyar iskolájukat rögtön az államfordulat után veszítették el, mikor a tulbuzgó tanfelügyelő a legnagyobb nyelvészeti tudatlansággal ki-sütötte, hogy a két falu neve szláv eredetű s így beszüntette iskoláikban a magyar nyelvű tanítást. Mondanom sem kell, hogy a két község neve egyáltalában nem szláv, de aki csak egy kicsit ismeri a középeurópai viszonyokat, az ellenkezőjén sem csodálkoznék, hiszen olyan színmagyar városoknak mint Pécs vagy Veszprém, van szláv eredetű nevük, viszont ezrével akadnak olyan tiszta szlovák, vagy más nemzetiségi községek, melyeknek eredeti magyar nevük van. Azóta a két községnek magyar iskolához való jogát már el is ismerték, kimondták, hogy a községek névelemzéséből levont ítélet helytelen volt, de a magyar iskolák felállításáért még semmi intézkedés nem történt, bár a kisebbségi magyar képviselők interpellációikban, felszólalásokban, képviselőházi beszámolóikban állandóan követelik.

Ez, persze, szélsőséges eset és aránylag ritka. Sokkal gyakoribb és veszedelmesebb talán az, amely egy másik, szintén abaujmegyei községben történt. Persze, megint csak szímagyar faluról van szó, ahol egy magyar iskola működött, amelyet a református egyház tartott fenn. Az állam, tekintettel a református iskola tulzsufoltságára, új szlovák iskolát is létesített a faluban, de — katolikus jellegűt, hogy így a felekezeti öntudatra hivatkozva odacsalogassa a szintén magyar nyelvű, de katolikus vallású szülők gyermekeit.

Hogy azután a szlovák elemibe járó gyermekek elvesznek-e magyarság szempontjából, igen fontos, de ma még eldönthetetlen kérdés. Függetlenül természetesen, attól, hogy a család, vagypedig az illető község patriarkális kötelékei mennyire tudják a gyermeket a magyarság számára megtartani. Tapasztalatom szerint falun, ahol a környezet, a föld, a nép egyszerű és mégis igazi nemzeti létet jelentő élete köti magához a gyermeket, az idegen iskola nincs olyan elnemzetlenítő hatással mint nagyobb községben vagy városban, ahol a család és környezet nem láncolja a gyereket magához. Itt említem föl azt is, hogy az egész Szlovenszkóban nincs magyar óvoda; az a gyermek tehát, akit édesanyja bead a szlovák óvodába (— itt elsősorban a legszegényebb osztály, a pro-

letárgyermekek jönnek számításba —), mert munkája miatt maga nem lehet vele, „ha már megtanulta a szlovákot játék közben”-mondással szlovák elemibe is kerül.

Azzal, hogy a szlovák iskolába járó ifjúságnak mi a jövője nemzeti szempontból, most nem foglalkozom. Nézzük a magyar iskolát:

A csehszlovák elemi oktatás nyolc osztályos, tehát minden egyes gyermek hat éves korától tizennégyéves koráig iskolaköteles. Az elemi iskola felső három osztálya helyett polgári iskolát is végezhet a tanuló, amely három osztályos s az ötödik elemi osztály elvégzése után veszi föl a tanulókat. Az elemi iskolai tanterv szerint az elemi oktatásnak az *erkölcsi elvekre s a demokrácia eszméire* kell fölépülnie s ennek a szolgálatába állítva nemcsak az anyanyelvnek a tanítását, hanem az un. „honismeretet” is, melyet aránylag elég korán, már a II osztályban elkezdnek.

A magyar tannyelvű iskolákban a magyar nyelv a főtárgy. Az alsó osztályokban 8, a 4.—5. osztályban 7, a felső osztályokban pedig 6 óra jut rá egy héten. Ez tehát kedvező jelenségnek látszik; hiszen a magyar gyermek aránylag elegendő tanórán foglalkozhat anyanyelvével a betűvetéstől kezdve egészen a nyolcadik osztályban végzett olvasmányi órákig. A *szellem* azonban, melyet e magyar nyelvi órák a gyermekekbe csöpögtetnek, már igen fogas kérdés és nagyon sokszor függ a tanító talpraesettségtől és személyi bátorságától. Az elemi iskola felsőbb osztályaiiban épen a magyar olvasmányok azok, amelyek a nemzeti öntudatot felébresztik, már mostan: hogy a hazafias jellegű költemények, elbeszélések nem kerülhetnek tárgyalásra, az természetes, de a szülőföldről, a faluról szóló, híres magyar írók tollából kikerült, látszólag közömbös olvasmányok is ezer alkalmat adnak arra, hogy a tanító a gyermek nemzeti öntudatát felébressze. S valóban, vannak falvak, ahol az elemiken jó magyar gyermekek nőnek föl, pedig a Talpra magyart, Szózatot, stb. nem is tanulhatják s nem is ismerik. Viszont találtam olyan helyeket is, ahol a tősgyökeres magyar, más nyelvet egyáltalán nem beszélő gyerek „a mi csehszlovák népünk”-et hangoztatta, mikor beszédbe elegyedtem vele. Itt igen nagy szerepe van az *iskolarádió*nak, mely a csehszlovák tanügyi politikának nagyszerűen bevált intézménye. A kassai, pozsonyi leadók magyar nyelven apró gyerekdarabokat közvetítenek a falusi iskolák számára, természetesen, nemesen burkolt tendenciával, mely rendszerint valamely nagy csehszlovák ünnepre, a köztársaság demokráciájának előnyeire vagy más hasonlókra hívja föl a figyelmet.

A kicsi gyermek még nem töpreng, nem gondolkodik, egyszerűen tudomásul veszi, amit tanítanak neki s legfeljebb akkor zavarodik meg, mikor már a második elemiben a szlovák abc-t kell tanulnia és szlovák beszédgyakorlatokat tartanak vele. Szlovák č és magyar cs, szlovák s és magyar sz: sok tudomány ez egy hétéves kis parasztfiú számára és így áll elő aztán ezerszer

is az az eset, hogy a kisebbségi ifjú már felnőttébb korában, az elemi elvégzése után is keveri a betűket, hol szlovák betűkkel ír le magyar szöveget, hol meg fordítva . . .

S abban a pillanatban, mikor a gyermek életének válságos korszakába, az u. n. kamaszkorba ér, a kisebbségi magyar gyermeknek nemcsak azokon a válságokon kell átesnie, amelyeken a földkerekség minden gyermeke átesik több-kevesebb lelki vajúdás, botlás, esetleg bukás árán, hanem elébe tornyosul a kérdések kérdése: az az ellentét, amelyet már az előbb érintettem, az iskola szelleme és saját nemzete között.

Mindezt azonban majd a középiskolákról szóló beszámolómmal kapcsolatban.

A szlovenszkói és kárpátaljai magyarságnak 8 középiskolája van: Komáromban, Pozsonyban, Érsekújvárt, Ipolyságon, Rimaszombatban, Losoncon, Kassán és Beregszászon. Ebből a komáromi nem átlami, hanem bencés szerzetesrendi intézet s így valamennyi között a legszabadabb, Ipolyságon, Kassán és Pozsonyban önálló magyar tannyelvű állami reálgimnáziumok vannak, a rimaszombati, érsekújvári, losonci a párhuzamos szlovák, a beregszászi pedig a párhuzamos kisorosz intézeti *tagozata*. Hogy ez a *tagozat* mit jelent, azonnal kiviláglik, ha az iskolák közös, szlovák-magyar illetőleg rutén-magyar nyelvű értesítőit fellapozzuk. Az igazgató egy: természetesen, minden esetben szlovák ember s már maga ez a tény meghatározza a kettős iskola domináns hangját. De a legtöbb esetben közösek a mai modern iskolák legelengedhetlenebb kellékei: a szertárak, könyvtárak, torna-, rajztermek, stb. s hogy ez nemcsak vagyonszösséget jelent, azt hiszem fölösleges mondanom. Jelenti a szlovák szellem hangsúlyozását magyar részen is, a magyar nyelvű, de csehszlovák szellemű irányt minden téren. Csak egy adat, mely azonban fényesen rávilágít állításomra: a rimaszombati gimnázium ifjúsági könyvtárának csehszlovák részében 1443 kötet, a magyar részben 5626 kötet könyv van. Látszólag igazán méltányos helyzet magyar szempontból, mert hiszen a magyar részben legalább három és félszer annyi a könyv, mint a szlovákban. De ha figyelembe vesszük, hogy az 5626 magyar kötetnek 13.000 csehkorona, az 1443 cseh, vagy szlovák nyelvű könyvnek pedig 27.000 korona az értéke, azonnal megállapíthatjuk, hogy az előnyös helyzet pusztán látszat. A magyar könyvek régiek, a régi magyar gimnáziumtól örökölték s csak alig vagy egyáltalán nem frissítették fel a készletet az államfordulat óta, mialatt állandóan vásárolták a cseh vagy szlovák könyveket.

A magyar nyelvű, de idegen szellemű vezetés azonban nemcsak azokban az iskolákban található meg, amelyek mint az állami nyelvű gimnáziumok tagozatai szerepelnek. Ugyanez megtalálható az önálló állami magyar tannyelvű középiskoláknál is, ahol az igazgató, ha nem is igazgat a magyar iskolával egyidejűleg

szlovák tannyelvű iskolát, mégis: idegen nemzetiségű. De igen kis százalékban magyar anyanyelvűek a tanárok is. A kisebbségi magyar középiskoláknál működő tanár a beavatottak számára egészen külön típust jelent: a legtöbb magyarul beszél, magyarul tanít, egész élete a ma is tulnyomó részben magyar jellegű kisváros légkörében pereg le, igen sok esetben rokonsági, ismeretségi köre is van Magyarországon, a Balatonra, Pestre jár nyaralni, de szlovák nemzetiségűnek vallja magát, hivatalosan a szlovákot használja és nagyszerű magyarázatokot vág ki történelem órán Mátyásról, Szlovenszko királyáról és más hasonlókról. A fiatalok között igen sok az értékes, magyar elem, de igen sok a salak is, akik közül nem egy a kommunizmussal kacérkodik, még pedig elég nyílt formában.

Milyenné fejlődik a már ismertetett elemi iskolákból kikerült fiatalember ebben a környezetben? Ha az elemi iskola némileg megtartotta nemzeti öntudatát s a családi légkör is ellensúlyozza mindazt, amit az iskola sokszor elidegenítő munkája jelent, a fiú, aki különben is bejutott a kamaszkor válságos időszakába, töprengeni kezd. Lelki szakadás áll elő benne; — hol az igazság? Az apjának adjon-e igazat vagy a tanárjának? A legtöbbször dac és zárkózott cinizmus fejlődik ki s bizonyos nyegle modor, amellyel minden fölötte állót kezel; hiszen azt, amire minden kamaszgyereknek szüksége van és éppen ezért szinte várja a felnőttektől, a világnézeti irányítást, az öntudat irányítását nem kapja meg, mert másképen akarja az apa otthon és másképen az iskola. Az iskolai nevelés egyik legfontosabb ága, mely a nemzetre vonatkozik, süket fülekre talál benne, mert hiszen csupán: „a mi csehszlovák nemzetünk felszabadulása” és más hasonló szövegeket kap tőle. Magyar dolgozat volt egyszer valamelyik országyban. Október 28-ról, a Csehszlovák köztársaság megalapításáról kellett írni s a 18 diák közül tizenöten, jó magyar fiúk, azt írták: „Ezen a napon szabadult fel nemzetünk a Habsburg-iga alól.” Nem meggyőződésből, ó, nem. De mert szólam volt, bevágták s tudták, hogy így biztosan jelest fognak kapni . . .

Az iskolai ünnepek, melyeket október 28-án, az államalapítás évfordulóján és március 7-én, Masaryk elnök születése napján rendeznek, ép olyan formalizmusba fulnak, mint a történelemórák vagy a magyar dolgozatok. Érdekes egy pillanatra megállni ezeknek az ünnepélyeknek a műsoránál. A legtöbbször az intézet valamelyik tanárja mondja az emlékbeszédet: a mellékszámok: szavatok cseh vagy szlovák szerzőtől, amelyek a nagy alkalommal valamiféle kapcsolatban vannak, — de találtam magyar verset is: pld Petőfi: Republicáját és Ady-verseket. Egy helyen cseh nyelvű szavatok is voltak. Zeneszámok: Dvorák és Smetana, a csehek két nagynevű szerzője, de olykor-olykor Beethoven is, sőt, egy helyen Vecsey is szerepel Valse triste-jével.

Külön ünnepség keretében emlékeztek meg a csehszlovák—jugoszláv és külön ünnepség keretében a csehszlovák—román viszonyról.

Természetes, hogy a magyar fiuk résztvesznek a kötelező ünnepségeken, az utána következő lampionosmenetben, vagy a zászló előtt való tisztelgésben, s közben az az áhítozás, amely minden serdülő lélekben megvan az ideálok, a magasabbrendűségek után, nem tud rezonálni mindarra, amiben részt kell vennie és a legtöbbször -- cinizmusra fajul. Ez a cinizmus okozza aztán a nyegle modort, amelyről szoltam már s amely egyes helyeken egészen veszedelmes méreteket ölt.

1934-ben 3908 leány- és fiutanuló járt a fentvázolt viszonyok között szlovénköi magyar középiskolába. 3908 középiskolás: nagy szám. S ha megmarad magyar intellektüelnek, nem kell féltetni a kisebbségi magyarságot. Igen ám, de hány van ezek között, aki nem tud szerencsésen átesni a kamaszkor vajudó és mint láttuk, a kisebbségi sorsban ezerszer kínosabb és válságosabb korszakán? Akiben győz a cinizmus és nyegleség, örökre elveszett a nemzeti élet szempontjából.

Mert igen sokban erős akarattá, tárgyilagossá, befolyásolhatatlansággá változik át az a fölényesség, cinizmus, amellyel a kamaszkor a kedvezőtlen külső hatásokra reagált. Ez a szerencsésebb eset. Mikor a kisebbségi magyar iskolából kikerült fiatalember önálló, minden befolyástól mentes, edzett lélekkel kerül az élet porondjára, épen azért, mert már gyermekkorában is harcolnia kellett. Ezekkel jól jár a kisebbségi társadalom; ezek valóban edzett emberek lesznek, amilyenekre szüksége van. De hány lesz ilyen a 3908 közül? Tíz-e, vagy kétezer? Nehéz kérdése a sorsnak, s csak évtizedek múlva kapunk rá, — ha kapunk, feleletet.

Érdekes, hogy a 3908 szlovénköi magyar gimnazista lány és fiu közül csak 3681 vallotta magát magyar anyanyelvűnek. A többi 220 szlovák és német anyanyelvű, sőt, akadt öt a kassai gimnáziumban, akik zsidóknak vallották magukat. Hogy ez a 220 idegen nemzetiségű gyermek miért jár magyar iskolába, ha valóban szlovák és német, ahogy a statisztika feltünteti, megfejtethetlen rejtély. Hiszen mindenütt van szlovák és igen sok helyen német gimnázium! Különösen feltűnő ez azoknál az intézeteknél, melyek a szlovák anyaintézet párhuzamos osztályai, vagy a német nemzetiségűek esetén Pozsonyban, ahol helyben van német gimnázium! Enyhe, sőt talán nem is enyhe presszió következménye ez? Nagyon is valószínű! El tudjuk képzelni az illető gyermek lelkiállapotát. Beírták a magyar iskolába, az iskolai év végén, a statisztikai lapon kiviláglik, hogy ő nem magyar, hanem német vagy szlovák. Édesapja, aki önérzetes magyar, hiszen ezért

is íratta magyar nyelvű intézetbe, esetleg össze is szidja otthon, amiért engedte, hogy idegennek írják be. S akkor felvetődik a gyerekekben a legtragikusabb gondolat, amely a megértő támpont után vágyik vajudó lelkének minden rezdülésével: „Hát az Istenért, hová is tartozom tulajdonképen?”

A más tannyelvű középiskolába beiratkozottakról most nem emlékezem meg. Mert hogy a szlovák, német, rutén gimnáziumokban is van magyar diák, azt azonnal megláthatni, csak ki kell nyitni egy-egy iskola értesítőjét.. 1934 júniusában a beregszászi rutén gimnázium 153 tanulója közül (ugyanakkor a másodrendű magyar *tagozatba* 473 fiu íratkozott be) 18 magyar anyanyelvű, de csak 8 magyar nemzetiségű akadt. (Éz, az anyanyelv és nemzetiség között tett distinkció finom és nagyszerű, de csak veszedelmes játékra ad alkalmat.) A losonci szlovák anyaintézetnek is van 19 magyar anyanyelvű diákja, annak ellenére, hogy ugyanabban az épületben magyarul is tanítanak. Finoman fejezi ki magát a pozsonyi német gimnázium értesítője az anyanyelvi statisztikánál: a németeken és szlovákokon kívül „andere”-ket sorol föl és pedig elég tekintélyes számmal: 152-t a 800 tanuló közül. Ha bepillantunk a tanulók névsorába is ilyen neveket találunk: Apponyi Árpád, Hegyesi Stephan, Elek Franz, Vajda Susanna, Lázár Paul, Hegyi Eugen, Porzsolt Klara, stb., azonnal megtudjuk, hogy az „andere” mit jelent.

Hogy az idegen tannyelvű iskolába került magyar gyerekeknek mi a sorsa, a jó Isten a megmondhatója. Csodát tesz-e az Isten? A teljesen idegen környezetnek, az idegen hatásnak ellentud-e állni az, amit a gyerek magával hozott? Van, akinél igen, van akinél nem. Ilyen esetekben igazán csak a jó Isten tud dönteni az illetők sorsa felett. De láttam már magyar fiut, akinek az apja szlovák származású volt s az anyja magyar, de egyik se tudott egy szót se németül, se szlovákul: a fiu „német szóra” német gimnáziumba került bölcs szülői intézkedés folytán s most nem akar a németen kívül más nyelven beszélni, egyrészt mert messze földön levő internátusban, ahol 10 éves kora óta tartják, elfelejtette az anyanyelvét, másrészt, mert olyan német nemzeti öntudatot neveltek bele, mintha az ősei legalábbis gótok lettek volna. S láttam olyan szlovák iskolában érettségizett magyar fiut, aki egy tiz soros levélkét képtelen volt magyarul megírni... Pedig jól beszélt magyarul és már mérnök...

Nem a teljesség volt a célom. Szerettem volna ízelítőt adni abból a nagy küzdelemből, amelyet a kisebbségi ember, ha öntudatlanul is, de már hat éves korától kezdve folytat önmagával és környezetével nemzetiségéért. Szerettem volna, hacsak vázlatosan is, bemutatni azt a légkört, ahol nevelkedik. S végül: megkíséreltem válaszolni a felolvasás eljén feltett kérdésekre: „Meg-

marad-e a mai szlovenszkói magyar fialalság a magyarság számára ?"

Megvallom, az utolsó kísérlet csak részben sikerült. De, ha olvasóink figyelmét fel tudtam hívni a kérdésre és egy-két adattal bővíteni tudtam tudását, azt hiszem, elértem célomat

SPECTATOR

A MAGYAR GYERMEK SZOCIÁLIS NEVELÉSE

Kevés olyan probléma van a világban, ami annyira foglalkoztatná az embereket, mint a szociális kérdés. Egyesek, közületek és nemzetek is főként azokat a kérdéseket boncolgatják, amelyek a szociális élet helyesebb irányokba való terelését segítenék elő. Érthető ez teljesen. Amint igazság, hogy az egyén is csak akkor töltheti be hivatását, ha a létfeltételei biztosítva vannak, akként természetes az is, hogy egyes foglalkozási ágak csak akkor felelhetnek meg hivatásuknak, ha számukra a létfeltételeket megteremtettük. S éppen úgy igaz az is, hogy igazi nemzeti életet csak egészséges szociális környezetben élhet bármely nemzet. Ha feltétlenül szükség van, amint nem is lehet kétséges, az egységes nemzeti életre, akkor ennek az egységességnek nemcsak lelki oldala van, hanem feltétlenül anyagi is, melynek megteremtése nélkül minden egységes lelkületre való nevelés meddő marad, vagy ha megvalósításra kerül a sor, akkor mered éppen eléink az, hogy mennyire szükséges előzően az anyagi kérdések tekintetében is lelkiismeretes rendet teremteni a keresztyéni szolgálat és közösség jegyében.

Az elmúlt évszázadnak éppen az volt sok értékes és kétértelmű kivül jelentős alkotás mellett a rettenetes bűne, hogy szép szavakkal és határozatlan, legfeljebb csak elméletileg kiépített tervekkel lépett fel az anyagi duskálás korában a szociális élet rendezését illetően. A tőke, a vagyon magának szerezve meg a hatalmat, a befolyást és irányítást, a maga érdekei szemmel tartásával kerülte azt, hogy nyíltan nézzen szembe kérdésekkel, s változtasson meg rettenetes helyzeteket, megfeledezett hivatásáról és a problémák kendőzésével belesodorta az emberiséget abba a rettenetes katasztrófába, amely a világtörténelem legborzalmasabb négy esztendejét eredményezte. Négyet mondtam, pedig az utána következők csak az igazán elviselhetetlenek, amikor új életformák, határok közt, itt maradtunk a régi mentalitással, azzal

az un. békebelivel, mely ma is kedélyeskedéssel s adomázgatással akarja a nagy kérdéseket dülőre juttatni.

Az elméletekből tehát végeredményben már csak az adoma maradt meg, de olyan élő erővel, annyi megalázással (oh, mert, az adoma is tud megalázó lenni), hogy közben már azt is feleedtük, ami az elméletben benne volt s gyötrelmes lélekkel bár, de a kérdések elintézését ujab és jobb időre halasztjuk. Mintha megoldódott volna már kérdés minálunk az idővel, mintha a történelem ezer és ezer sújtó szava nem lett volna még eddig elég intő és figyelmeztető szózat: társadalmunk nagy rétege, jelentős része még mindig hisz a mult csodáiban, hisz abban, ami pedig teljesítve kötelességét, kiélte és megsemmisítette önmagát.

Teljesítette a kötelességét a tudományos élet, a technikai vívmányok megindítása terén, teljesítette a kötelességét abban, hogy egy irányra rámutatva, megláttatta vetünk, az emberi egyéniség teljes és korlátlan felszabadításával hová juthatunk, minő veszedelmek elé nézhetünk akkor, ha kellő időben gátat nem emelünk a fejlődésében, mert nem lehet azt mondani, hogy ami a mult század szellemében bűnös, az csak egyesek bűne, mert nem lehet azt mondani, hogy a kötelességét nem ismerő töke csak egyeseknél bűn és hiba, nem lehet egyedül az emberi gonoszságnak tulajdonítani azt, hogy ma Magyarországon mintegy hárommillió olyan ember van, aki nincstelen, szegény, aki nem tudja, hogy holnap mi vár reá, lesz-e betevő falatja vagy sem. Mindig azt hangoztatják, hogy a technika, a tudomány, az emberi ész soha nem fejlődött annyit, mint az utolsó százévben. Hajlandó vagyok ezt minden további nélkül 100%-osan elfogadni. De leszögezem ezzel ellentétben azt: száz év alatt az emberiség, főként az európai ember nem süllyedt annyit erkölcsiékben sohasem, mint ez utolsó száz év alatt, sőt azt is merem állítani: többet süllyedt ez idő alatt az ember, mint amire Krisztus születése óta képes lett volna. Mert nemcsak azt tartom erkölcsi süllyedésnek, ha az emberek magánéletében megszakad és megbomlik a családi étellel és vallásos étellel való közösségük, hanem azt is, hogyha az ember elfelejti és nem ismeri kötelességeit a felebarátaival szemben. Oh nem azokról a kötelességekről van itt szó, ami a felebarátot kényelmesebb helyzetbe juttatja, oh, nem arról, hogy a barátomnak jobb állást szerezzek, hanem arról, hogy ne a magam előnyére tekintve egyesgyedül, a felebarátomat tekintetbe sem véve, vagy a felelősségérzésem sutbadobásával, a megértés és türelem szellemének nem ismerni akarásával vegyek részt a közösség munkájában, és nem a krisztusi kötelességek: a szolgálatteljesítés és elhivatás puritánságának felvételével keressem meg az egyedülálló és biztos lehetőségeket a magam és felebarátaim boldogítására. Igenis süllyedés állott be, amit nem lehet sem az emberi gonoszsággal egyedül, még kevésbé a technika vívmányaival megmagyarázni, amiben nagy része volt annak, hogy mindennel foglalkoztunk csak az emberi lélekkel nem, minden

érdekelt, minket, csak az ember lelke nem. Igaz, hogy ez a mult század materialista szellernével is indokolható, mely lelket, spirituális életet nem, csak anyagit ismert és fogadott el. De ha elgondoljuk, hogy ezzel a materializmussal egygyékényen árult a valóság életében a tudomány pozitívizmusával és a gazdasági élet öncélúságával, akkor kétségtelenné válik előttünk az is, hogy a jövő útjában ennek a szellemnek semmiképp érvényesülnie nem szabad.

Új szemléletre van tehát szükségünk, mert anyagi bajainkat, életünket a materiális szellem jobb irányba nem tudta terelni, új szemléletre van szükségünk, amely az emberben az embert, lélekben a lelket, érzésben az érzést keresi és kutatja fel. A lélek szövedékeiben pedig nemcsak az észet választja magának irányító-nak, hanem érzelmet és észet, akaratot egyaránt művelni akar. Azaz az egész embert keresi és veszi maga elé, távol attól, hogy annak csak egyrészét művelje ki, hanem hogy egészét rendelje a maga irányai alá. Igenis irányai alá: a krisztusi parancsok irányai alá, a tiszta szeretet, igazság, jóság és szépség szintetikus rendszerében.

Az új szemléletet előkészíteni, megvalósítani azonban csak új nemzedékkel lehet igazán. S ezt az új nemzedéket is bele kell nevelni abba az új szemléleti irányba, mely a jövőnek szolgál kétezeréves parancsokkal. S ennek a nevelésnek — ma már tisztán látjuk — fel kell ölelnie az emberi életet a maga teljes egészében, s bele kell világítani mindazon rejtekhelyekbe, amelyek az életet előkészítik. A nevelőknek ma lelki atyáknak kell lenniük, s a nevelésnek ma az élettől átitott teljes, nem merev formákon felépülő irányadásnak, hanem vezető és életkérdések megfejtését adó határozott lélekformálásnak kell lennie.

Nevelni kell az ifjúságot erre, de nevelni kell a felnőtteket is, hogy a maguk életével példát szolgáltatassanak a jövőnek, mert csak az igazi példában, csak a tettekben hisz a gyermeki lélek, s szavakkal nem lehet elkábítani. Ezért szükséges külön megvizsgálni, miért kell a felnőttek nevelését új irányok felé vezetni, hogyan lehet ezt elérni, majd azután rátérni arra, ami a tulajdonképpeni nevelési témánkat illeti: megvilágítani a magyar gyermek szociális nevelésének lehetőségeit a családi, társadalmi és iskolai életben. Végül rá fogok mutatni arra, hogy a családi, iskolai, társadalmi életben rejlő ellentéteket hogyan lehet leküzdeni, hogy teljes sikerre vezethető munkánk lehessen.

* *

Minden nevelési ténykedésnél mindig a való helyzetből kell kiindulni, s sohasem szabad elképzelt vagy idealisan elindított helyzetből fejtegetni vagy megvalósításra törekedni. Ezért a mi adott helyzetünkben a szociális életet is csak a valóságnak megfelelő tényekből szabad szemlélni. Nem eltagadni semmit, nem

A NŐI DIVAT MINDEN SZÉPSÉGE

ruha, kabát, kosztümanyagok, kelengyék óriási választékban

HARTOS LAJOS

CÉGNÉL

NYIREGYHÁZA. VAY ÁDÁM U. 2. TAKARÉKPALOTA

Férfiszövet, szőnyeg, paplan és linóleum raktár.

OLCSÓ SZABOTT ÁRAK.

VASÁRUK NAGY-RAKTÁRA

WIRTSCHAFTER ÁRMIN

VASKERESKEDÉS

NYIREGYHÁZA

◀ TELEFON: 90. ▶

VAY ÁDÁM U. 3.

Építkezési anyagok, mezőgazdasági cikkek,
különleges háztartási felszerelések.

URÁNIA FILMSZINHÁZ

VAY ÁDÁM-UTCA 4 SZÁM

TELEFONSZÁM: 11

NYIREGYHÁZ LEGINTIMEBB FILMSZINHÁZA

HÖLGYEK, FIGYELEM!

Kellemesebb ünnepe lesz,
ha egy szép, új kalapot vesz

REISMANN ÁRONNÉ

női divatházában.

NYIREGYHÁZA

BESSENYEI TÉR 2

ÁTALAKÍTÁSOK MODELLEK UTÁN KÉSZÜLNEK.

O Vaja

M

T

K

Sajtja

Vezet

Vásárolja

tej-

termékeinket

Mindenhol kaphatók. Telefonszám : 593

Az URI közönség

CIPŐÁPOLÓ

S Z E R E I

BAGAROL

CREAM
ÜVEGBEN

BAGAROL

"LUXUS"
PASZTA

MÁJERSZKY BARNABÁS

GÉPGYÁR

ALAPITVA 1882-BEN.

NYIREGYHÁZA.

ÜZEMÁGAK :

Viznyomásu

olajsajtó berendezések,

Kútfurás, autó- traktor, mező-
gazdasági és ipari gépek javítása.

Bosch és más rendszerű mágnesek, dinamók,
önindítók és accumulátorok speciális javítása.

TAVASZI ÉS NYÁRI RUHAUJDONSÁGOK

Ruha díszek, gombok, csattok
nagy választékban kaphatók az

UNGÁR ÁRUHÁZ-BAN

OLCSÓ ÁRAK! PONTOS KISZOLGÁLÁS!

ÓVJA EGÉSZSÉGÉT

és a betegséget előzze meg mindenki

GYÓGY- ÉS ÁSVÁNYVIZEKKEL!

Főraktár: **ALTER BERNÁT** NYIREGYHÁZA Bencs László-tér 18 sz Tel: 114

ahol minden létező gyógy- és ásványvizek állandóan kaphatók

TAVASZI MARADÉKVÁSÁR

LEBOVITS-NÁL

NYIREGYHÁZA

• ZRINYI ILONA-U. 11

Mezőturi magyar, Slasenger, Spalding, Britcs
angol tenniszütők

Tenniszütő-húrozás az újfajta csodálatos
bőrhurral

KATONA

KEZTYŰS, FŰZŐ ÉS SPORTÁRU SZAKÜZLETE

NYIREGYHÁZA

=====
BETHLEN U. 4

ÉRDEKE!

bevásárlásai előtt meggyőződést szerezni arról,
hogy harisnya különlegességeket, habselyem
fehérnemüket, puplin inget és minden divatcikket

**LEGJOBBAN ÉS LEGOLCSÓBBAN A
FRICS DIVATHÁZBAN**

szerezheti be.

NYIREGYHÁZA

ZRINYI ILONA-U. 11

A LEGELEGÁNSABB CIPŐUJDONSÁGOK

LICHTENBERG SÁNDOR

Szabolcs vármegye legnagyobb cipőüzletében szerezhetők be

TELEFONSZÁM : 351

Ezt a helyet a Földes Drogéria fényképészeti hirdetése
részére tartottuk fenn. (Menetjegyroda mellett)

Szabolcs nagyobb társadalmi eseményeiről
ad képekben és szövegben érdekes riportot

a

KÉPES SZABOLCS

Pünkösdi számában indul a gyermek szépségverseny!

A NŐI DIVAT MINDEN SZÉPSÉGE

ruha, kabát, kosztümanyagok, kelengyék óriási választékban

HARTOS LAJOS

CÉGNÉL

NYIREGYHÁZA. VAY ÁDÁM U. 2. TAKARÉKPALOTA

Férfiszövet, szőnyeg, paplan és linóleum raktár.

OLCSÓ SZABOTT ÁRAK.

VASÁRUK NAGY RAKTÁRA

WIRTSCHAFTER ÁRMIN

VASKERESKEDÉS

NYIREGYHÁZA

◀ TELEFON: 90. ▶

VAY ÁDÁM U. 3.

Építkezési anyagok, mezőgazdasági cikkek,
különleges háztartási felszerelések.

URÁNIA FILMSZINHÁZ

VAY ÁDÁM-UTCA 4 SZÁM

TELEFONSZÁM: 11

NYIREGYHÁZ LEGINTIMEBB FILMSZINHÁZA

HÖLGYEK, FIGYELEM!

Kellemesebb ünnepe lesz,
ha egy szép, új kalapot vesz

REISMANN ÁRONNÉ

női divatházában.

NYIREGYHÁZA

BESSENYEI TÉR 2

ÁTALAKÍTÁSOK MODELLEK UTÁN KÉSZÜLNEK.

O Vaja | **Vásárolja**
M Sajtja | **tej-**
T | **termékeinket**
K Vezet |

Mindenhol kaphatók. Telefonszám : 593

Az URI közönség

CIPŐÁPOLÓ

S Z E R E I

BAGAROL CREAM ÜVEGBEN

BAGAROL "LUXUS" PASZTA

MÁJERSZKY BARNABÁS

GÉPGYÁR

ALAPITVA 1882-BEN.

NYIREGYHÁZA.

ÜZEMÁGAK :

Viznyomásu

olajsajtó berendezések,

Kútfurás, autó- traktor, mező-
 gazdasági és ipari gépek javítása.

Bosch és más rendszerű mágnesek, dinamók,
 önindítók és accumulátorok speciális javítása.

TAVASZI ÉS NYÁRI RUHAUJDONSÁGOK

Ruha díszek, gombok, csattok
nagy választékban kaphatók az

UNGÁR ÁRUHÁZ-BAN

OLCSÓ ÁRAK!

PONTOS KISZOLGÁLÁS!

ÓVJA EGÉSZSÉGÉT

és a betegséget előzze meg mindenki

GYÓGY- ÉS ÁSVÁNYVIZEKKEL!

Főraktár: **ALTER BERNÁT** NYIREGYHÁZA Beacs László-tér 18 sz Tel: 114

ahol minden létező gyógy- és ásványvizek állandóan kaphatók

TAVASZI MARADÉKVÁSÁR

L E B O V I T S - N Á L

NYIREGYHÁZA

ZRINYI ILONA-U. 11

Mezőturi magyar, Slasenger, Spalding, Britcs
angol tenniszütők

Tenniszütő-húrozás az újfajta csodálatos
bőrhurral

K A T O N A

KEZTYŰS, FÜZŐ ÉS SPORTÁRU SZAKÜZLETE

NYIREGYHÁZA

BETHLEN U. 4

ÉRDEKE!

bevásárlásai előtt meggyőződést szerezni arról,
hogy harisnya különlegességeket, habselyem
fehérneműket, puplín inget és minden divatcikket

**LEGJOBBAN ÉS LEGOLCSÓBBAN A
FRICS DIVATHÁZBAN**

szerezheti be.

NYIREGYHÁZA

ZRINYI ILONA-U. 11

A LEGELEGÁNSABB CIPŐÚJDONSÁGOK

LICHTENBERG SÁNDOR

Szabolcs vármegye legnagyobb cipőüzletében szerezhetők be

TELEFONSZÁM : 351

Ezt a helyet a Földes Drogeria lényképészeti hirdetése
részére tartottuk fenn. (Menetjegyiroda mellett)

Szabolcs nagyobb társadalmi eseményeiről
ad képekben és szövegben érdekes riportot

a

KÉPES SZABOLCS

Pünkösdi számában indul a gyermek szépségverseny!

a véka alá rejteni azt, ami a nemzeti élet megrontója és a nemzeti lelkület megdermesztője lehet. S ha ebbe a szociális életbe beletekintünk, van-e valaki, aki azt meri mondani, hogy ezen segíteni nem kell, ennek a helyzetnek kinövéseit az emberi kéz helyett az idő maga fogja elsimítani teljesen? Van-e valaki, aki azt meri krisztusi lélekkel mondani, hogy nem kell rajta változtatni, hogy a jelen helyzet a nemzeti életnek nem lesz a megrontója? Van-e?

Csak egyetlen tényt említek fel: statisztikai kimutatások szólnak arról, hogy ennek a 8 milliós országnak több mint az egyharmada, mintegy 3 millió ember ma egyedül a társadalom jótékonyágából él. Lehet-e ott életképes nemzeti jövőről beszélni is, ahol 3 millió, valóságban igen értékes anyag, nem tudja, mi lesz a holnappal és miből fog gyermekei és a maga számára betevő falatot szerezni? Lehet-e itt lelki egységet keresni, lehet-e itt magasabb életeszmenyekről beszélni, amikor a krisztus törvények legelembbiké betöltven nincsen, s betöltéséről gondoskodás csak egy úton történhetik: a jótékonyággal. Változtatni kell a helyzeten a krisztusi törvények értelmében is. Mert lehetetlen, hogy felebarátaink és fajtestvéreink, a magyarság egyik legértékesebb része, a magyar falu népe teljes nyomorban szenvedjen s magának a létfeltételek minimumát sem legyen képes megszerezni verejtékes munkájával. A közelmúltban hallottuk, hogy a szabolcsi falu népe minő helyzetben él, s az a kép, amit Nagyhalásról kaptunk egy kiváló érzékű és szellemű tanító előadásában, az a kép igazi tükörképe a magyar falunak is. De merném állítani, hogy a falu népének élete egyes helyeken még sötétebb, ahová az isteni ígének a hangjai nem igen tudnak már elhatolni, vagy ahol a legszörnyűbb erkölcsi veszedelem, az egyke, még inkább a gyermektelenség fészkelődött be a lakosság életébe. Van-e hát akkor még valaki, aki állandósítani akarná azt a helyzetet, ami előttünk áll? Van akkor még ember, aki azt merné mondani, nem kell változtatni?

A rettenetes szociális helyzetet méltán lefestő Illyés Gyula és Szabó Zoltán sötét és vigasztalan képei helyett: inkább a valótlán, külföldi reklámoknak szolgáló, a magyar népi életet derűs színekkel festőkben hinni és ezeknek százszerűen alárendelni magunkat, annyit jelent, mint részt nem kérni és részt nem is venni abban a munkában, ami pedig nemzeti kötelességet jelent. Nem tudom, melyik a jobb nemzeti célokat szolgáló propaganda Trianon ellenében: az-e, amelyik csak Hortobágyot és budapesti panorámát mutat a Magyarországot látogató és tanulmányozó idegeneknek, vagy pedig az amelyik rámutat minden kétséget kizáróan arra a nyomorra, amely a nép körében él, s amelynek elhatalmasodásában Trianon is okolható. Szerintünk a nyomortanyáink az idegent sokkal közelebb hozzák az igazság megismeréséhez, s így az igazság megvalósításához is.

A való helyzeten segíteni igyekezett a múlt, javítani törekszik a ma is. De hogyan? Csak egy úton, egyetlen módon: jóté-

konysággal. Amilyen nemes és szép, krisztusi erényekből fakadó ez is, merjük mondani, csak módjával alkalmazható illetve csak bizonyos határok között vezet eredményre. Mihelyt általánossá válik s maholnap mindenfelől a jótékonyság eszközeit keresik meg a segítség egyedüli eszközéül, akkor már az elfásult lelkekben eredményre nem vezet. Ne beszéljünk arról, hogy igazi demokratikus élet sohasem származhatik olyan közösségben, amelyiknek egyharmada a mások jótékonysága folytán nyeri el betevő falatját, mégha végzett munka árán is. De beszéljünk arról, hogy az a három millió ember ebben a kis nemzeti közösségben ilyenformán semmiféle irányító szerepet sohasem kaphat és várhat, mert helyzeti hátrányban szenved a többivel szemben, s lehet lelkileg értékes és szellemileg is tehetséges, ha a megfelelő alkalmak és lehetőségek a tehetség kibontására, értékei felmutatására soha sincsennek adva. Ezek a helyzeti hátrányok az ember születésében rejlők lesznek s a nemzet így hijjával lesz annak a kétségtelen erőnek, amely az egységes életét valóra válthassa. Nem a szegénység megszüntetését, a gazdagok és szegények közti anyagi viszony 100 % os kiegyenlítését célozzuk akkor, amikor erre rámutatunk, nem a holdba nézünk, amikor életlehetőségekről beszélünk és talán vagyoni egyenlőséget kívánunk osztályharc szellemében, ellenkezőleg: jól tudjuk, mindig lesznek szegény és gazdag emberek mindenütt, s mindig lesz nagyon szegény éppugy, mint nagyon gazdag szellemekben, érzésekben, akaratban egyaránt. De az arányosság, a mindennapi kenyérjuttatás talán mégsem ábránd akkor, amikor ennek lehetőségei csakis egyen mulnak: a keresztény áldozatosság jegyeinek teljes érvényesítésében, az erkölcsieknek az anyagiak fölé való emelésében. Több megértés, jószellem, több keresztényi alázat és több, több szociális érzék!!!

És itt a tőkének és a vagyonnak jut rendkívüli szerep a megoldások terén. Ezt átengedni másnak nem is lehet. S hisszük, bizunk benne, hogy a tőke felett álló nemzeti állam és nemzeti rend meg is találja ehhez a szükséges politikai és társadalmi érületet. S nemcsak érzéke lesz a dolgok iránt, hanem méginkább akarata a végrehajtásban. Mert a 12-ik órában érezzük a nemzet létét ebből a szempontból, s a jövő útja is csak az áldozatos szellemű magyar tőketársadalom példaadásával valósulhat meg.

Mi ez az út? Nem a mi hivatásunk megállapítani most itt, csak egyet akarunk leszögezni még: Meggyőződésünk, hogy a nemzet legfőbb rendjének, a nemzet sorsát intézőknek meg kell látniok a feladatokat és azokat teljesen meg is kell valósítaniok. Ez a felelősség másra át nem ruházható. S ugy látjuk, hogy a jótékonyságnak gigászi túlnövésével ezen segíteni már nem lehet, csak a szociális életnek bizonyos határozott, egyéni érdekekbe vágó, de nemzeti lelket ápoló és ébresztő, formáló megteremtésével. A keresztényi alázatnak, a keresztényi léleknek és a keresztényi erkölcsnek azonban itt is diadalmaskodni kell, hacsak nem akarjuk, hogy erőink még jobban elpusztulva, a sötétségbe

merüljünk el az önmagunk hibái és erkölcsünk fogyatékosága miatt.

A mai életnek példát kell mutatnia a jövő nemzedékének, ha azt akarjuk, hogy szebb magyar jövőnk is legyen. A mai életnek példát kell adnia a szociális lelkiismeret terén, ha azt kívánjuk, hogy a jövő nemzedék tovább fejlessze a maga hitével a mi munkánkat, Mert — mint említettem — a példa nevel igazán, talán csak egyedül. Mert micsoda ellentét áll ellő akkor, ha az élet mást mutat, mint az elmélet, ha a szülői otthon másra nevel, mint az élet iskolája? S ki tudja azokat az ifju erőket akkor majd feltartóztatni, ha azt fogja látni, hogy az élet merő ellentéte annak a tanításnak, amit a Názáreti adott át millióknak megtartásra és örök követésre? Ki akadályozhatja meg, hogy egy szép napon ne sikkadjanak ezek a tanítások is teljes formaságokba, s ki tudja vajjon megjövendőlni, hová sülyed a nemzeti lét akkor, ha magunk nem törődünk a jövő nemzedék szociális lelkületének kiépítésével?

Csak új nevelés segíthet, csak új nevelés új nemzedékben vezethet megtartásra és nemzeti egységességre, de az új nevelés egyik alaptétele: a példaadás, azaz egész társadalmunk egyöntetű odaadó munkája ezen a téren, határozott erkölcsi korlátok és korlátozottságok felállításával.

Miért? — vetik elem a kérdést. Miért nem az emberi szabadság érvényesítésével keressük meg a lehetőség útját? Csak azért, mert ebben a szabadságértelmezésben igen-igen csalódtunk. A felelősségérzést át kell ruházni, át kell adni azoknak, akik puritán, közösségi érdekekkel a szemük előtt egy egész nemzet életét tekintik, s nem az egyes ember előnyeit nézik. Akik nem azt tekintik maguk előtt, hogy ebben az országban minél több gazdag ember legyen, hanem azt, hogy ebben az országban mindenki a maga kenyéréhez juthasson becsületes és tisztességes munkaszolgálattal. A tőkének ismernie és tudnia kell, hogy nem cél egy nemzet életében, hanem eszköz, a tőkének ismernie kell jobban, mint bárkinek a nemzet életében, hogy hivatása csak egy van a nemzeti közösséget tekintve: szolgálni az egész nemzetet, s nem egyesek igényeit minden tűzön és vízen keresztül érvényesíteni. S ha ezt a tőke nem ismeri, ha ezt elfeledi, s magát öncélnak tekinti, akkor el kell jönnie a magasabb nemzeti érdek érvényesülésének is. Mert csak így lehet a magyar gyermek szociális nevelése eredményes. Hogy pedig ennek a nevelésnek eredményesnek kell lennie, ez a nemzet jövőjének is kérdése. Merem állítani: a jövő nemzedékünk szociális érzésén áll vagy bukik ez a nemzet. A jövő nemzedék elhivatása megvan, szolgálatának betöltése attól függ, vajjon a megvalósuláshoz szükséges előfeltételeket biztosítja-e számára a társadalom vagy sem. Mi hiszünk abban, hogy igen, akármilyen módon is, mi hiszünk abban, hogy a krisztusi törvények nem fognak most sem felesleges utmutatást adni, s bizton hiszem azt is, hogy a jövendő nemze-

déket el lehet vezetni a társadalom egyöntetű keresztényi állásfoglalásával a szociális kérdéseink teljes rendezéséhez is.

* * *

Látjuk mindebből, hogy a nevelésnek a valóból kiindulva, elsősorban a mai embert kell szemügyre vennie. Azt is látjuk ebből, hogy a jövő nemzedékének szüksége van arra a példaadásra, amit hangsúlyozottan követelünk, s ami az egyetlen jóformán, ahol helyzeti nehézségek merülhetnek fel. De ezek elűntetése feltétlen szükséges az eredmény eléréséhez.

Milyen eredményhez? — ez már most a kérdés.

Nem a mának, hanem a holnapnak kell dolgoznunk, nem a máért, hanem a holnapért kell cselekednünk. Ez az alaptétel. S ha a holnapért cselekszünk, s a holnapot tartjuk szemünk előtt, akkor elsősorban a szociális érzés felkeltése és szociális érények meggyökereztetése irányában kell a jövő nemzedékét nevelni. Ha u. i. a példaadáshoz szükséges anyagi létfeltételek a társadalom minden tagja számára biztosítva vannak, akkor a jövő nemzedékben felkelteni a közösség érzését, meggyökereztetni a szociális érényeket, játszani könnyedség lesz. Amíg pedig ezt biztosítják, amíg ez elkövetkezhetik, amíg az átmenet megtörténik, a keresztény-lelkületű társadalomnak ismernie kell Krisztus ama tanítását, s gyakorolnunk kell azt a keresztény alaptételt: „Mindazt, amit akartok, hogy nektek cselekedjenek az emberek, ti is cselekedjétek nekik.” (Máté, VII. 12.) S ha ez a cselekedet százezer nehézséget is mutat fel, ha ez a megvalósítás lehetetlen korlátokat is emel, a szünetlen verejtékes munkával, odaadó keresztényi türelemmel azon kell lenni, hogy a keresztény szellemű odaadás egy pillanatra se vesszen ki belőlünk, s a keresztet, amelyet a sors, az élet vállainkra rakott, türelemmel viseljük, nem csak akkor, ha egyéni bajaink okozták ezt a nehézséget, hanem akkor is, ha a nemzeti közösségben rejlik az a mérhetetlen hiba, melynek kiküszöbölése elengedhetetlen követelményünk. Ezer kín és nyomorban sem szabad megfeledezni azonban arról, hogy hivatásunk elsősorban nem egyéni hanem közösségi érdekeink szemponjából van, s hivatásunkat csak az áldozatos keresztényi szellemmel tölthetjük be igazán.

Szociális munkát akkor végzünk tehát igazán, s ez az első igazi példaadás a gyermeki lélek előtt, ha türelemmel és alázattal hordozzuk a keresztet, s küzdünk ezer fenyegető veszély közepe az ellen, ami gyermekeink életét és jövőjét is megmérgezhetheti. Evangéliumi szellemben élni, evangéliumi szellemet kívánni minden téren, s ezért harcolni kell minden területen: ez a szociális feladatunk legelső és legfőbb alappillére.

A szociális nevelés legelső feladatai a családi életben keresendők. Ez az első környezet, ahonnan a gyermek magának példát szerez így a családi élet alapjává válik a szociális lelkület kiépítésének.

A szociális érzés igazán élményivé csak akkor válhat, ha a gyermeket mindjárt öntudata derengésekor ráeszméltetjük arra, hogy célját csak az egy sors és nemzeti közösségbe tartozókkal való harmonikus együttműködéssel érheti el, s lelkébe észrevétlenül bele kell lopni a kollektív felelősség érzését, hogy mielőbb megszokja a köz hűséges szolgálatát és a közös javakért és a közös becsületért való bátor kiállást.

A gyermeki léleknek elméleti tanácsokkal nem lehet példát mutatni, sem erkölcsi leckékkel. Hanem csakis igazi példaadással. A harmonikus családi életben az egymásért dolgozást, a kötelességnek egymásért való teljesítését, a háztartások békés és kiegyensúlyozott, megértő és türelmes szellemű munkakészségét szemügyre vevő gyermek akaratlanul is magába lopja és kitörölhetetlenül magába vési azokat a kötelességeket, amelyek az életet széppé és nemessé tehetik. Ahol apa és anya munkáját mindig az önzetlen áldozatosság szenteli meg, ott a gyermeki lélek is harmonikus egésszé nevelődik. Ahol az apa és anya felelősségtudata és gondosságának fáradhatatlansága nap-nap után a gyermek előtt áll, ahol a gyermeket már kiskorában nem azzal nevelik fel, hogy fiam, látod mindazt, amit teszünk, érted tesszük, hanem csendes és színtelen öncélú munkálkodással példát adnak az igazi életfeladat teljesítéséről, ott a gyermekben átszivódik az, ami nélkül nincs is igazi élet: a szociális felelősségtudat érzése. Hígyjük el, hogy nem tételeknek a gyermeki lélek ellen való szegése, hanem abszolút példaadás az a lehetőség, ahol komoly nevelési eredmény is várható.

Hányszor és hány szülőtől lehet hallani; nem tudjuk mi van a fiuval, mi van a leánnyal, mi igazán mindent a gyermekünkért teszünk, minden igyekezetünk, hogy őneki mindene meglegyen, s hiába tárjuk ezt fel neki, hiába adjuk ezt elébe, ő mégsem olyan, aminőnek lennie kellene. Az ilyen apa és anya valójában megteheti a kötelességét, valóban a gyermekéért áldozhat fel mindent, s eredménye még sincsen, mert a gyermek eleve érzi, hogy van valaki a háta mögött, aki minden problémájából úgymint anya kisegíti, hogy számára az élet csak élvezés és eredményekben való elmerülés. Az ily gyermek a közösségi lélektől éppoly távol lesz mindig, mint az a másik, aki viszont odahaza nem lát hall mást, minthogy az élet egyetlen célja az önmagunk boldogítása lehet. Ezért a gyermeket a családi életben mielőbb arra kell nevelni, hogy a maga lábán álljon meg, a maga egyéniségét kifejleszthesse, kidomboríthassa, a maga lelkiségét érvényre juttathassa apró közösségi szolgálataival. A lánynak a bevezetése mielőbb a házi munkák elvégzésébe, a munkában a felelősségtudatának növelése, számonkérése és megpróbálása, a fiunál pedig az ő kicsiny életének más területein komoly munkára való szoktatással kell elérni azt, hogy mindig függő viszonyban érezze magát egy nagyobb közösségtől, mely bármikor tetteiért felelősségre vonhatja. Ebből a családi érzésből nőhet csakis ki a törvénynek,

tekintélynek feltétlen tisztelete, a vad fölfelétörtetés helyett a nemes és lovagias versenynek a kedvelése.

Itt különösen egy szempontra szeretném felhívni a figyelmet: „A családban ismeri meg a gyermek a szociális hierárchia első kezdetleges alakját és tanulja meg szüleihez, testvéreihez, cselédségből való viszonyából az alá, mellé és fölérendeltség fogalmát. Itt döbben először rá arra, hogy a közösségtől csak úgy várhat a maga számára áldozatot, ha maga is alárendeli magát a közösségnek. Itt dereng fel először neki, hogy célját a másokkal való harmonikus együttműködéssel inkább elérheti, mint akarata makacs erőszakolásával. S itt kell megszoknia azt, hogy a fölérendeltségi viszony sem jelenti azt, hogy uralkodói hajlamai és akarati érvényesülése százszázalékosan érvényesüljenek, minden eszközön keresztül”. Itt kell megtanulnia tehát, hogy a fölérendeltség is csak az igazi tekintélyi eleven épülhet fel, ahol a tekintély nem helyzetből, hanem erkölcsi hatalomból, azaz szeretetből és jóságból fakad. Ez a szeretet és jószág a gyermek alapérzése, s ez a szeretet és jószág a fölérendeltséget is igazi családi meleggé olvaszthatja annak lelkében is, aki a maga szolgálatával alárendeli magát a gyermeknek is.

A felelősségérzés kialakítása mielőbb, az egyéni érdek alárendelése a köz szolgálatába, ezzel belenevelés a közösség munkájába is, azok az első tényezők, amelyek igazi szociális lelkület alapjait vethetik meg, azok az első alappillérek, amelyeken a gyermek kicsiny korában már elindulhat. Szinte az iskolába kerülésig már ezek az érzések alapjaikban meg is erősödhetnek a gyermeknél. Az iskola hivatása jön ezután, amely azonban feltételezi a családi élet szoros együttműködését és támogatását, hogy eredményt érhesen el.

Az iskolába lépéssel ui. a gyermek a társadalmi közösség hivatalos tagjává válik. S ekkor már tetteiben is meg kell mutatnia azt, hogy a szociális érzéke is ki van fejlődve, meg van alapozva. Az iskolai étellel ui. a cselekvő áldozatkészség szelleme érinti meg a gyermeket. Ez az áldozatoság a közösségben ezer és ezer formában jelenik meg. S neki mindig szembe előtt kell tartania azt, hogy csak a másokért való áldozatos munka vezethet a magam érvényesüléséhez is. Ezt tehát otthon a családi környezetben ellensúlyozni és ellentétévé változtatni nem szabad, mert vele a gyermek vagy megzavarodik a tisztánlátásban, vagy pedig eltolódva a közösségtől nem is tudhatja idővel igazi hivatását betölteni.

Az iskolai életben, a társadalmi közösség első formájában látja meg először a gyermek, hogy mennyire más ellentétes érzelmű, gondolkodású és meggyőződésű emberek vannak, akik egy sorsnak osztályosai, egy közösség tagjai. Mi itt a teendője? A megértés és a türelem szellemével előrehaladni azon az úton, amely a közösséget csak erősíti, meggyőződését kifejtve és indokkal alátámasztva, biztosítani a nemes versenyt és nemes mun-

kát a vélemények ellentéte ellenére is a közösség érdekében. Ha azonban a családi élet ezt a szellemet, amelyet az iskola légköre már alapjában biztosít, azzal fertőzi meg, hogy a gyermeket macaksságra, ellentétek felburjánzására szítja, a nemes verseny helyett osztályharcos szellemet követel, akkor természetesen nem várható az iskola és családi élet nevelésében sem harmónikus együttműködés.

Mindennek ellensúlyozására az iskola régóta felismerte azt a kötelességét, hogy a gyermeket önvizsgálatra szoktassa. Az önvizsgálat a keresztényi léleknek legszebb és legnemesebb eszköze a javulás és őszinte büntudatkeltés terén. Ezt az önvizsgálatot méginkább kellene a családi életnek alkalmaznia a gyermeknevelésben, amikor konkrét esetből kiindulva, a gyermeket fokozatosan arra szoktatja és ébreszti rá, hogy az önmagával való társalkodási viszonyból meríthet magának a legtöbb igazi tapasztalatot.

Cselekvő áldozatkészség, megértés és türelem szelleme, önvizsgálat: ime a formák, amelyek étellel telítődnek alkalmazásukkor, ha minden konkrét esetben alkalmazva őket, megkeressük és meg is találjuk a szeretet szellemében hatásukat. És ezek a formák lélekkel telítődve az értékek helyes rendszerét építik ki a családi légkörben a jövőben nemzedékben ezek a formák biztosítják étellel való átítatásukkal azt, hogy az életfeladataink betöltése nem abból áll, hogy a szükségest és élvezettest hajszoljuk lépten nyomon a magunk életének és akaratának érvényesítésére, hanem a keresztényi érzés szellemében az önzetlen cselekedetet és áldozatosságot többrebecsüljük mindennél, s a legmagasabb emberi értéknek ismerjük el a szeretet, jóság és igazságosság parancsszavait. A helyes értékelés megteremtése a gyermeki lélekben, a helyes értékrendszer felépítése az emberi életben, ez a legfőbb parancs, mely a kiegyensúlyozott, boldog és alázatos életet biztosíthatja az optimisztikus életszemlélet jegyében.

Családi életünkben, családi nevelésünkben tehát nincsen más út, nincsen más eszköz az érvényesüléshez, a közösség munkájának elősegítéséhez, mint a felebaráti szeretetnek és a krisztusi parancsoknak a követése. Mert igazi valláserkölcsi alap nélkül, s igazán valláserkölcsi életszemlélet nélkül csak imbolygó hajóval evezünk az élet tengerén, s nem magunknak, még kevésbé az általunk oly szeretett jövőnknek nem tudunk igazi boldogságot előkészíteni.

Ha az előbb a tőkének hívtuk fel a figyelmét arra, hogy csak áldozatos eszközzé emelkedésével lehet betöltenie a hivatását, most a családi életnek mondhatjuk meg: csakis a keresztényi alázatosság és közösségtudat szellemében való munkálással lehet hivatásának igazi betöltője. A családi életünk is csak a krisztusi szellemben újódhatik meg igazán.

A fejlődő ifjú azonban nemcsak az iskolai étellel kerül szorosabb összeköttetésbe, hanem a társadalommal is, melynek valamikor ő is cselekvő tagja lesz. S minő döbbenetes lesz akkor

a felébredés, a rádöbbenés arra, hogy az élet egészen más, mint amit eddig maga tapasztalt, gyakorolt, s amibe eddig beletörte magát. Három ilyen társadalmi tény veszek itt szemügyre csak, hármat, melyek mind surolják a mai társadalmi hibáink rendszerét :

Az első : a demokratikus érzés és élet „Nálunk sajnos még mindig a foglalkozás, állás, mondjuk : a ruha szerint ítélik meg az embert többé-kevésbé. A tehetség és hivatás, ez az igazi értékmérő a korral is háttérbe szorul. Külsőségre, esetlegességek, beleszületések, ezek a vezérlőindítékok többé-kevésbé az értékítéleteknél. A rendiség eltörlése óta három emberöltő telt el, de ez sem volt elegendő ahhoz, hogy ezen a kasztszerűségeen változtasson. Hogy milyen óriási bajok származhatnak ebből, láttuk már az előbb, mikor megvilágítottuk, hogy 3 millió ember ki van rekesztve a nemzeti közszolgáltatból. Helyesebben szólva : ez a tömeg szolgálatot teljesít, melynek eredményeit sohasem élvezheti.

Ezen iskola nem segíthet. Mert a klikkrendszer nem az ő szelleméből fakadt, hanem a szülői ház és a társadalom légköréből. Az orvoslás is csak a szülői háztól és a társadalomtól várható. A szülői háznak és a társadalomnak kell odatörekednie, hogy az emberek értékét ne születésükbe, ne társadalmi állásukban, ruhájukban, hanem szellemi és főként erkölcsi javaikban keressék. Ha ezt ezer és ezer család megvalósítja, ha ezt a keresztény szolgálat jegyében alaptétellé tesszük a társadalom értékelésében, akkor, de csakis akkor várható, hogy a hönóhajtott nemzeti együttérzés is megteremtődjék. Addig minden ilyen törekvés hiú ábránd és reménytelen harc lesz, látható és mégis láthatatlan szellemekkel."

A másik ; Társadalmi bajaink legfőbbike a protekcióhajhászás. Ez oly szociális kinövés, amely megoldásában szinte lehetetlennek látszik. Mert ott tartunk már, hogy az utolsó hivatalosolgai és utcaseprői állás elnyeréséhez is az ajánlólevelek százaira van szükségünk.

És mi a következmény? Hogy az a fenntemlített klikkrendszer a társadalmi érdekek előtérbehelyezésével a nemzeti érdekeket elnyomja és a hivatás, tehetség helyett a ruha, származás, születés, esetleg lokálpatriotizmus érdekeit veszi elő. Így történik azután, hogy az aki jellemileg gyenge, erkölcsében másodlagosabb, fölfejekerekedik annak, aki tehetségesebb és értékesebb, aki azonban kisebb protekcióval rendelkezik. Mit lehet ez ellen tenni? A kérdés igen nehéz, de van belőle kivezető út is. A egészséges közszellem kialakításával érhető ez az út el.

„A gyermekeket a szülői ház igen sok esetben arra neveli, hogy nem a komoly munka az életben az egyetlen út az érvényesüléshez, hanem a maga érdekeinek minden eszközzel való érvényesítése. Ez a rettenetes tekintély és lélekrombolás okozza azt, hogy az életbe kilépő ifjak nem a komoly, becsületos munkával akarnak, hanem protekciók szerzésével érvényesülni. A

szülői ház ismét becsületes munkát végezhet, ha lelkiismeretes s nem önző érdekek vezérlik. Nem megkönnyíteni számukra a munkát, az életet, hanem rászoktatni őket arra, hogy a kötelességet lelkiismeretesen teljesítve, az élet harcában is csak úgy állhatják meg a helyüket, ha idejekorán a maguk lábán járva, hozzáedződnek az önzetlen munkaszeretethez".

Végül a harmadik: az életigények alkalmazása a meglevő viszonyokhoz. „Kétségtelen, hogy a világháborút követő időkben nagy eltolódások álltak be a társadalmi és gazdasági életben. Szükségesek voltak e vagy nem, ne vizsgáljuk. Minket az érdekel most, hogy a változások megvannak és meglesznek sokáig. Nálunk ez a változás az életstandard leszállásában jelentkezik. Különböző okok, hazánk kétharmadának elvétele, a régi közigazgatási gépezet szűkebbrevonása, a megszállt területek lakóinak tömeges átözönlése, bevételi források csappanása, gazdasági válság, hiányos kormányzati előrelátás stb. hatalma egyéni és kollektív jövedelemcsökkenést idéztek elő. Megrendíthetetlen existenciák mentek tönkre, vagyonok pusztultak el máról holnapra, biztos megélhetést nyújtó foglalkozási ágak ma jó, ha megmentenek az éhenhalástól. A fixfizetés is megrendült, s erősen összezsugorodott. Mindebből csakis egy következhetik: lejjebb kell szállítani az életigényeket.”

De vajon ez következett-e be? Azt látjuk-e, hogy társadalmunk az életigényeit lejjebb szállítja? Álláshalmozás, mammutjövedelemhajszolás soha olyan nagy nem volt, mint éppen a világháborút követő időkben. Pedig hogy minő erkölctelenség rejlik ebben, azt mindnyájan igen jól érezzük és tudjuk, de nem okulunk rajta mégsem. Amikor százezrek, milliók, akikkel egy sorsközösségben élünk, a legteltesebb bizonytalanságban élnek, a holnap betevő falatját nem tudják beszerezni, megbocsájthatatlan vétek és bűn mások rovására duskálni a javakban.

Természetes, s ezt ismét hangsúlyoznom kell, nem a szocialisták követelte vagyoni egyenlőségre gondolunk, mert a tehetséges és életrevalóbb munkásember könnyebben fog boldogulni, mint a tehetségtelen és munkakerülő, S ezen nem is kell segíteni. „De a baj azzal kezdődik, hogy sokan nem érik be a tehetségüket és munkájukat megillető pozícióval, hanem összeköttetések révén és kifejezetten mások rovására olyan vagyoni helyzetet és jövedelmet igyekeznek biztosítani maguknak, a mai szociális helyzettel. Ma nem a létért és a jobb kényelmesebb életért folvó harc kiélezése és nem a mások existenciáján való kegyetlen végiggázolás, hanem az igények bölcs mérséklése hozhatja meg a türethetetlen szociális feszültség enyhülését.”

Itt ismét a családnál van az irányítófőszerep. A családnak kell megértetnie, hogy az igények lejjebb szállítása, ruházatban, életberendezésben, szórakozásban, nyaralásban, utazásban ma szükségzerű szociális követelmény. „Meg kell értetni, hogy az igénytelenség nem csak erény, hanem nemzeti és szociális követelmény, mely elől kitérni gyávaság és poltronság. Meg kell értetni a csa-

ládnak, hogy a „fenn az ernyő, nincsen kas” ne ismétlődjék meg egész nemzetünk életében, s meg kell tennie ezt azért is a családnak, mert csak így tud hathatós segítséget adni az új nemzedék munkába állásához, amely több megértéssel, áldozattudással, szeretettel és közösségi érzéssel nyúl majd az égetővé üszkösödött társadalmi problémák megoldásához”.

Három kiemelkedő problémát ragadtunk csak ki a mai társadalom életéből, s vajjon ki merné mondani, hogy ezek nem megoldatlan és nem égető kérdések, s vajjon ki merné azt mondani, hogy ezek azok a kérdések mind, amelyek megoldásra várnak? Ki? Senki, mert mindenki jól tudja, hogy kérdések száza merednek még elénk a szociális életet illetően, melyek megoldása talán könnyebb, de amelyek mind szerves összefüggésben vannak a fentebbiekkel.

Persze a szülő, a társadalom elhárítja magától ezt egyéneként, s azt mondja, hogy nem ő a hibás, hanem az állam, mely tápot ad ennek, vagy pedig az iskola, mely a gyermeket nem neveli kellőképp ebbe a gondolkörbe bele ma, amikor a családi nevelés hatóereje megszűnt, mert apa, anya a megélhetés gondjaival vannak elfoglalva, s nem érnek rá gyermekükkel illetően szempontból is törődni. Nem akarok ezekre az újabban felvetett kérdésekre felelni, mert csak ismétlésekbe bocsájtkoznék. De azt mégis szükségesnek tartom kijelenteni, hogy soha annyira nem volt szükség állami irányításra, egységes szellemű beavatkozásra, mint ma, soha annyira nem volt szükség arra, hogy a gyermekeket az iskolai szellemnek tegyük teljesen részeseivé, mint épen ma, A család az egyéni gondok, a nehéz megélhetés és a rettenetes széttagozódás miatt képtelen ma igazi hivatását betölteni, mint tanárnak sokszor van alkalmam a hibákba és a családi helyzetekbe elmélyedni, S azt tapasztalom lépten—nyomon, hogy ahol a családi élet kiegyensúlyozott, ott a gyermek lelki nevelése is az, ahol azonban nehézségek vannak, ahol a családi élet megromlott, ott a gyermek nevelése teljesen háttérbe szorúl, s ha rá is érnének vele törődni, semmi gondjuk sincs az étel-ital adáson és lakásbiztosításon kívül a gyermekekre. Kérdezem: ez vajjon a jövő útja? Ilyen a megosztott lelkű és életű nemzeti társadalom kiépítése, ahol a családi otthonok javarésze csak vendéglői szerepet tölt be? S ami ennél még nagyobb baj, nagyon sokszor kell azt nevelőnek tapasztalnia, hogy ha az ellentéteken segíteni akarunk, akkor a családi otthon részéről nem megértő támogatásban részesül a nevelő, hanem ellenkezőleg, teljes ellentétes intézkedések végrehajtásában. Pedig a nevelővel való állandó, szoros kapcsolat megteremtése az igazi átmeneti ut a családi élet keresztényi szellemben való megvalósításához.

„A szülőnek feltétlen lojalitással kell viseltetnie az iskola iránt, s főként kerülnie kell az iskola verdiktjének oktalan és szükségtelen megfellebbezését és kijátszani akarását. Mert ha elméletileg küzd a protekcionizmus ellen, beszél a demokratikus-

ságról, fejtegeti, hogy az életigényeket lejjebb kell szállítani, hogy krisztusi életet kell élni, hogy erkölcsileg emelkedni kell, maga pedig csak arra törekszik, hogy a maga gyermekének tehetségtelenségét és lustaságát a megérdemelnél jobb bizonyítvány vagy értékelés kikilincselésével leplezze, az csak önámítás, öncsalás, amiből sem az egyénnek, sem a nemzetnek haszna nem lehet. A családnak és a társadalomnak ennél sokkal komolyabban kell felfognia a hivatását. És ha nincs másképp, a saját kárán kell okulnia, s lusta, tehetségtelen fiával megéreztetni, hogy csak egész emberek vállvetett és áldozatos munkájával épülhet fel egy új magyar társadalom is."

S ennek a szülői háznak, ennek a társadalomnak azt is meg kell tudnia értenie, hogy a gyermeknevelésben azok az irányadók és irányítók, legalább szellemileg, akiknek ez a hivatásuk, s minden szülő, minden család akkor jár el helyesen, ha a gyermekei nevelésében, mihelyt az iskola küszöbét átlépi, a nevelő irányítását fogadja és ismeri el utmutatónak. Ez az irányítás pedig azt kívánja, hogy a szülőnek legyen gondja a gyermekére, fokozatos és rendszeres ellenőrzésben részesítse fejlődő gyermekét, s a maga életének és családi otthonának példájával mutassa meg a jó utat, a keresztényi alázat utját a jövődő magyar ifjúságának.

Azt kívánja ez a nevelés, hogy a gyermek a családi otthonban éppolyan irányításban részesüljön erkölcsiekkel illetően, mint az iskolában s a gyermek éppúgy a közösség szolgálatára legyen beidegezve, mint az iskolai közös munkában. Azt kívánja ez a nevelés, hogy a gyermekben a felebaráti szeretet kiépítése legyen az elsődleges feladat, amely az otthon alá, mellé és fölérendelésének légköréből fakad. Azt kívánja végül ez a nevelés, hogy az értékekben sohasem a múlt anyagi javak, hanem a szellemi és főként erkölcsi javak legyenek irányítók a családi szeretet otthonában. Ezt kívánja, s ez a kívánság egyben a keresztényszellemű alázatnak és a keresztényszellemű erkölcsiségnek is a diadalrajuttatása.

Es ha a szülői ház teljesítette, azt a kötelességét, hogy a nevelőkkel való állandó kapcsolat fenntartásával, eszmecserével és a fokozatosan állandó ellenőrzés megtartásával beleneveli gyermekét a keresztény szellemű erkölcsiségbe, akkor joggal fogja követelni, hogy a nevelést az élet minden területén érvényesítsék. Mozi, színház, utca, kávéház és szálloda, zene és irodalom, képzőművészetek és az élet számtalan jelensége, mind-mind revízió alá szorul nálunk a nemzeti élet érvényesítése szempontjából. A szabadság ezeken a területeken annyit ártott már, s különösen, ahol kellő ellenőrzés nincsen, mint irodalom, sajtó és utca, színház, a nemzeti élet, a keresztényszellemű életközösség, a keresztény erkölcsiség egyenes megfertőzőjévé vált. S a család, a szülői otthon jórészt tűrte, sőt egyenesen istápolta ezeket az intézményeket és szabadságkövetéseket, nem érezve meg, hogy a saját maga amúgy is roskadó épülete alatt vágja vele a fát. Az istápolásnak és a dédelgetésnek, a szabadszellemnek lett a következménye az, hogy erkölcsiekben megfogyatkozva, teljesen behódol-

tunk annak a szellemnek, amely kerülve a nemzeti életet, közösséget, a kicsinyes és alacsony materializmusnak lett az imádójává. Bizonyos, hogy ennek a szellemnek teljes kiirtása, teljes száműzése, mely legnagyobb problémáinkból is gunyt és adomát csinál, csakis az utca, a szórakozóhelyek (főként mulatók !!) az irodalom és művészetek bizonyosfokú határozott erkölcsi korlátozásával érhető el. Ehhez kell a magyar családnak összefognia, ehhez kell a szülői otthonnak az iskolával kezdet fognia, s csakis ezen az úton, a társadalom minden rétegét a jövőnkre irányítani.

Mert van-e szebb, van-e magyar embernek tökéletesebb feladata, mint a magyar jövődőért élni? Van-e magyar embernek és magyar anyának, apának nemesebb feladata, mint a gyermekeiért és magyar jövődő nemzedékekért dolgozni?

Nem, nincsen és nem is lehet. Isten egy hazát ad mindenkinek, a kötelességét mindenkinek itt kell teljesítenie. A számadásnál mindenkinek majd meg kell mutatnia, igazolnia, mit tett azokért, akiknek sorsát Isten rá is bízta. S ha ebben a számadásban nem lesz más, mint a magam életének boldogítására való törekvés, minden eszközön keresztül, akkor Isten ujja sem marad el a büntetés kimérésében, s amint a történelem igazolja, nem marad meg az a nemzet, amelyik megfedkezék elemi erkölcsi kötelességei teljesítéséről. Elpusztul, eltűnik a történelem színpadáról, mert az önmaga életét sem tudta jobbateni, nemhogy más, talán éppen világhívását betölthesse. El is kell pusztulnia, mert a történelem is azt mutatja, hogy csak az tud megmaradni, ami biztosítja a maga létét az önzetlen áldozatosság és szeretet eszközeivel.

Hogy ez nem így lesz, hogy a magyar család ismeri a nemzet elhívását, s kötelességét a nemzet életében, hogy a magyar család belátja, kötelességei vannak a nemzeti közösség szolgálatában, azt csak akkor fogja tudni mindnyájunk és a történelem előtt is igazolni, ha nemcsak ismerni és megfogadni, de teljesíteni is fogja tudni Krisztus parancsát, amit Pál apostol fejez ki talán a legszebben: „Aki pedig magot ad a magvetőnek és kenyeret ajándékoz eledelül, az megsokasítja majd a vetésteket és megnöveszti igazságatok gyömölcset”. (II. Levél a korint. IX : 10.)

DR. BELOHORSZKY FERENC

GONDOLATOK A ZSENI RŐL...

Igen jellemzően mai kultúr-szemléletünkben nagy szerepe van ennek a fogalomnak; nagyon sokszor halljuk emlegetni, úgy is mondhatnánk, hogy nincs még fogalom, amely olyan nagy karriert futott volna meg, mint ez. De azt is hozzátehetjük, hogy nincs még egy fogalom, amivel annyiszor visszaéltek volna, mint a zseni fogalma. Ma meg egyenesen gombamódra bujnak elő a

zsenik, a legkövérebb szakácsnő is zsenit lát piszeorrú gyemekében. Ő de sokszor halljuk emlegetni: Ez a fiú zseni, zseniális egy koponya és hasonló közszólamú mondásokat. Könnyű a szavakkal dobálódzni, de nehéz a szavak hátamögött elbujó értelmet is átérteni. A zseni szóval és fogalmával kapcsolatban pedig sajnos az a helyzet, hogy nagyon kevesen vannak tisztában ennek a szónak és fogalomnak igazi értelmével és jelentésével. Mai szókészletünknek igen kedvelt darabja lett a zseni szó, de a legtöbben visszaélnék használatával, mert nincsenek tisztában igazi jelentésével. Bonyolult és nehéz kérdés a zseni fogalmának tisztázása. Mi a zseni lényege, mik a zseni ismertető jegyei? Van-e egyáltalában zseni egyed? Súlyos kérdések, súlyos problémák! S mi, amikor szembeállunk ezzel a problémával nem ígérünk mélyenszántó lélektani és filozófiai fejtegetéseket és nagyképu fogalom költészetet erről a kérdéstről, csak egyszerűen az a célunk, hogy ezt a mai életünkben annyiszor emlegetett fogalmat állítva a vizsgálódás elé, igyekszünk megközelíthetőleg valódi értelmét és lényegét megragadni, körülírni, s a nagyközönség fogalomlátását, illetőleg annak tisztaságát elősegíteni és helyesebb állásfoglalásra bírni . . .

Szükség van már a filozófiai és lélektani fogalmak tisztázására és tisztelteljesebbtételére is. Ma meggondolás nélkül dobálózunk a zseni szóval, nemcsak a köznapiélet keretében, hanem alkotások értékelésénél, kritikájánál is. Gondolok itt elsősorban az üzlet szinpadán szereplő pénzzel csinált zseni teremtőkre és zseni felfedezőkre! A pénz utján, a pénz szárnyán szokott repülni zseniként nem egy író és alkotó, de ha közelebről számonkérjük tőle a helyesértelemben elgondolt zseni lényegét, akkor semmivé ég el a megvilágítás tüzeiben zsenisége, csak a pénz kellemetlen szaga fullasztja az egészséges levegőhöz szokott olvasó lélekzését. Közönségünk izlésének és értékelésének tisztábbtétéle szempontjából is szükség van a zseni fogalom tisztázására. Ma az alkotások és alkotók chaotikus zürzavarában nehéz az eligazodás, a tájékozódás. E rövid keretben megpróbálunk néhány eligazító és tájékoztató szempontot is adni a művelt nagyközönség részére, Bárcsak minél többen eljutnának a kritika és az értékelés oly magas fokára, amikor a tiszta humánium zseniális alkotásai kapnák csak meg ezt a jelzőt; s nem a pénz teremtené a zseni hírét és elnevezését, hanem a kiművelt emberfő komoly meglátásai és értékelései. De a mult értékeinek helyesebb értékelése szempontjából is szükség van a zseni fogalom egészen tiszta értelmezésére.

II.

Amint már említettem is a kérdés nehéz és bonyolult. A német W. Lange-Eichbaum ma nagyon divatos zseni dolgozataiban,¹ melyeknek én is nagy hasznát veszem gondolataim elrendezésében, megvallja, hogy a zseni kérdés nehéz és komoly probléma. A magam részéről éppen ezért ennek a kérdésnek csak a

legfontosabb és legértékesebb szempontjait fogom tárgyalni, előre megvallva azt, hogy ez a probléma még nem lezárt és nem is lesz az, mert a zsenit, a lángészt talán meg lehet sok szempontból magyarázni, de valójában örök rejtély az, mint ahogy örök rejtély sok szempontból a csillagos ég hatalmas birodalma éppen úgy, mint egy parányi fűszál véges élete. Azt is megvallom, hogy én magam sokszor, nagyon sokszor voltam lenyűgöző hatása alatt a zseni titokzatos erejének (a képzőművészet terén éppen úgy, mint az irodalomban), sokszor, nagyon sokszor álltam, szinte bénultan a zseni végtelen és rejtélyes birodalmának kapujában. mint mindenki, akit a zseni érzéshullámvásának mágneses ereje és gondolkodásának mélysége odabilincsel a zseni alkotásainak öntudatos élvezéséhez! . . .

Mégis akkor, amikor magáról a zseniről, a zseni fogalmáról kívánok írni úgy érzem, hogy egyéni érzésvilágom és gondolatmenetem nem képes csak a zseni-alkotás nagyszerűségének átélése útján (pedig ebben van a megoldás legfontosabb kiindulópontja) magát a zseni rejtélyt is átérteni. De ez természetes is! Ehhez tanulmányozás is szükséges. És öntudatos állásfoglalás, és még valami; a filozófáló ember naív csodálkozása, akit a naív csodálkozásból komoly értelemművelet visz öntudatosan átélt gondolat értelmezéshez. A zseni fogalmának értelmezése útján sokszorosan átéljük a műélvező filozófus naív csodálkozását egy-egy zseniális alkotás átélése és átértése útján.

A zseni kérdés, ha nem is tiszta probléma, mégis nagyfontosságú, különösen azok számára, akik az emberi élet és szellem értékeinek megbecsülői, a humánus hordozói. Fiatal életünkben a zseni ideál, mintakép, vágy és ösztön egyéni alkotásokra. S ez így van jól! De még egy nemzet életében is igen nagy megbecsülése van a zseninek; gondoljunk csak Petőfira a legnagyobb magyar zsenire; mennyi lelkesedés, vágy és magyar önértzet van ebben a névben! De a többi magyar zseni: Liszt Ferenc, Munkácsi, a Bólyaiak, Széchenyi, Vörösmarthy, Ady stb. (hál Istennek elégé gazdagok vagyunk e téren!) mind-mind büszkeségei a magyar szellemi életnek..., mert a zseni egy nemzet szellemi nagyságának is reprezentáló szimbóluma...!

Amiképpen szélsőséges véglet a zseni szónak állandó köznapi jelzőként való szereplése, úgy véglet a misztikus zseni tisztelet is. De ez a zsenialitás mégis tiszteletet parancsol. Ma sok kultúr ember számára a zseni az alkotószellem tiszteletet parancsoló képviselője, ahogyan Lange Eichbaum mondja, ma sok kultúrember szinte tiszteli a zsenit s szinte kárpótlás az elveszett dogmatikus vallásáért²!., Helyes-e ez? Nem! A zseni is az emberi ész és érzés nagyszerű megnyilatkozási formája, illetőleg annak igazolása! Eppen ezért élményeink és gondolataink útján az ész és az érzés birodalmában találkozhatunk a zsenivel, a zseni teremtő erejével!

Ha a zseni alkotásainak nagyszerűségét és eredetiségét (akár

az irodalom képzőművészet, akár a tiszta természettudományi problémák világában) átérezzük, átértjük, önkéntelenül is kútatjuk magát a teremtő erőt is. Nem a személyre vagyunk mi kíváncsiak, hanem arra a teremtőerőre, amit oly egyszerűen lángésznek nevezünk, Nem érdekel és nem is nagyon fontos az alkotó egyén életének szép, vagy kevésbé szép megnyilatkozási formája, hanem fontos maga a teremtő zseni, elválasztva életének kicsinyességeitől, politikai és egyéb érdekeitől. Ezért van tragikus szépségű arca Ady zsenijének, akit szabadon árúlgattak, szidtak éppen olyan szempontokból, amelyekkel a zsenit és alkotásait mérni nem szabad... Ez a legtöbb zseninek egyéni tragédiája, de valójában az emberi szellem teremtő erejének a tragédiája!

Ma már az egyes kultúrszemléleteknek megfelelően egész tudomány köröket szentelnek a zseni lényegének a kutatására. Rámutattak a kérdés szociológiai, lélektani, filozófiai és biológiai vonatkozásaira is, de a kérdésben volt kevés metafizikai probléma és így csúszott be a legtöbb megoldási problémába kevés metafizikum is.

Megpróbálták a zsenit furcsa és különleges biológiai teremtménynek magyarázni, majd a zseni lélektani vonatkozásait vizsgálták alaposabban. Sokan megpróbálták csak alkotásaiból megérteni a zseni rejtélyt, a legtöbben a zseni teremtő erejének titkait próbálták megfejteni, figyelemmel kísérve a zseni teremtő erejének megnyilatkozásait és alkotási munkájának a folyamatát... Alkotási munkájának folyamatában sok ösztönös, intuitív vonást fedeztek fel, sőt a zseni munkáját az álmokképződés titokzatos munkájához hasonlították. Ezért mondhatta Schopenhauer, hogy a zseni az az alkotó, aki ébren teheti azt, amit mi álmunkban. Akik pedig furcsa biológiai tényészetnek fogták fel a zsenit, úgy képzeltek, hogy a zseni egy biológiailag előrefejlődött emberitenyészet. Voltak aztán szép számmal olyanok is, akik a zseniben egyszerűen a tehetségnek egy különös fejlett formáját látták és találták meg. S mivel a zseni alkotó munkájának ihlete és ereje sokszor megmagyarázhatatlan, normális elmével és éréssel utána nem képezhető, ezért voltak, akik azt tartották, hogy a zseni egy változata az örültségnek, vagy legalább is egy különös fajtájú elmebajnak. Általános tételnek mondták ki azt, hogy a zseni az emberi nemnek egy beteges biológiai változata. Tehát egy beteges embertípust csináltak a zseniből ezzel a theóriával. Az 1800-as években kezdődő pszichiatria csak elmélyítette és divatosabbá tette a felfogást. Először a francia Moreau de Tour (1859), majd az olasz Lombroso (1863) adott ennek tudományos formában is kifejezést.

De az itt vázolt általános megállapítások után próbáljuk meg e kérdés érdekesebb szempontjaira bontva tárgyalni. Eredményeim itt is vázlatosak lesznek, mert csak a legfontosabb és legérdekesebb eredmények mellett megállva fogjuk adni megvilágosító, ha úgy tetszik leegyszerűsítő szempontjainkat...

III.

A legfőbb kérdés lehet e a zseni, mint objectum, mi a lényege, és ismertető jegyei? Az orvostudomány és a biológia különösen élesen tette fel ezt a kérdést. Van-e biológiailag adott zseni? Így tették fel a kérdést és e kérdés szellemében kutattak. A biológia elsősorban öröklés-biológiai problémát csinált e kérdésből. A zseni keletkezése, születése a biológia szerint elsősorban a tehetség öröklése, illetőleg a keveredésnek, vagy a beltenyészítésnek az útján az öröklődő kiváló tulajdonságok életrekelése. Különösen sokat magyaráztak meg ebben a kérdésben a keveredéssel. Nálunk pl Petőfi zsenialitását sokan magyarázzák a keveredéssel, azaz a szlávvérfaktorok jelenlétével. Valóban nagy erőt képvisel sok tekintetben a vér néma hangja, de a vér, a vérkeveredés biológiai összetétele nem ad magyarázatot a zseni valódi lényének a megértésére. Úgy érzem, hogy a vér is csak nyersanyag, még a zseni vére is az! Valahol máshol foghatjuk meg a zseni igazi lényegét! De lássuk előbb a biológusok véleményét. Egyik biológusunk, Szondy Lipót: A tehetség biológiája című felolvasásában³ felteszi azt a kérdést: „Van-e tehát a kiváló embereknek (a zseniknek) fajlagos testtanakorbonctana, agyszövet-tana, pszichológiája? O is, mint a legtöbb biológus állítja, hogy az agytérfogathó, agysúlyából, az agybarázdáiból, az agysejtek finomabb szöveti szerkezetéből lehet következtetni a kiváló egyedre, de ő is megvallja, hogy vannak érdekes kivételek is és pedig igen nagy számban, ezért a következtetés nem biztos, a zseni szövettani felépítése bizony rejtett titok, a teremtés és a teremtő legkomolyabb titka. Mégis vallják azt, hogy „a zseni ritka és szélsőséges változati képződmény, kinek éppen szélsőséges voltánál fogva sok lényegbeli közössége van a szintén szélsőséges pathológiás kilengésekkel”. (I. Kretschmer: Charakter und Körperbau művét.) Ez a meghatározás inkább a lélektan területére viszi át ezt a kérdést, s valóban sok szempontból elsősorban lélektani probléma a zseni probléma. Mert eltekintve attól, hogy létezik e zseni egyed, maga a zsenialitás inkább lelki sajátosság. Érdekes jelenség e probléma területén az, hogy a lélektani kutatás, az elmegyógyászattal karöltve igen hamar psychopatológiai zseniproblémát csinált a zseni kérdésből. S a kutatás és vizsgálódás eredménye az lett, hogy a legtöbb zseni psychopata, azaz kóros, az egészségestől eltérő lelkitulajdonságokkal rendelkező egyed, sőt megállapították azt, hogy nincs is egészséges zseni. Szondy ezt úgy fejezte ki, hogy „a zseni a társadalomnak szociális, filozófiai és művészi értelemben ideális formája, de biológiailag nem az”.⁴ Ilyen felfogásnak az eredménye az a sok patográfiá, amit a nagy szellemekről készítettek. S bizony a kinokban és szenvedésekben alkotó zseniképek hosszú sora elevenedik elénk ezekből az írásokból. Brunhold Springer: Die genialen Syphilitiker című munkájában⁵ érdekes adatokat hord össze e tekintetben. Megtudjuk, hogy a legtöbb zseni beteg volt. Pl. vér-

bajos volt az államférfiak közül : Mirabeau, Napoleon, Lenin, Wilson, az írók közül : Lenau, Maupassant, Daudet, Wilde, Ady. a muzsikusok közül : Beethoven, Schumann, a filozófusok közül : Schopenhauer, Nietzsche, a festők közül : Munkácsi. Ehez adjuk W. Lange-Eichbaum vizsgálatainak eredményeit is.⁶ Szerinte paralitikus volt : Baudlaire, schizofréniás beteg : Tasso, Newton, Hölderlin, (Ady), szellemileg beteg volt Strindberg, ópiummal mérgezett Poe. alkohollal mérgezett : Sokrates, Seneca, Rembrandt, Schubert, Bismarck, (a magyar Ady és Vörösmarty.) szexuális kilengésű volt, tulzottan szexuális Goethe, betegesen szexuális Kant, a filozófus . . . Bármennyire is sokatmondóak ezek az adatok mégsem szabad csak ilyen szempontokból mérlegelni a zsenit. Különben is a legtöbb biológus és orvos vallja nagyon helyesen azt, hogy a vérbaj, az alkohol nem elsőrendű tényező a zsenialitásnál (mint azt sokan gondolták), hanem csak ösztönzően hathatnak a zsenialis alkotásokra, de csak a már meglévő tehetségeknél. Ezért e kérdéssel foglalkozó orvosok, így a magyar Schaffer és Nyíró azt tartják, hogy „a zsenialis alkotások teremtéséhez nem szükségesek feltétlenül az átlagostól kóros irányban eltérő lelki-sajátságok“ (l. Nyíró : Lángész és örület, M. Szemle, 1936, XXVI.). Schaffer Károly pedig egyenesen azt írja, hogy mivel a lángész munkája „biopozitív“, ezért azt nem szabad egy „bionegatív“ tényezővel magyarázni, azaz kóros, beteges lelkiadottsággal, szerinte a zseni kérdés nem pszichiatriai kérdés. Ugyanezt tartja W. Lange-Eichbaum is, de ő egészen más területre viszi a kérdést, szerinte „nem a zseni abnormis, hanem az abnormis lesz könnyebben híres és válik ezáltal könnyebben zsenivé.“ Ő tehát érdekesen magyarázza meg a zsenit. Tagadja a zseni objektum létezését, szerinte a zseni, mint sajátságos embertípus nem létezik, ő a zsenit és a hírnevet azonosítja, s csak szociológiai alapon ismer zsenit, akit a hírnév tett azzá. A hírnév valóban fontos tényező minden alkotó tehetségnél, hiszen hírnévre vágyik minden alkotó, hogy látva-lássák s bizony hírnév nélkül hal meg sok elhallgatott, meg nem értett tehetség. Ahogyan Dante fejezte ki az Inferóban (XXIV), aki hírnév nélkül él és alkot :

„Nem hagy nyomot a földön, mint
nem füst a légben, hulám a vizen“.

(Szász K. fordítása).

Azonban mégsem szabad a zsenit és a hírnevet azonosítani, mert a hírnév szintén Dante szavaival :

„Lenge szél, mely innen onnan fujdogál
s változtatja nevét, mint irányát“.

(Purg. XI. Szász ford.)

ellenben a zseni alkotás örökérték, mely a zseni számára, ha valóban zseniális alkotás, mégis csak utat tör...

Ennek a magyarázatnak a szellemében kutatva nem kapjuk meg a zseni igazi magyarázatát.

Sokkal közelebb visz bennünket a zseni lényeg felfogásához és megértéséhez a lélektani magyarázat. Egy magyar pszichológus, Boda István kísérelte meg szellemes összefoglalásában a zseni lélektani magyarázatát. Tanulmánya: A zseni lélektana. (Magy. Psych. Szemle, 1932.) Lássuk mit mond a lélektani kutatás! Boda először is megállapítja, hogy a zsenialitás lelki sajátosság s ellentétben azokkal, akik tagadják azt, hogy van tudományosan is megragadható zseni-objektum, vallja, hogy igenis lélektanilag létezik zseni-objectum! Van „zseniális személyiség”, mert ahogyan Boda mondja: „mi minden valóban zseniális alkotást egy — a tudományos elemzésnek hozzáférhető, meghatározható, szervesen strukturált és jól tagolható egésznek kitevő, sajátos zseniális személyiségből szervesen és szükségszerűen fakadottnak ítélünk.” De mik ennek a „zseniális személyiségnek” lényeges jegyei, egyszóval mik a zseni-jegyek, 1. Lényegmegragadó érzék. 2. Elmélyülés képessége. 3. Szintetikus egységbevonás képessége . . . azaz „a zseni bármi téren alkossa is rendkívüli értékű, zseniális alkotásait: akár művész, akár filozófus, akár inkább csak szaktudós, akár politikus, hadvezér, vagy diplomata, a., a lényegét kell, hogy megragadni tudjon b., kell, hogy megértése a végsőkből felfogni tudó mélységéig hatoljon, kell, hogy hatalmas összefüggő és jól rendezett szintézisbe tudja egybefogni a dolgokat”.

Valóban ezek a jegyek jellemzik magát a zseniális alkotást is. Ezért van az, hogy a zseni alkotásait nehezen lehet megcáfolni, ezért van az, hogy sejtelmes igaz valóságokat ragadnak meg a zsenik (még a természettudomány terén is: Galilei, Newton, Bohr atommodell —, Planck — kvantumelmélet —, Einstein — relativitás —, Gauss és a magyar Bolyai — abszolút geometria,) ezért van az, hogy a zsenik Ady szavaival „beaggatják édes csodákkal” a világot, ezért van az, hogy szintén Ady szavaival éljek a zsenik meglátása után „jönnek rendjei a csodáknak, miket eddig tán meg se láttak”, ezért van az, hogy a zseni alkotásában „a világok lelki titka kitárul”, ezért van az, hogy a zseni teremtt ott is, Petőfi szavaival:

„Hol már megszűnik
az Isten világa
s új világot alkot
Mindenhatósága.”

Tehát zseni az az egyed, az a teremtő erő, amely a terem-

tett alkotásban „igazságokat, lényegeket, mélységeket és hatalmasan egyszerű igaz szintetikus egységeket juttat kifejezésre”.

Most lássuk ennek a lélektanilag leírt zseni-objektumnak lelki sajátosságait. Amint majd látni fogjuk, sok olyan lelki sajátossága van, ami megtalálható a pszichopátáknál is s talán ezért volt az, hogy a zsenit abnormis, lelkileg beteg egyednek tartották. Boda ezt úgy fejezte ki, hogy a zseninek sok olyan lényeges vonása van, amelyek közösek különféle pszichopáták jellegzetességeivel s így a zsenik közelebb vannak a „pszichopatiás megrendüléshez”.

S valóban a legtöbb zseni erre a sorsra jutott, ez a zsenik szomorú, de fenséges tragédiája. De nem helytálló az a megállapítás, hogy „a pszichopátia a zseni lelki struktúrájának elengedhetetlen alkatrésze”⁷ Mik tehát a zseni tipikus lelki sajátosságai? 1. Fokozott érzékenység. 2. Nagy belső lelki feszültség. 3. Felsőbbrendű értelem és érzelmi élet. 4. Fokozott szabadság és autonómia vágy. 5. Élénk képzelőerő. Ezek a sajátosságok sokszor vezetnek súlyos lelki konfliktusokhoz is, képzelőereje erős érzékenysége, nagyfokú belső lelkiélete sokszor kiveti a zsenit a a reális életből és sokszor ezekből folyó asszociációi lelkiéletük felbomlására vezetnek, de azért a született zseni döbbenetes alkotóereje még sokszor ilyen állapotában is alkot, olyan alkotásokat „amelyek más értelmetlenségi dolgokról beszélnek, amelyeket nem is értünk talán egészen, de érezzük bennük a megközelíthetetlen távolok borzongását”.⁸ Gondoljunk csak Ady öskajánjára, Széchenyi döbbenetes gondolataira és jóslásaira.

De a zseni még ekkor is szinte ugymondhatnám öntudatosan érzi a zsenitudat mélységesen fájdalmas erejét. Gondoljunk csak itt az elborult elméjű Nitzsche és Széchenyi vallomásaira.

Van tehát a zseniben éppen sajátságos lelki habitusa következtében valami csodás erő, amely mégis az emberi humánus és érzés szülőtte, van benne egy erő, mely meghajlásra készítet, mint az eleuziszi misztérium szózata: Porba hulljatok, Világ, sejtet az alkotót! És ez az erő éppen a zseni lángesze. (A magyar elnevezés nagyon kifejező). De ezt a lángészt nem szabad azonosítani a képzelettel, illetőleg a teremtő képzelőerővel, mint ahogyan sokan tették s próbálták ebből megérteni a zsenit. A lángész tulajdonosának születni kell, s tulajdonosának szokszor van egészen tragikus zsenitudata!

A zseni teremtő szellemének mély és nagyfokú exploziói visszahatnak testi és lelki életére is. Igen, mert az alkotás sokszor fájdalmas, forró és feszült munkája. a lángésznek teremtő vajudása szinte robbanásig telíti meg a zseni egyedet izgalommal. Az

alkotás heve átfüti szívét-lelkét s sokszor a megszületett alkotást Petőfi szavaival élve „a meggyilkolt boldogság kiomlott vére és könnyüi mossák.” A zseni átéli a mélységekből jött igazságokat, a teremtés fenséges munkáját, átéli, mert átélni kényszerül, éppen lángeze következtében. Nehéz munka, fájdalmas teremtés ez, ezért hullnak el korán, ezért menekülnek a mérgek, az alkohol világába, ezért a narkotikumba, hogy ezáltal is segítsék elő, könnyítsék a nagyteremtések vajadását, ha már muszáj, ha már végzetük a teremtés fenségesen nehéz munkája. Különösen sok költőről tudjuk, maguk is megvallják, hogy sokszor milyen nehezen szülik alkotásaikat, hogy miért, mert lángezüik teremtő ereje szinte készíti őket teremtő vajadásra és sokszor könnyített ezen a munkán a bor, a szerelem, a méreg. De a méreg, a bor, a szerelem, a vérbaj még nem tesznek senkit sem zsenivé, nem alkotnak egy közönséges ember eszével és elméjével zseniális alkotásokat, ahhoz csak született zeniális egyedekre van szükség, akiknél azután a teremtés könnyítő eszközeivé válhatnak! Hogy miért? Mert az izgató szerek hatása növeli a lelkifeszültséget, a reagáló képességet, a szellemi, a lelki érzékenységet, gyorsítja és gazdagítja az asszociációk folyamatát. Amellett elmélyíti az alkotás ihletének intuicionális rétegeit. Olvassuk csak el Kosztolányi D. Mérgek litániája c. versét, amikor leírja, hogy azalkotási ihletében az izgatószerrek hatása milyen fontos és érdekes . . .

„Szegény szobám ijesztően kitágul
Dalok suhannak át a másvilágból
A gyertya bordó napként néz reám.”

Ha lélektani értelemben meg is találtuk a zseni-objectum valóságát, mégis valljuk azt, hogy minden zseni titka s e titkának megfejtése mindig ugyanaz a zseni maga, illetőleg alkotásai! Értem alatta azt, hogy a zseni mégiscsak elsősorban alkotásaiban tehet és tesz is magáról bizonyosságot! Ebből a megállapításból kiindulva, sok érdekes kérdésre adhatunk majd feleletet. Első kérdésünk az, hogy lehet az, hogy voltak zsenik, akiket életükben elhallgattak, vagy egyáltalában nem is tartották őket zseninek, vagy csak haláluk után tüntek fel, mint zsenik? Tehát más szóval, hogy lehet az, hogy a zseni eleinte senkinek, vagy legalább is keveseknek, de évtizedek, vagy évszázadok multával a nagyobb tömegek szemében is zseni? Erre a kérdésre adott feleletben ismét a zseni rejtély sok megvilágosító sugarát gyűjthetjük össze! Ez a felelet egyuttal átviszi a problémát már a filozófiai elgondolások területére. Az egyes filozófusok zseni magyarázatait azonban nem adom, elsősorban azért nem, mert problémánk megvilágítását ami szempontunkból nem igen szolgálják, másrészt az a zseni magyarázat egyes filozófia rendszerek speciális magyarázata lévén, a megértésük csak azon filozófiai rendszerek gondolati területén belül lehetséges és világos.

Ma, a legujabb filozófia nagyon sok szempontból érték filozófia! Azt tudjuk, hogy az emberi szellem egyik legfontosabb funkciója éppen az értékelés. Természetesen ez az értékelés változik emberek és korok szerint. Az egyén, mondjuk egy versolvasó, vagy egy festményt műélvező szempontjából az értékelés az egyénnel tisztul, fejlődik és hal meg. Ellenben az érték időtálló, változatlan. A zseni-probléma területére vivén át ezt a gondolatot, egy-egy zseniális alkotás nagyszerűsége transzcedens értékeiben örök érték volt akkor is, amikor a véges emberi szellem és művészet értékelése még nem ismerte fel értékeit. Most már a zseni, min teremtő objectum éppen azért zseni, mert időtálló, a véges emberi értékelésen felülálló értékeket terem. A normális emberi gondolkodásnak és szellemnek hozzá kell idomulni egy-egy zseniális alkotás nagyszerűségének méltó megértéséhez, megérezéséhez és értékeléséhez.

A legtöbb zseni tragédiája éppen az, hogy nincs meg a megfelelő értékelése; az érték mindig viszony egy objectum, mondjuk egy festmény, vagy egy költői alkotás és a műélvező között! A zseni alkotásainak a hatása is elsősorban ebben a viszonyban gyökeredzik. Így, ilyen magyarázó síkban a zseni illetőleg a zsenialitás értékfogalom is! Ezért a zseni nemcsak biológiai teremtmény, lélektani folyamat, hanem magasatos, titokzatos funkció. Hivatása az, hogy zseniális alkotásain át mintegy mutassa meg az emberiségnek a szellemi fejlődés nagyszerű útját s világítsa be az emberi szellemnek még sötét helyeit! A zseni alkotásaihoz azonban nagyon kevesen tudnak felemelkedni, a közöny sokszor megfullasztja! Nem szabad mindig tudatos rosszhiszeműséget feltételezni, ennek mélyebb okai vannak, az az oka legtöbbször, hogy a mi normális emberi érzésünk és gondolatvilágunk nem tudja megfelelően felkészülve fogadni a zsenit. Nekünk mindig hozzá kell fejlődünk a zsenihez. Az a titokzatos erő, amit a zseni alkotásaiban teremt, lassan formál át. Ez a titokzatos erő éppen a lángész titka! S valahányszor csak a lángész alkotásait próbáljuk átélni, akkor mindig ennek a titoknak a nyitját keressük, s bizony sokszor úgy érezzük, hogy megtaláltuk, de csak a keresés izgalmas boldogságát éltük át. És ez is éppen elég. A zseni rejtélye ilyenkor is feloldódik, de azt soha meg nem magyarázhatjuk, formába nem önthetjük, mint mindazon szent érzésünket és gondolatainkat, amelyek hacsak egy pillanatra is, de mégis belekapcsolnak a transzcedens szépségek és értékek útján az örökkévalóságba. S ha a zseni alkotásain át csak egy pillanatra is sikerült az örökkévalóság nagyszerű, felemelő érzését átélni, akkor már előttünk teljes valójában megnyilatkozott a zseni teremtő ereje. A zseni alkotásának és magának a zsenirejtélynek átértése ez az egy pillanat volt. Az az egy pillanat, amikor a zseni alkotásában és alkotása útján belekapcsolódhattunk

az örökkévalóság titokzatos nagyszerűségébe, magasztos teremtő erejébe. Az a személy, aki az ilyen alkotást teremt, akinek lángesze az ilyen alkotásokban, oly felemelően nyilatkozott: az a személy zseni... Legyen az alkotás vers, vagy próza, festmény, vagy szobor, vagy valami tudományos felfedezés és alkotás mindegy...

Csak minél többet társalogjunk velük, merüljünk el öntudatosan élvezésükbe, vagy átértésükbe, a zseni rejtély megfejtéséhez annál közelebb kerülünk, minél többször bénított meg a zseni-alkotás nagyszerűsége, mert az alkotott mű, ha zseniális alkotás és ha öntudatosan felkészülve állunk vele szembe, ugyanis megnyilatkozik teremtője a zseni mellett...

Az emberi szellem, a humánium reprezentálói a zsenik s ma van benne valami felemelő a kiművelt emberfő számára lenyűgöző, hogy ma a sportok a technika századában is nemcsak a zseniális felfedezők kapják meg a tiszteletet, hanem az emberi szellem minden zseniális megnyilatkozója... Mi, akik az emberi szellem, a humánium elsőbrendűségét hirdetjük és valljuk, tisztelettel hajtjuk meg fejünket az emberi szellem teremtő, alkotó ereje: a zseni előtt.

Jegyzet és irodalom:

1. W. Lauge—Eichbaum: Genieproblem, Genie, Irrsinn und Ruhm, München, 1928.
 2. W. Lauge—Eichbaum: i. m.
 3. Tehetség problémák című kötetben, Bp. 1930.
 4. Szondy: Tehetség problémák, 36. l.
 5. Brunhold Springer: Die genialen Syphilitiker, Berlin.
 6. W. Lauge—Eichbaum: Genie-Irrsinn und Ruhm, München, 1928.
 7. Szondy: i. m.
 8. Szerb Antal: Irodalomtörténet, Vörösmarty.
- L. még a következő irodalmat: Kretschmer: Geniale Menschen, Berlin 1930, Hermann Türk: Der geniale Mensch, Berlin 1917.

DR. BAKOS JÓZSEF

EGY FALUSI ORVOS 1937-BEN

(Kortörténet kortörténetben)

E kortörténet hőse a megyeszékhelytől 62 km. távolságban fekvő, a lexikon adatai szerint 1164 lélekszámmal bíró kisközségben folytat orvosi gyakorlatot. A falu vonattal nem közelíthető meg. Vasutállomása a járásszékhely, innen még 15 km.-nyi szekerezés vár az utasra. A megválasztott körorvos a működési utasítás szerint kétszer egy héten lenne itt köteles rendelni, de néha hetek telnek el, míg a lábát a faluba teszi, hasonlóképpen a járásorvos is igen ritka vendég, ezért a négy éve működő magánorvosnak nem kell a harcot felvennie a legális konkurenciával.

A környezet, mely mindenütt rányomja az egyénre bélyegét, itt is kifejti a maga hatását. A városból elkerült orvosra a kezdetben megnyugtató csend és nyugodt élet már súlyos teherként nehezedik. Ő is cuppog már a sárban, mely minden szépet s nemest elnyel és emlékei temetőjében neki is mind több és több vágya, terve és álma került elhantolásra. Láthatára lassanként a falu postájától a jegyző lakásán át a görög kath. paróchiáig szűkült és mind vastagabbá váló köd kezdi előle eltakarni a külvilág szélesebb szempontjait. A civilizáció itt még a petróleumlámpánál tart, a politika a 48-as kuruc-

kodásnál, az irodalom pedig megállott a múlt század utolsó évtizedénél.

A lakosság nincstelen, a falu határa legnagyobb részben hitbizományi birtok.

ANAMNEZIS. Az orvos szülei — az egykor jómódú bér-
lőnek 200.000 koronája hever hadikölcsönben, — főképen a re-
ményből élnek, hazulról tehát nem kaphat támogatást. De erre
nincsen is szüksége, Anyagi viszonyai ma még sokak előtt irigy-
lésreméltók, sőt álláshalmozónak is számíthat, lévén ő a szom-
szédos határszéli községben székelő vámörségnek orvosa, ezenkívül
még húsvizsgáló és megbízott halottkém és havi jövedelme állá-
saiból 30—35 P-t, magángyakorlatából pedig (részben készpénzben,
részben természetben) 30—40 P-t tesz ki.

Nőtlen, gazdaasszonyt sem tarthat.

STATUS PRESENS. Elég jól táplált, középkorú, kopaszodó
orvos. Mellbősége nem a mai kornak való, élehetetlen, könyök-
lésre képtelen, protekciója nincsen. Jó kedélyű, a dolgokba
könnyen beletörődő. Eleinte ugyan még vágyódott az elhagyott
kulturális, civilizációs és tudományos emlékei után, lassanként
azonban Coue módszere szerint folyton ismételte: „nekem
nagyon jó dolgom van. nekem nagyon jó dolgom van” és addig
mondogatta, míg maga is el nem hitte és ma már megelégedett-
nek tartja magát.

LAKÁS. Tornácos, falusi értelemben modernnek nevezett
házban bérel két szoba konyhás lakást, a szobák padlósak, az
ablakok üvegezettek. Csupán a konyha ablakai vannak befedve
kitűnő, kemény barna papundeklivel, de viszont a konyhát nem
használja. Butorai szüleitől kapott, padláson évtizedekig őrzött
szüette, hangulathoz alkalmazkodó, nyöszörgő és recsegő darabok.
Várója a tornácra kitett rokkantlábú lóca, mellyel házigazdája
ajándékozta meg. A lakás bére havi 24 P., melynek felét
azonban lakótársa, a szükségmunkás jegyzőgyakornok fizeti. Iható
víz nincs az udvaron, erről háziorvosi díj fejében az egyik szom-
szédos asztmás gazda gondoskodik. Lakótársával közösen takari-

tanak, ha csak egy-egy parasztasszony nem ezzel törleszti régi adósságát.

RUHÁZKODÁS. A rendelőben fehér köpeny, alatta viseltes nadrág, általában otthon, főképen nyáron könnyű és lenge öltözet. Háziorvosi díj fejében a lelkész tavalyelőtt egy új fekete ruhát, tavaly egy télikabátot csináltatott a részére. Fehérnemű mosás, javítás, harisnya stoppolás jórészben „ledolgozásra” történik. Nyáron egészségi okokból nem hord kalapot és nyakkendőt.

TÁPLALKOZÁS. Elegendő calória, kevesebb, mint egy kovácsnak, de több mint egy szabónak. Reggelizni nem szokott. „Fiatal ember ne zabáljon sokat!” — mondja, ez preventív intézkedés az érlemeszesedés ellen. Ebéd és vacsoráért a jegyzőnek havi 30 P-t fizet. Étkezése kissé egyhangú: húsleves, főzelék hússal, kétszer egy héten főtt tészta. A változatosság kedvéért minden vasárnap szárnyas és fánk. Az ételek zsirosak, hogy az „urak” tudjanak utána inni. De mivel a vele étkező igazgató tanítót és görög kath. lelkészt ő tiltotta el az italoktól, a jegyzőgyakornok pedig veleegyütt anyagi okokból antialkoholista, csupán a házigazda issza meg minden étkezés után a maga liter borát. Óhaja, hogy az étel változatosabb legyen, elméleti jelentőségű. A jegyzőné nem tűr a konyha művészetébe beleszólást, viszont ő nem hagyhatja ott a jegyzőéket, egyrészt mert máshol a faluban nem is tudna ellátást kapni, másrészt nem mondhat le az étkezéssel járó előnyökről. Az ebédhez minden nap megkapja a Függetlenséget, melyből a világ eseményei felől tájékozódik, vacsora után pedig ott gyűl össze a „Társaság” és nem engedheti meg magának a visszavonult életet. Inyenckedésekre lehetőségei: a postamesternő születés és névnapja, mikor tortát kap, disznótorok és az orvosi mintaküldemények vitamin tablettái.

NAPI TEVÉKENYSÉG. Télen-nyáron akkor kel fel, mikor az első beteg feldörömbözi. Délelőtt olvas. Ha van fekvő betege, meglátogatja. Ha más faluba hívják, szekerezés. Délután alszik. Mindennap öt órakor fogadja a vámörség hadnagyát. (lásd SZÓRAKOZÁS.) Este társadalmi élet. (lásd TÁPLALKOZÁS.) Orvosi hivatás minden időben.

KÓRESETEK. Disznótorok, névnapok, képviselő-falusi bíróválasztás idején egyéni atrocitások, kilengések kezelése és látle-

letek kiállítása. máskor mindennapos esetek, örökösen orvostjáró idült kórformák, kórházakból és klinikákról hazaküldött operálhatatlan és gyógyíthatatlan betegségek gyógyítása, nyáron hasmenések, télen hurútok, sok tbc és rengeteg céltalan küzdelem a falusi babonák és rossz szokások ellen. Ritkán akad valami érdekes orvosi esemény, de ezek lefolyását észlelni sohasem áll módjában, mert ha egy két nap alatt nem gyógyul a beteg, azonnal más orvost hívnak.

CIVILIZÁCIÓ. Fürdés ritkán a megyeszékhelyén gőzfürdőben, gyakrabban otthon. A kivétel módja kissé nehézkes. Kádat a lelkésztől kell kölcsönkérnie, onnan elhozatnia, hideg vizet behordatni, vizet melegítenie a szomszédban, azt lakásába áthozatnia, majd a vizet kiöntetnie, kádat visszaküldenie. Nyáron az udvaron állandóan áll egy hordó víz, melyet ő maga frissít fel testgyakorlás címén. Rádió a lelkésznek a lakásán van. A telep rendszerint nincs töltve és a rádió gyakrabban nem működik, mint igen.

KULTÚRA. (általános): Községtanácsai gyűlések hallgatása, iskolai ünnepélyek, március 15-én a jegyző hazafias szónoklata, évenként egyszer a körorvos hivatalos közegészségügyi előadása a köpködés káros hatásáról, néha a szomszédos község ref. lelkészének a leányegyházában elmondott missziós beszéde, esetleg képviselői programbeszéd.

(egyéni): A vegyészeti gyárak gyógyszer prospektusai. Nagy unalom esetén régi jegyzetek böngészése. A postamesternőtől kölcsönkért Mikszáth könyvek. Tavaly egy ügynök furfanggal rávette egy Magyar Kultúra Könyvtár sorozatának megrendelésére. Miután előbb ő, majd a falusi intelligencia a sorozatot kiolvasta, több adóvégrehajtási jegyzőkönyv kíséretében visszaküldte a kiadónak. A pesti cég meggyőződve, hogy felénél semmi a világon le nem foglalható, minden magyarázat nélkül elállott a követelésétől. Néha barátaitól több kimustrált orvosi szaklapot kap ajándékba.

SZÓRAKOZÁS. Adóközégek, végrehajtók fogadása. Négy év óta nem gyakorolja állampolgári kötelességeit, a közterhek viselésében nem vesz (mert nem vehet) részt. Kártya. Minden délután pontosan öt órakor megjelenik a vāmőrség hadnagya.

Alsóst játszanak, a nyert pontokat felírják. Jelenleg a szerencse istenasszonya mellé szegődött, a hadnagy 76592 pontja felett 34728 ponttal vezet. Viccek. Sajnos elapadóban vannak. Szerencsére a viccek nevettetési együtthatója az idővel és az ismétléssel állandóan egyenes arányban növekszik. Kirándulás. Nyáron egyszer kirándulás a határszéli kis erdőbe az igazgatótanító beszédével, labdázással, körözettel és sörözéssel egybekapcsolva. Szerellem. (lásd fürdés a városban.)

DIAGNÓZIS.

Vita tristissima p. Chr. n. 1937.

KOVÁCS LÁSZLÓ

FALUCSUFOLÓ SZÓLÁS-MONDÁSOK SZABOLCSBAN

Azt hiszem, kevés oly falut találunk széles e hazánkban, melyben ne történt volna valaha is egy mulatságos, gúnyvolódásra alkalmat adó eset, amelyből aztán megszületett az illeio falut csúfoló szólás-mondás.

Ki ne hallott volna a miskolci kocsonyáról, a csökmői sárkány húzásról, vagy a mádi zsidóról?! Avagy a rátóriakról, kikkel annyi mindenféle nevetséges dolog történt, hogy az ethnographia külön névvel illette az őket csúfoló szólás-mondásokat. E „rátótiádákat” dolgozta föl Szendrey Zsigmond jeles ethnographusunk egy kis dolgozatban.¹

Ugyancsak tőle jelent meg egy tanulmány, melyben rendszerbe szedi a falucsúfolóinkat.²

Felosztja őket egyszerűekre és epikai maggal bírókra.

Az egyszerűek, vagy etimológizálósak (szóhüvelyezés) pl. Na, ez sem volt Bátorban; vagy pedig a falu fekvésére, jellegzetes

1. Szendrey Zsigmond: Rátótiádák. Ethnographia XXXVII. k. 44. l.

2. Magyarország Néprajza III. k. Oktató és alkalmi hagyományok. 389 és a következő lapok.

épületre (Meg ül, mint Komoró végén a guta.), belsejének kicsinyiségére, rendezetlenségére, a falusi ember jellemére (Ha Kótajban meg nem lopnak, Bujon meg nem bicskázna, kimehetsz a világból.), foglalkozásra, eszeségére (A kemecsi ember olyan okos, hogy vízbe teszi a vashordót dagadni.) viseletére és származására vonatkozóak.

Az epikai maggal bírók, egy véletlenül megtörtént, sokszor meg sem történt, esemény kiszínezésén alapulnak s központjukban rendesen a falu vezető embereinek egyike, a pap, a kántor, a bíró áll.

Semmiesetre sem végzünk felesleges munkát, ha e többkevesebb joggal külön népköltési terméknek mondott, falucsúfoló szólás-mondásokat összegyűjtjük, hiszen némelyike mély bepillantást enged népünk lelki életébe, belőlük megtudjuk, hogy a falusi ember előtt mi a nevelés és nem egyszer következtethetünk annak erkölcsi érzésére is.

De most tegyük közkinccsé a szabolcsi falucsúfoló szólás-mondásokat.

Kótajban az 1800-as évek végén, a mai g. kath. templom helyén levő vendégfogadó előtt állt meg egyszer egy kereskedő. Míg ő bent az út porát öblögette, szekeréről elvitték párhetes borjúját. A tolvaj a pap istálójába kötötte be azzal a hátulso gondolattal, hogy ott csak nem fogják keresni s majd onnan továbbviszi. De biz azt ott is keresték és szerencséjére a kupecnak meg is találták. Szerencséjére a küpecnak, de nem a községi belieknek, mert azóta bárhol szóba is kerülnek, csak azt hallják falujokról, hogy : „Aj-váj Kótaj, még a pap is tolvaj.”

Oroson valamikor volt egy : „Daráló és hajoló gyár”. Idővel a betűk megkoptak sőt le is koptak, úgyannyira, hogy valaki e feliratot így olvasta el : „Daráló és hajó gyár”. Még ma sem ajánlatos Oroson a hajógyár után érdeklődni. Érdekes azonban, hogy a község régi pecsétjében egy hajókormánykerék féle van. (Közli : Dobránszki Gyula 83 éves, Kótaj.)

Szinte versben csúfolják a győröcskeiek. „Ő híres a ti falutok, szánkón vitték a templomot.” Ubrizsy Mária közlése szerint e szólás-mondás onnan van, hogy midőn egyszer az áradás elvitte a győröcskei templomot, a falubeliek szánkón mentették, egy biztosabb helyre a haranglábat.

Pátróhát egyszer körül árkolták. mondják a rossz nyelvek, hogy a faluból ki ne menjen a harangszó,

Vasmegyer vett egyszer egy órát a szomszédos Kemecstől. De az oly állapotban volt, hogy órát kellett mellé fogadni, aki

két esztendeig járt sorkosztan a falusiakhoz. A toronyból le-lekiáltott az arra járókhoz, hogy : „Megyeriek hány óra van?„ s aztán beigazította a mutatókat. Azóta vérig lehet bosszantani ezzel a megyerieket. (Közli : Papp István gimn. tanuló, Kemece.)

Lövőpetriben állítólag egyszer félreverték a harangot egy raj szúnyognak, mert viharfelhőnek nézték.

Oroson meg elvetették a tepertőt, hogy kismalac keljen ki belőle.

Magam is hallottam amint kiabáltak a geszterédiak, az érpatakiak után, — lévén a község neve azelőtt Hugyaj, — hogy :

„Szaladj Hugyaj! jön Geszteréd!”

„Szenteletlen pászka beléd!” vágta vissza a más vallást követő érpatakiak.

Ma már Komoróban is kevesen tudják, hogy honnan jön e szólás-mondás : „Megül, mint Komoró végén a guta!” A falu szélén ült, lapult, egy régi-régi csárda. Állítólag ezt hívták Gutának a csárdás neve után.

Gégényben egy temetésen a sírásó pipája beleesett a sírba. Valaki jóakaratólag figyelmeztette, hogy : „A pipa a sírba eset.” A gyászolók azt hitték hogy ezt is a diktáló mondja és nyugodtan beleénekeltek a közénekbe. (Közli : Mozga Gyula, Pátroha)

Papon a kapuk helyét csak a három kapufélfa jelzi. Ezért haragusznak hát a papiak, mikor utánuk kiabálják, hogy : „Komám oszt ted be a kaput, mert kimegy a borjú.” (Közli : Szabó Edith, Nyirtass.)

Kótajban az egyik tanító kertjében állandóan ott legelt a szomszéd bikája. A tanító végre is megunt a sok hiába való kérést és figyelmeztetést, egy vasárnap kötelet vetett a bika szarvára és vitte a község házára. Azaz csak vitte volna, mert a bika az ünneplő közönségtől megijedt és elragadt a tanítóval együtt. Azóta járja Kótajban ez a szójáték, hogy :

„Hová-hová rector uram?”

„Azt már csak a bika tudja!”

Ugyancsak Kótajban történt, hogy egy a tehenészethez nem értő szatócs kapott egy tehenet valami rokonától. Mikor pár nap múlva megellett mindenkinek eldicsekedett vele. A falusiak aztán gyakran kérdezték tőle : Micsinál a bornya Rájzmány úr? — Hát csak ül, csak ül! — volt a felelet, amiből keletkezett ez a szóláshasonlat, hogy : „Ugy ülsz, mint a Rájzmány borja”.

Van aztán egy pár olyan falucsúfoló szólás mondás, aminek a magyarozatát még nem sikerült kinyomoznom. Ide írom, hátha valakinek nagyobb szerencséje lesz, — Santa Rád, pernyés Kék, vak Megyer bikabőgő Nagyhalász. — Na, ez is Tuzséron fog megállni. Napkoron van a tollseprű, meg a drótszeg gyár. — Miért haragusznak a kemecsiék, ha azt kérdik tőlük, hogy: „Kemecsen hogyan fogják a rókát? — Végül legyen szabad azon szerény véleményemnek kifejezést adni, hogy a „Falucsúfolóink” (Etnog. XXXVIII. k. 30 1), „Falucsúfolók” (Uj Magyarország 1936 szept. 27) és a „Falucsúfoló mondások” (Debreceni Szemle X. 148. l.) helyet, talán megfelelőbb volna a „Falucsúfoló szólás-mondás” elnevezés.

EÖRDEGH BÉLA

HOLMI

SZIKLAY FERENCET

a felvidéki magyarság egyik legnagyobb értékét üdvözljük igénytelen szemlének hasábjain abból az alkalomból, hogy immár 15 esztendeje töretlenül, mindig a legnagyobb lelkesedéssel áll azon az őrhelyen, ahová 15 év előtt a sors állította őt, s ahol sok megalázást, keserűséget, talán sok rosszakaratot is kellett tapasztalnia. 15 évig a kultúrélet szolgálatában állni, vezetőként, irányítóként, valóságos munkásként, nem tartozhatik a legirigylésreméltóbb feladatok közé, különösen a kisebbségi magyar sorsot ismerve. Hogy Sziklay Ferenc ezt a jubileumot töretlenül érte meg, mindennél jobban beszél, s mindennél többet jelent, magában is igazi értékmérője munkájának.

A Prágai Magyar Hírlap ebből az alkalomból hosszú interviút közöl husvéti számában Sziklay Ferenc munkásságáról. Ezek az emlékezések, ezek az önvallomások igazán elénkvetítik a kulturmunkást, azt, aki minden ízében a magyar gondolatnak a harcosa. Tanulságul csak egyetlen egy vallomást emelünk itt ki, tanulságul az anyaországiaknak, hadd lássák, hogyan kell és miként gazi kultúrpolitikát kifejteni. Azt vallja

Sziklay Ferenc: „Támadások, kifogások javarészt olyan alkultúrális érdekkörök részéről értek, amelyek háttérben tőlünk idegen politikai tendenciák lapultak meg. A helyzeten azzal igyekeztem könnyíteni, hogy személyemet lehetőleg háttérbe szorítottam, s ha mégis céltáblának választottak, igyekeztem a nyilatkat magam felfogni, hogy azok a szervezetet ne ériék”.

Csak ennyit közlünk, mint a legszebb erényt abból a gazdag tárházból, ami egyébként Sziklay Ferenc írói, kultúrpolitikai tevékenységét illeti. Vajon hányan vannak ilyenek idehaza, ahol a jőpéldát mutatni kellene, s a töretlenséget, mint határozott erényt, az önzetlenséget, mint igazi értéket a kulturmunkában érvényesíteni kellene? Hányan vannak ilyenek, s hányan ennek épen az ellenlábasai? Talán ebben az arány elszakítottak és idehaza élők közt egyforma. De van mégis egy nagy különbség: Odaát ezek az önzetlen magyarok a magyar társadalmi élet vezetői lesznek, mint Sziklay Ferenc példája, Kemény János bárók önzetlensége igazolja. Idehaza az önzetleneké a gúny, a meg nem értés és lekicsinylés, az állandó gyanúsítás és ezzel az önzetlen léleknek

a kiölése. A vámszedők és a fölözök többnyire éppen azok, akik a személyüket többnyire előtérbe tolják és akik a nyíllövések elől mindig a szervezet háttá mögé bujnak.

Ezért most, amikor üdvözljük Sziklay Ferencet a távoból, s kérjük, folytassa tovább szép és eredményekben gazdag munkáját, irigykedve is tekintünk oda, ahol a kultúrelételeben irányító és vezető lett az, aki mindig csak az ideálok és nemes eszmék szolgálatában állott. Irigykedve, s egyben mély megdöbbenéssel nézünk magunk elé, mert érezzük, hogy ebben az irigykedésben a hazai magyarság rettenetes, feltartóztatlan halála is bennerejlik. Mert Sziklay Ferencek csendes egyénisége, vezetése és munkás tevékenysége nélkül sohasem készülhet el az a belső építmény sem, ami nélkül pedig az ő odakint működésük is csak ideális, örökké eszményi, soha eredményre nem vezető munka marad.

DR. BELOHORSZKY FERENC

HÁROM KELLEMES HÉT

A LEGMODERNEBB MAGYAR EGYETEMEN!

A debreceni Nyári Egyetem az idén második évtizedébe lép.

A magyar idegenforgalom terén egyre nagyobb szerepet játszik a debreceni Nyári Egyetem, mely az idén második évtizedébe lép. A Nyári Egyetem ma Európa egyik legnépesebb szünidei tanfolyama. Tavaly 22 nemzet fiai közül 735 hallgatója volt. Az idén a hallgatóság száma ismét növekedni fog, a XI. tanfolyamot aug. 1—18. rendezik a debreceni Tisza István Tudományegyetemen, a legmodernebb magyar egyetemen.

A XI. tanfolyam programján a legkiválóbb magyar és külföldi tudósok szerepelnek a modern, magyar és idegen szépirodalmak, történet, filozófia, pedagógia és természettudományok aktuális problémáit felölélő angol, francia, lengyel, magyar, német és olasz nyelvű előadásokkal.

A nyelvtanulást az előbb felsorolt nyelveken az eredményes nyelvtanulást és gyakorlást teszi lehetővé. Az előadások időpontját úgy választották meg, hogy a hallgatóság a városi strand és

gyógyfürdő nyújtotta üdülési és sportolási alkalmat kihasználhassa.

A programot ezenkívül, hangversenyek magyar és idegen táncok bemutatására rendezett ünnepek, szemléltető film előadások teszik változatossá. Kivándulásokat rendez a Nyári Egyetem az ország minden részébe (Hortobágy, Tokaj, Eger, Lillafüred, Mezőkövesd, Szeged, Esztergom, Balaton), végül a hallgatóság egy hetet tölthet Budapesten a Szent István heti ünnepeken a legkedvezőbb feltételek mellett. A résztvevők vasut-vizumkedvezményben részesülhetnek és olcsó villamos és strandbérletet válthatnak.

A részvételre vonatkozólag mindenemű felvilágosítást készséggel nyújt a Nyári Egyetem titkársága (Debrecen 10.).

A MAGYAR MUZSIKÁBAN

Molnár Imre szerkesztésében megjelent kötetben olvastuk nemrég, hogy Nyíregyháza mennyire elmaradt a zenei élettel szemben. „Nyíregyháza nem áll zene tekintetében azon a színvonalon, amely megilletné. Sem zenekara nincs, sem zeneiskolája. Nagyszabású iskolában hozzáértő vagy legalább ügyszerető vezetés híján zenetanítás nincs. Az irodalmi, u. n. Bessenyei Kőr az egyetlen tényező, amelynek köze van a zenéhez, van zenei szakosztálya, elnöke dr. Kovách Dénes kir. közjegyző, ennek hagyományára, hogy budapesti művészekkel évente egy hangversenyt rendez. Bartók, Dohnányi, Szigeti József, stb. művészetéhez így jut Szabolcs megye értelmisége.” Ezt a néhány szót ragadjuk csak ki a hosszabb ismertetésből, mely emellett megemlékezik még a város énekkultúrájáról. A Magyar Muzsika cikkét mindenben elfogadjuk, s amiben korrigálni kell, az a lényeghez nem tartozik, s azt amúgy is elvégezte már helyettünk a helybeli sajtó husvétkor. De ahhoz volna néhány szavunk, amit idéztünk is a Magyar Muzsikából. Emlékeztetni akarjuk a mi közönségünket, az illetékeseket, arra, amit eddig is már ebben a tekintetben végeztünk. Amikor 1932-ben, 5 év előtt ujjalakult hosszabb tespedés után a Bessenyei Kőr, első teendőnk volt a Kőr zenei szakosztályának határozott és komoly prog-

rammot adni. Hozzáláttunk a zenekar megszervezéséhez. Rendeztünk koncerteket, matinékat, ismeretterjesztő zenei előadásokat, egyénileg és közösségek is kerestünk lehetőséget a tagok érvényesüléséhez. Az első évben biztató sikereink voltak. A második évben nagy, sorozatos bérletestéket rendeztünk, amelyekben Bartók, Zathureczky, Báthy, Tibor Zoltán, Haydu, Dullien Klára, a Debreceni Trio léptek fel. Az elgondolás az volt, hogy az esték jók és olcsók legyenek. Természetes, hogy az összevágatásnál nem lehetünk másra tekintettel, minthogy az olcsóságot összhangba hozzuk a zenei értékkel. Kapunk kb. 100 bérlőt, s kb. 1200 P. biztosítékkal kezdtük el a hangversenyek lebonyolítását. (Helyáraink a tiz estére 1.60, 1.20, 1.— P. átlagban állapítottak meg.) A helyek — mondhatjuk — filléresek voltak, s emellett közönségünk megkapta a tiz estében a Kisfaludy Társaságot, Erdélyi Szépművészi Céhét, Harsányi Zsoltot, Sik Sándort is, tehát nyugodtan mondhatjuk; nivót biztosítottunk a közönségnek az olcsó helyárak mellett. Természetesen nem kell mondanunk, hogy az 1200 P. nem volt elegendő fedezetnek, de számítottunk arra, hogy Nyíregyháza kultúrszomszjas és kultúrátkedvelő közönsége (e jelzőket gyakran olvashatjuk és hallhatjuk, de értékéről negatívum vagyunk meggyőződve!) majd csak megsegít ebben a nemes törekvésben. Bartók és Zathureczky egy estére 500 P-t kaptak, Báthy, Tibor kíséreléssel, 400 P-t, a többiek is elvittek egyenként 100—100 P-t, s tessék ehhez hozzávenni, hogy emellett fedeztünk minden művészeknek utiköltség s lakás mellett teljes ellátást is, sőt a Kisfaludyknak és erdélyi íróknak utiköltségmegtérítést is, akkor könnyű meggyőződni arról, hogy az egész 10 estére, melyek közül 1 helyi reprezentatív volt beállítva, mint monstrehangverseny, kb. 300 P-t ráfizettünk, bár Bartók-esténk, Kisfaludy és erdélyi esténk zsufolt ház előtt zajlott le. S talán volt valami művészi abban, hogy csak 300 P-t fizettünk rá!!! Természetes, hogy még egy évben nem vállalkoztunk arra, hogy hangversenyeket rendezzünk, s magam, aki ennek szervezője és intézője voltam, kijelentettem, s ehhez ma is tartom magamat: nem vagyok hajlandó többé olyan hátatlan, eredménytelen és felesleges munkát végezni, mint 1933—4.-ben a hangver-

senyrendezéssel. Mert nem az ábrándított ki engem, hogy kevés volt a legtöbb koncerten a közönség, hogy ráfizettünk végül is 300 P-t. Elvégre a kezdet-kezdetén ilyen nehézségekkel meg kell tudni küzdeni. De kiábrándíthatott az, teljesen csömörré változtathatta azt, aminek munkájában pedig egész lelkemmel felvidulni akartam, hogy a kulturális megmozdulások első sorban reprezentatívjellegűek lettek, ahol az volt a fontos, ki milyen ruhában jelent meg, kapott-e az elnökségtől külön meghívót vagy sem?, kap-e még az első sorban helyet, mert a 4-ben már nem ülhet „társadalmi állásánál fogva” stb., s mind kevesebbnél volt az a lényeges, hogy Nyíregyháza város kultúráját előmozdítsa, zenei életét megjelenésével is színesebbé tegye, változatosabbá legyen az, aminek eddigelé hiányát éreztük. Szóval lélek nem volt ahhoz, amit pedig lélek nélkül kiépíteni lehetetlen. Mert micsoda lélek kell ahhoz, hogy megvásárolom a jegyemet, a bérletre előfizetek, Bartókot meghallgatom, mert azt illik, de a többinél a helyem üres marad, mert az nem érdekel. Az utolsó 5 koncertnél ui. külön munka volt számomra az összes bérlőket telefonon megkérdezni, eljőnek-e vagy se, nehogy a helyeik üresek legyenek, s a művészek kedvéért idejében vattázhasunk. Egy szó, mint száz: be kellett látni, hogy nem éremes, legkevesebbé egy oly nagymultú körnek, mint a Bessenyei Kör meglévő presztízst feláldozni a közönség kénye-kevénének, zenei érdeklődésnélküliségének, mert így is nevezhetjük. Az eredmény pedig az volt: zeneiskolát kell adni Nyíregyházának nem koncertet rendezni ott, ahol az csak divatrevünek illik be. Zeneiskolát! S fáradhatatlan barátom, a Nyíregyházai zenekultúra számottevő, egyedül aktív és alapos ismerője megírta e Szemle hasábjain cikkét (1934. nov. 177. kk. 1.), amiben részletesen kifejtette indokait, miért nincs itt zenekultúra. De nemcsak negatívumot állapított meg, hanem rámutatott pozitív tényezőkre is, amelyek megvalósításával igazi zenei kultúrát lehet teremteni. Ezzel azután véget is ért a Bessenyei Kör zenei tevékenysége, mert csak természetes fejlemény volt, hogy 1935—6-ban a szakosztály már nem tud semmi pozitívumot felmutatni, s 1936 decemberében a közgyűlés elhatározza a szakosztály működésének szüneteltetését,

Azt mondhatná valaki, hogy a Bessenyei Körnek hivatása volna az: a városi zeneiskolát megvalósítani, szorgalmazni illetékeseknél a megvalósítást. Hivatása volna, de hiába teszi!! Pénze nincsen hozzá, s ha forszírozza, sokan elfordulnak méginkább a Bessenyei Kör-től. Szigeti Sándor volna az elmondhatója annak, hogy csak cikke megírásával is mennyi ellenséget szerzett magának, s én tanú vagyok abban, hogy úton-útfélen és háttérben mozgolódva hogyan igyekeztek annakidején még a gondolatot is a társadalomban elfojtani. S ez ellen védekezni — lehetetlenség! Ez ellen küzdeni — nincs emberi erő és hatalom! Csak egy van, ezt mondtuk, álljuk és valljuk: a város hivatalos tényezői. Csoda-e azonban az, ha a város polgármestere: nek és minden tényezőjének ma a várost terhelő súlyos adósságok mellett nincs se kedve, se anyagi ereje foglalkozni ezzel a kérdéssel. Nélküle pedig lehetetlen leküzdeni a terv elé tornyosuló akadályokat.

A Bessenyei Kör ma kb. 1000 P-s költségvetéssel dolgozik. Ebből tart fenn lapot, ebből rendez minden kultúrestét. A Bessenyei Kör mai vezetőségének különben sem az a célja, hogy kirakatkultúrát rendezzen, hanem belső kultúrális életet fejlesszen ki. Ezt szolgálja a Szabolcsi Szemle, e t szolgálja irodalmi szakosztályának tevékenysége. De ehhez szükség van a közönség áldozatkész-ségére is. Ma inkább, mint valaha. S mindaddig míg ezt a közönség meg nem érti, át nem éri, addig nem tiltakozni kell szerintünk a Molnár Imrék megállapítása ellen, hanem éppen a közönség elé kell tárni bizonyágképpen, milyen súlyos következményei vannak annak, ha nem érti meg azokat az önzetlen és áldozatkész tevékenykedéseket, amilyeneket a Bessenyei Kör évtizedek óta kifejti. Nemcsak hozzáértés, bátorság, nem vakmerőség kell a komoly kultúreléthez, hanem kultúraszereget, kultúra-éhség, igazi közönség. Az Ungár-hangverseny is csak ezt igazolja! Közönségünk most ki van éhezelve, „márkák-ra” vágyik, s ha ezt egyszer megkapja, akkor telt házat csinál. De próbáljon valaki csak állandó, havonkénti hangversenyeket rendezni, s még továbbmenve: kísérelje meg valaki, hogy a kultúrának a véreibe hatoljon le, s keresse egy kissé az összetevőket, amik embereket 1—1 hangversenyre csábítanak. 80 százalékban megdőbbentő

eredményre jutna, hamarosan észrevenné, hogy a külső csillogás mögött üres, értéktelen belső kong.

GARÁZDA PÉTER

KELEN LASZLÓ „FÉRFI KOR”

c. új verseskönyve áprilisban jelenik meg. Előjegyzési ára 2.50 P. Megjelenése után 3.— P. Előfizethető a Nyugat kiadóhivatalában vagy a szerzőnél: (Nagykálló).

VÁLASZ A BIRÁLÓIMNAK.

Örülök, hogy szerény tanulmányom felkeltette az érdeklődő hozzáértők figyelmét és ketten is megírálták munkámat. Mindkét bírálat egy sereg olyan tévedést és kirívó hiányosságot említ, mely talán a csupán bevezetésnek és nagyvonalú félelemzésnek szánt dolgozat valódi célra törekvését és feladatát elhomályosítja. Hiszen a tavasz, az erdőébredés közeledtével illik természetjáró közönségünket legalább egységesen vett képekben megismertetni azzal, ami valódi értéket nyújt és ami ezeknél több — egyben örök törvényszerű — a növényi társadalomban. Ezért nem mehetek el a megjegyzések mellett anélkül, hogy fel ne hívjam az igen tisztelt bíráló urak figyelmét oly előzményekre, melyek ha nem is a tartalom, de a forma, a kidolgozás rovására mentek.

Indokaimat az alábbiakban próbálom felsorakoztatni:

1.) A tanulmányt nem a „Szabolcsi Szemle” hasábjaira szántam, hanem pályázatnak, s mint ilyen természetesen nem kompendium, hanem összefoglaló áttekintése egy nagyobb problémakörnek. Egyszerű betekintés erdőnk titokzatos, csak a botanika nyelvén beszélő kedves világába lezért lett phytoszociológiai vázlat, s nem florisztikai essay) csodálatos, rejtett kapcsolatokkal teli növényformációinak életébe. Amikor átsimításra kézhezvettem, már sem a megszabott keretek, sem az idő nem tették lehetővé a múlt nyár folyamán újabban észlelt és végzett megfigyeléseim gazdag tapasztalati anyagának a felhasználását.

2.) A successiók kölcsönös viszonyának, a talaj edáfikus, a légkör klimatikus, a környezet biootetikus hatásainak összefüggése, a növényi szövetkezetek társadalomtani elhelyezkedésének, az egyes tájegységek növény-associációja-

nak egységes képét adtam meg, mikoris a lényegtelen (t. i. a ritkán előforduló s nem successió-képző elemeket) elhagytam. Így maradt el a *carpinus*, a vetula több faja, a *populus nigra* stb., csak a formációt alkotó faktorokra voltam tekintettel (s ezért maradt a javítás után is vissza néhány régebbi meghatározás), amelyeket ki is hangsúlyoztam.

3.) Talán ez a leglényegesebb! Sajnos, nem állott rendelkezésemre a legújabb jórészt szintetikus genetikai és florisztikai irodalom, mint a Jávorka-féle 3 köt. „Magyar flóra” s a Jávorka—Csapody: „A magyar flóra képekben” című hatalmas, a legutóbbi idők eredményeit felhasználó nagy határozókönyv, miéért a régi, elavult nőmen klatúrájú, sokszor hiányos bibliographiához fordultam: Hoffman—Wagner; a Wagner-féle „Gyomnövények”, a Csérey—Jávorka-féle határozók.

4.) A dolgozat akkor készült, amikor még nem ismertem a nyiregyházi erdő növényföldrajzának a szűkebbkörű irodalmát — tehát az adatok már ezért sem „kritikátlan átvevései” az irodalomnak (különben is hogy csúszott volna be a sok hibás meghatározás, hiszen így nincs egyikben sem felsorolva) s jórészt a saját magam önálló tapasztalataira voltam utalva, amit fel is használtam — tudván azt, amit a zseniális meglátó Poincaré H. mondott: „a természettudományos igazság egyetlen forrása a tapasztalat.” Amit átvettem Rapaicstól! (mert mástól nem volt mit), azt pedig érthetetlen módon kifogásolja a bíráló: pl. az *oxalis corniculata* előfordulását, holott ezt saját magam is támogatom megfigyeléssel, mely főbb alkotó-eleme a keverterdők nyári aljnövényzetének, mint a szintén fellépő de kisebb jelentőségű *o. stricta*; s mivel ő egyik legnagyobb synoekológusunk (s a dán du Rietz-zel az általános bioszociológia megalakítója) úgy hittem, hogy tudta a magáét. Több helyen előadódó értelemzavaró hibák; pl. virágcsokor. Mindenesetre az illető mondatból is kiviláglik, hogy itt mit diszitőjelző, s bizonyos tájfestési motívum szerepel, távolról sem terminus technikus helyett csúszott be; ilyet amúgy sem ismer a botanikai terminológia. A „szabdalt” jelző helyes, mert nem definitív kitétel, de feltűnő tulajdonságként szerepel (ez sincs lefoglalva a morphológiában, nem úgy mint a szeldelt jelző, *folium sectum*, s. *segmenta*). Filarszky: Növénymorphológia 339 lap.)

A változat, s nem varietás ahogy a bíráló gondolta egy és ugyanazon családba tartozó fajok (species) felsorolási és megkülönböztetési neve, de nem phylogenetikai értelemben veve, de egyes eltérésekkel rendelkező spontán mutáció (genotypurát tekintve) mint epistatikus varietás (lásd a modern átöröklési irodalom-főként botanikai vonatkozásait), de önálló faj. Hiszen napjainkban e fogalmat összetéveszteni lehetetlen mióta Theodor Eüner (1843-tól 1898-ig) tübingai; vele egyidőben F. H. Osborn amerikai biogenetikussal felállította az orthogenetikussal evolúciót; mely a faj keletkezését a genotypus ifjúkori változásaira vezeti vissza (metakineis). — O. Zaeckel, — vagy mióta H. Lehwindewolf és E. Dacqué prof. proteogenezis elmélete polgárjogot nyert (Bateson, T. H. Morgan Correns, Faur, Saunders, sőt Hugó de Vries holland buvár mutációs elmélete egyben magyarázatot is adott a fajkeletkezés kérdésére, mely az aktív varietásokat gészthasadásból, vagy polimer transzlokációból értelmezi és a kollektív típusok rectigradatíós [v. aristogeneris, H. Osborn] szétkülönülését (subspeciés születését) a tetraplasiára vezeti vissza. Így a változat és a tényleges mutatív (germinális) varietás különböző dolog még akkor is, ha a mi nyelvünkben feltűnő különbség nincs is köztük. A szövegben előforduló egyszavas jelzések a mai irodalomban is használatosak: pl. felsorolánál, ahol az egyes fajok lényegteleneinek, [— üöm [artemisía], laboda [atriple,], szarmárkenyér [echinops.], A folytonos species jelző alkalmazása farszító és szükségtelen. Az *Agaricus gambosus* újabb neve ahogy azt előbb is irtam: *Tricholoma gambosus* Quélet. (l. Bernátsky-féle gombaművelet.) A *Morchella* genus felsorolása véletlenül elmaradt (nálunk tavaszoként a *M. esculenta* var. ovális et var. rotunda; a *M. hybrida* et conica var. mimima jelentkezik legsűrűbben.) — A *Mehandryum rumburum* a múlt év májusában is előkerült, melyet néhány példányban gyűjtöttem is. Igaz ritka vendég erre, s lehet, hogy postglaciális relictuma a havasi éghajlat alföldre ereszkedése után. A *Vinca herbacea* a minorral keverten a melegebb oldalakon tenyészik, s fodros szirmairól jól felismerhető. A *Stellaria nemorum* elnézés miatt került be a *Cerastium vulgatum* helyett. A *Verbascum thapsus* homokturzásokon az irtásosban alkot elszórtan formációt, lehet, hogy ez is maradvány. Mert ki tudja, vajjon

a késő jégkor után nem maradtak-é úgy itt, vagy a közeli ösmocsarak partján, mint a bátorligeti nyirláp magcsákója (*dryas acropetala*) zergeboglárja (*Trollius*) és *Urtica kiovicensis*. A tavaszonként megjelenő Ga-geak közül mind a két — általam — említett faj is él erdőkben s annak közvetlen közelében: a *G. arvensis* et *lutea*. A *G. pratensis* (*pratensis*?) a teniszpályától idebb, a homokos dombokon gyakori; amazok a belsőbb helyeken fordulnak elő. A „kardlevelű“ nem a jó magyar név önkényes felcserélése, de mint jelző került a latin név mellé, ép-úgy, mint az erustus *Briza media*, a fehér *L. holosericea* stb. kifejezésekben. A pityang közelebbi megjelölése két okból is szükségtelen: mert ha szakember olvassa, akkor tudja a teljes latin nevéből, hogy melyik fajról van szó; vagy hozzá nem értő s annak mindegy: vajon melyik — előtte ismeretlen egyedről beszélünk, (hiszen csak a legközönségesebbet ismeri; s itt éppen arról van szó!) Ugyanez áll a *Lotus tenuifolius* esetében is. A *Centaurea micrautha* korántsem a *Taraxacum* helyébe jutott csak vessző hiányzik előtte, s a kötőszó, így érthetővé lesz.

Dolgozatomat bevezetésnek, a növényformációk belső életébe való bepillantásnak irtam; s adatai a legjellegzetesebb faktorokra tekintenek. A természet legkisebb zárt életegységeinek harmonikus világát akartam bemutatni, s ezen keresztül a mi erdők gazdag flóratársadalmát úgy, mint egy élő, fejlődő és kitesztelő (*Frauce vitalizmusa*) ezer létérdeket tekintő, mégis a Mindenség céliát szolgáló képet akartam lerajzolni, amin — túlmenőleg örök törvényszerűség/ találkozzunk. Adataimat — tekintve a gyér, s hiányos irodalmat — erdőbűjő sétáim alkalmával gyűjtöttem össze, s nem az irodalom székszávú összefoglalásából csempésztem, ami kitűnik a kryptogámák gazdag felsorolásából is. Olyan adatokat szedgettem össze, melyek halk hangon beszélni tudnak a világ intelligenciájáról: az időt, teret átívelő, s a mindenséget betöltő életéről.

Betekintés, felhívás és szerény útmutatás; valamint híveket toborzó hang kívánt lenni a scientia amabilis, a legszébb tudomány számára. Ehelyütt is kifejezem mély tiszteletemet és hálámát a bíráló uraknak, kik szeretettel figyelmzettetek az első próbálkozásom félszegségére.

UBRIZSY GÁBOR

dorogi Ortutay Gyula:

CSOKONAI UTÓÉLETE.

Budapest, 1936.

A nagyközönség szereti az irodalom multját papirizú, idejétmult adathalmaznak látni, amelyből sznob bálványimádással emel ki egy-egy szellemi nagyságot, de, sajnos, nemcsak azért, mert elévülhetetlen szépségeket talál bennük, mintaképpül választja őket, a mai élet számára, hanem azért is, mert ha nem is kísérli meg, hogy a mult nagy írástudóiról véleményt alkosson, „illik” róluk tudnia.

Ezen a ponton támad zavar — Csokonai körül. A magyar irodalmi multnak talán legszertelenebb „csavargója” (— senki kegyeletsértésnek ne vegye —), egyik legélettelesebb lírikusa, igazán nem alkalmas arra, hogy irodalomtörténészek diszkortéses alkotásaiban egyszerű adattömeg, sznob emberek bálványa legyen, semmi más. Az átlagember, aki az irodalom történetét csak az illendőség szemüvegén keresztül nézi, épen ezért nem is tudja, mit kezdjen vele. S ez az oka, hogy a sokszinű, ezerarcú költő minden egyéniségnek más és más oldalát mutatja be, minden olvasóját ki tudja elégiteni.

S ha van egységes korszellem; minden kor is másnak és másnak látja Debrecen költőjét. Mindég azt veszi észre benne, ami épen megfelel neki, kárhóztatja, ha mást akar elérni, amit a költőből kiolvashat, dicsőíti, ha ugyanaz az ideálja, mint a költőé.

dorogi Ortutay Gyula (— aki különben nem tévesztendő össze neves etnografusunkkal —) derék munkát végzett tehát, mikor alapos, nagy filológiai felkészültségre valló tanulmányában bemutatja Csokonai utóéletét, illetőleg azt, hogy a Csokonai óta lezajlott magyar irodalmi élet egy-egy korszaka milyen képet alkotott a költőről, mit látott meg benne s mit nem tudott értékelni kétségtelenül eredeti alkotásából. A szerző teljességre és rendszerességre törekedett: s ezt el is érte, világosan áll előttünk, hogy a nagy költő hogyan ért el a mai irodalom közvéleményéig, szelleme milyen hatást gyakorolt az utókorra, egy szóval: mi volt róla a közvélemény.

De van tanulmányának még egy figyelemreméltó oldala is: az egyes korszakok Csokonairól alkotott képéből

művészi kézzel vonja le az író-utódok szellemi képét is s így tanulmánya nemcsak a Csokonai-kérdés szempontjából figyelemreméltó, hanem azért is, mert az olvasó előtt egyenes vonalban alakul ki a magyar irodalmi ízlés fejlődése a XIX.—XX. századon keresztül.

A lelkiismeretes, mindent forrással igazolni igyekvő tudós és az alkotóművész munkája egyesül tehát dorogi Ortutay Gyula értekezésében s így mindazoknak, akiket a miénkkel rokon talajból kinőtt Csokonai s ezen túl: a magyar irodalmi ízlés fejlődése érdekel, tanulságos olvasmányul szolgálhat.

DR. SZIKLAY LÁSZLÓ

BIHARI FODOR JÓZSEF KÉPKIÁLLÍTÁSA.

Az erdélyi havasok közül jött el hozzánk a homokos alföldre ez a nagyon tehetséges, nagyon őszinte és idealizmustól szinte túlfutott lelkű festőpoéta, aki a maga húszegynéhány évével meglátott világból adott le nekünk néhány pompás színes hangulatsugarat vászonra rögzítve.

Bihari Fodor mindent meglát, mindent szépnék lát. Keze pompásan engedelmeskedik szemének, szeme a lelkének. Rajztudása biztos, színei túlnyomóan borongó és mégis áttetsző sötét színek, tájképei kevés vonalnak és mégis sokat mondó képek, elmélyedésre készítőek. Önarcképe tökéletes — és bármely öreg, rutinos mester becsületére válnék.

Meglepőek és egészen újszerűek dekoratív olajfestményei — amelyeknek tárgya a magyar népelet és mesevilágból van merítve; káprázatosan gazdag ornamentikájú háttérben a legmagyarabb magyar alakok, a pásztor, a csikós, a csárdást táncolók, a szamár és kutya, juhok, vágató lovak vonalai vibrálnak szinte fejedelmi formabőségben és minden letompítva néhány tompa előkelő pasztellszinbe mártva.

A leggyönyörűbb magyar gobelinmotívumok, amik nagy értéket képviselnek; reméljük, hogy nevével még gyakran találkozunk a művészet birodalmában és újabb műveivel felkeres minket is.

SPÁNYI GÉZA

A SZABOLCSI SZEMLE

március hó 3-án nagyszabású vacsora keretében üdvözölte dr. Vietórisz Józse-

fet a Kisfaludy Társaság tagjává történt megválasztása alkalmából. A vacsorán résztvett a város színe-java, nem volt társadalmi osztály, mely képviselve ne lett volna. Több mint százán jelentek meg ez alkalommal a Korona nagytermében rendezett vacsorán, s jólesett látni, hogy nesztorunkat milyen bensőséges szeretettel üdvözik értékes kitüntetése alkalmából. Vacsora után Szohor Pál főszerkesztő köszöntötte Vietórisz Józsefet rámutatva különleges értekeire és nagy kultúrszeretetére. Majd az ünnepelelt költő bensőséges szavakkal köszönte meg az üdvözlést, hitet tett a szabócsi kultúrának ápolása mellett, s felolvasta a Kisfaludy-Társaságban elmondott köszöntőjét. Benkő László egy Vietórisz verset szavalt el, majd Schedlbauer Tivadarné néhány költeményét mutatta be általános tetszés mellett. Végezetül dr. Belohorszky Ferenc szólalt fel, s a következőket mondta:

„Egy kicsit igénybe kell vennem nekem is a mai ünnepi esténkre egybegyűlt kedves olvasótáborunkat és munkatársainkat. Rám kettős feladat hárult most, mert eredetileg az én kedves, szeretett Szentmiklósi Péter barátomnak és szerkesztőtársamnak lett volna feladata, hogy olvasótáborunkat köszöntve a mi Szemlének céljáról beszéljen. Sajnos, ő váratlanul megbetegedett, s így az első szavam most Hozzá szól, aki beteggyábol bizonyára idegondol, abból a kedves kis Őszülő-utcai hajlékból, amelynek falai között annyi terv és cél indult már eddig is el Szemlének hátsábjain a maga feltétlen igazságainak harcoss útjára. Hozzá szól, hogy innen gondolatban is megfogva kezét baráti, szerkesztőtársi és igaz munkatársi szeretettel szorítsam meg akkor, amikor Szemlének 4. évfolyamába indul, amikor most már kijegecesedett célok és tervek szolgáltatába állva, nyugodtan mondhatjuk el neki: amit 4 év előtt elterveztünk, 3 év előtt elindítottunk, im megérte azt a forrási időszakot is, melynek éppen az volt a célja, hogy megmutassa: életet lehet varázsolni, igazi fejlődést lehet belevinni a Nyírség irodalmi életébe. Össze lehet fogni, egységes lendülettel lehet átalakítani azt, ami eladdig csak tört vonalakban, határozott tehetségek időszakai írásainak megjelenésében nyilvánult meg. Az ő gondolata volt a mi Szemlének alapítása, az ő terve volt ennek az irodalmi életnek egy folyóiratban határozott irányvonalat is adni. De az ő

gondolata volt az is, hogy ez az irodalom, ez az irodalmi élet, ez az itt rejtőző igazi tehetségkorszok necsak elszigetelten a l'art pour l'art irodalomnak, hanem a szabolcsi magyar életnek szolgája és alázatos híve legyen. Igen, alázatos, mert nincsen semmi a nemzet éleében, sem egyéniség, sem közösségi akarat, még kevésbé szellemi egység mely önmagát volna hivatott kiszolgálni, hanem csakis egy magasabb, egy szentebb közösséget: a nemzetet, a magyi megértő, türelmes, alázatos szellemével. Az irodalom is csak akkor teljesítheti hivatását, ha ennek a nemzeti gondolatnak és egységeségnek hivatott öre, szolgája lesz. Mi céljainkban sem lehetünk mások tehát, mint az északkeleti végén a magyar testnek csonkahazánkban legsorsvertebb ápolói és gyógyítói, a megszentelt magyar ugar szellemi napszámói. Céljainkban egyesíthetjük mi ezeket, akik mindenféle születési, rangi és helyzeti tekintély nélkül is elsőnek a közszolgálatot tartják szemük előtt, akik nem képzeleti alapon, hanem a reális, meglévő erők segítségével igyekeznek az ezer sebből verző nemzetet és szabolcsi föld népét boldogabb utakra vezetni. Ez a cél tehát népi, trianoni és állampolgári sorsunkkal szoros összefüggésben van. Szeretni ezt a népet, ezt a földet, megbecsülni ezt a munkát, nemcsak szavakkal, hanem való tettekkel és bátor szókimondással, magunkra venni, ha kell a kereszt kirjat is, vállalni azt, amit mások helyettünk el nem végezhetnek, s beleolvasztani magunkat az élet minden területén a közügyek kérdéseinek világába, mindig nyílegyenesen a kérdések keresztjébe is nézni, nem bánni, ha akármi is lesz: azaz küzdeni, harcolni és szenvedni, ha kell, örülni, ha úgy hozza a sors, boldognak lenni, de soha el nem bizakodni amit az élet ránk mér türelemmel és megértéssel viselni, sohasem lankadni a munkában, a tettekben... ez a mi célunk, ez a mi feladatunk.

Akik végignézik Szemlénk hasábjait az utolsó esztendőben, kétségkívül azt

tapasztalhatják, hogy ez a szellem valóban megvalósult, kiforrott, s a tapogatózás, a keresés, a kiforrás éveit után elkövetkezett az elhivatás beteljesedésének és reális megvalósulásának idősza is. Mind több s több oldalt foglalnak el hasábjainkon azok a kérdések, amelyek a szabolcsi népi élet kérdéseire hoznak közelebb minket. Mind több s több cikk fedezi fel hasábjainkon, s teszi ismertté mindenki számára, aki csak érdeklődik e kérdések iránt: a mi szabolcsi életünknek számtalan ismert, de csak tudat alatt ismert problémáját. S ma már ott tartunk, hogy az irodalmi élet terén büszke, magabazárkózott főváros is méltányolja ezt a mi munkánkat, s igazolni is tudnam, nem egy véleménynyel, hogy a főváros mértékadó tényezői Szemlénket a legjobb folyóiratok között tartják számon, amelyek vidéken csak megjelennek. Sokszor kapunk leveleket ismeretlen emberektől, a fővárosból, akik új szellemet, új lendületet és frisséget látnak a lapunkban, s mind kevesebben lesznek azok a mértékadó tényezők, akik a Szabolcsi Szemléről ne tudnának, ne olvasták volna, — ami manapság különös jelentőségű lehet, mert soha annyi folyóirat, soha annyi időszaiki lap meg nem jelent nálunk, mint jelenleg. — Nem dicsekvésből mondom mindezt el, nem hivalkodásból, nem érdemünk hangoztatásáért, hanem azért mert oly körben érzem magamat, amelynek tudnia kell arról, véleményem szerint, ami a lap, a Szabolcsi Szemlének talán egyébként csak belső magánügye volna. A mi olvasótáborunknak, akik oly híven kitartanak mellettünk, akik jelenleg is megmutatják, hogyan ragaszkodnak ahhoz a férfihoz, akit mi szellemi atyánknak ismerünk és büszkén vallunk. Az ő szelleme, az ő fáradhatatlan férfias lénye él még mi bennünk is, azokban, akik szerény követőiként állunk csak itt most, ennek az ünnepnek a fényében. Amit Vietórisz József jelent, amit az ő szelleme sugároz, ami Vietórisz József hatévtizedes munkájában

SZELLEMI TUDOMÁNYOK
IRODALOM MŰVESZET
SZINHAZ ZENE FILM
KRITIKA NAGYVILÁG

tükör

A LEGSZÉBB
KÉPES FOLYÓIRAT

ÉVENTE 1000 OLDALON,
1000 KEPPEL, PENGŐ 8-40
KIADÓHIVATAL: BUDA-
PEST, IV., EGYETEM-U. 4

megnyilvánul, az a mi eszményképünk a Szabolcsi Szemle írásában és a Szabolcsi Szemle szerkesztésében egyaránt. Feladataink is benne megtestesítve láthatók: a hűség és a szeretet, a megértés és türelem, a szüntelen fáradozás és örökifjúság, a boldog, optimisztikus életszemlélet, melynek célpontja sohasem az egyéni érvényesülés, sohasem a magunk értékének előtérbetolása, hanem az egy sors és föld fiainak szolgálata a felebaráti tettekkészség jegyében.

Nem hálás ez a feladat sokszor. Nagyon sok kemény napot, délelőttöket és délutánokat, estéket és éjtszakákat, sok fáradhatatlanságot, ötletet és sokszor bizony igen sok kilincselést, várakozást és türelmes megnyugvást kívánó munka. De amint az ő egyéni életének mindig volt biztos támasza, aki új erőt tudott önteni a néha talán már lankadó lélekbe, amint Neki mindig volt valakije annak az asszonynak személyében, aki a harcokat békességgé változtatta, aki a fáradó lelket újjáélesztette, akként nekünk mindig volt és — hisszük — lesz olyan olvasótáborunk, amelyik ösztönző erőt ad a további építésre és határozott cselekvésre. Ezt a tábort megtartani, ezt a tábort a mi fentebb vázolt eszméink és feladataink számára megnövelni sohanemfáradó munkánkkal: a mi kötelességünk legelső sorban. Ezt az olvasótábort köszöntöm először is őszinte szeretettel és barátsággal a Szabolcsi Szemle nevében, kérve őket arra, hogy munkánkban továbbra is támogassanak a mult szeretetével és kitartásával. Jöjjenek el hozzánk, mondják el óhajukat, nekünk az ő véleményük a legfontosabb és az ő segítőkészségük a legbiztosabb.

Másodszor köszöntöm a szerkesztőség nevében a mi kedves odaadóan fáradó munkatársainkat, a Szabolcsi Szemle ma már ismert íróit és íróit, és önzetlen, fáradhatatlan kiadónkat. Azokat, akik hivatásuknak érezték bekapcsolódni a Szemle immár 4. éves munkájába, s akik mindenkor a legnagyobb készséggel álltak és állnak rendelkezésünkre. Boldogan mondhatjuk, hogy ez a munkatársi tábor ma már egész Szabolcsban ismert, boldogan hisszük, hogy tehetségüket, írói lendületüket a jövőben is megtartják számunkra. Céljaink, feladataink tudatában ők azok, akik az írással tetté várszólják azt, amit annyian oly sokféleképp álmodnak és hisznek megvalósulni valaha nemzetünk életében.

Végül engedjek meg, hogy egészen a

Szabolcsi Szemle barátai közt érezve magamat, egy vallomást tegyek itt: ~~Szentmiklósi barátunk~~ ~~kigondolta,~~ a Bessenyei Kor a maga eleterejével és áldozatkészségével útnak indította, a Szemle munkatársai Szemlénk céljait és teladatait felismerve, szolgálatba állottak. De van, aki élteti, aki előrelendíti, aki hivatásának és a Szabolcs iránti szeretetének minden cseppjével melengeti ezt a lapot, s ez a mi főszerkesztőnk, a mi leghívebb Szemle-barátunk. Ő felismerte a Szemle rendkívüli jelentőségét Nyiregyháza város és Szabolcs megye életében, a keleti kultúra terjesztésében, átérezte micsoda lélek és életformálóerő rejlik egy folyóirat lüktető szellemében, ha az általános és önzetlen célokat szolgál, neki köszönhetjük, egész tárgyilagosan mondhatom azt, hogy élünk, hogy elhettünk, hogy a Szemle hivatását betöltheti. S ez a gondossága nemcsak abban mutatkozik, hogy anyagi gondjainkon mindig segíteni törekszik, sőt tud is, nemcsak abban, hogy a bizony elég gyakran őt molesztáló szerkesztőket szívesen, segíteniakarással és boldog, önzetlen fáradozással igazítja útbá, hanem ő az is, aki ennél a Szemlének határozott egyéniségével és igazi irodalomszeretettel irányokat mutat, aki a mi szeretett Józsi bácsink mellett apánk, gyámolítónk és ösztönzőnk. S ő az, akinek e tekintetben is minden tettét az a parancs irányítja: önzetlenül és fáradhatatlanul dolgozni a magyarságért, a szabolcsi szellem életközösségért. — Nem ildomtalan tehát most, amikor a Szabolcsi Szemle egy nagy értékét ünnepeljük, a mi szeretett főszerkesztőnket is köszönteni, mert ez nemhogy elhomályosíthatná vagy megszüntethetné az ünnepelel fényét, csak még élesebbé teszi és igazán égővé alakítja, mert hisz a Kossuth-gimnázium Alma Materében Szohor Pál Vietórium József tanár úrtól látta, tanulta és sajátította el azt, ami ma őt is arra érdemessé teszi, hogy az ünnepelel fényébe emeljük, őt is a szerkesztőség nevében köszöntjük. Tanár és tanítvány ma boldogan nézhetnek egymás szemébe, mert ideáljait ma megvalósulva és a jövőnd nehéz munkáira előkészítve láthatják. — Fogadja a mi kedves főszerkesztőnk munkatársaitól és szerkesztőtársaitól szíves megemlékezésül, hálás szeretetünk kifejezéseképen az elmult évolyamunk egy díszes példányát, legyen ez ösztönzője és legyen ez bátorítója abban, hogy az a munka, amit ő éltet, ma már erősek, bátrak és jövőbenhívők kezében válik

igazi életforrássá. Az Isten őt sokáig éltesse !!!

BUDAPESTI NEMZETKÖZI VÁSÁR HÍREI

Nagy utazási kedvezmények a Budapesti Nemzetközi Vásárra. A Budapesti Nemzetközi Vásár utazási igazolványai, amelyek 27 állam vasuti, hajózási és légiforgalmi vonalain rendkívül nagy arányú utazási kedvezményeket biztosítanak, március hó közepén kerülnek elárúsításra az utazási irodákban, a vásár több mint 1000 bel- és külföldi képviselőjénél, valamint a m. kir. külképviseleti hatóságoknál. A kedvezmény mérve Magyarországon 50, Ausztriában 25—33, Csehszlovákiában 33, Romániában, Jugoszláviában, Bulgáriában, Görögországban 25, Törökországban 45—70 százalék. Ezenkívül Olaszországban 30, Svájcban, Németországban, Belgiumban, Hollandiában, Franciaországban 25 százalék, Angliában, Lengyelországban, Litvániában 33 százalék, Lett-, Eszt- és Finnországban 25 százalék vasuti kedvezményt élveznek a vásárlóigazolványtulajdonosok.

Ágykultúra-csoport a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Budapest idegenforgalmában mind nagyobb szerepet játszanak a nyugatról jövő vendégek. Erre való tekintettel a Kárpitosok Ipartestülete akciót indított annak érdekében, hogy a budapesti szállodák és penziók az összes rendelkezésre álló ágyakat ill. fekvőhelyeket a nyugati közönség fokozott igényeinek megfelelően szereljék fel. Ennek kapcsán beadvánnyal fordultak a főkapitánysághoz, vizsgálja meg a szállodákat és penziókat, és csak ott engedélyezzen magasabb szobaárakat, ahol az ellenőrző bizottság, amelyben hatósági személyeken kívül kárpitosok is részt vesznek, a közismert nyugati módra felszerelt kitűnő anyagból készült, kényelmes fekvőhelyeket talál. Ez a felszerelés rugós alsómatrac, lószőrmatrac, gyapjumatrac és ezen elhelyezett szarvasbőr lepedőből áll. A kárpitosipartestület e nyugati ágtyípus népszerűsítése érdekében a Budapesti Nemzetközi Vásáron kiállítást rendez a nyugaton használatos különböző ágtyípusokból.

Megjelentek a Budapesti Nemzetközi Vásár propagandanyomtatványai. A Bu-

dapesti Nemzetközi Vásár plakátjai, tájékoztatói, reklámbélyegei és egyéb propagandanyomtatványai számos változatban 15 nyelven, több millió példányban megjelentek és szétosztásra kerültek a vásár tb. képviselői és az utazási irodák között, ahol az érdeklődők rendelkezésére állnak.

Külföldi társasutazások a Budapesti Nemzetközi Vásárra. Már most óriási érdeklődés nyilvánul meg a külföldről a Budapesti Nemzetközi Vásárra rendezett társasutazások iránt. Különvonatok fognak érkezni Ausztriából, Németországból, Jugoszláviából, Csehszlovákiából, Olaszországból és Svájcban, nagyobb csoportos utazásokat szerveznek Egyiptomból, Török- és Görögországból, úgy hogy a vásár az országra nézve megint hatalmas idegenforgalmi fellendülést fog jelenteni.

Mikortól meddig érvényesek a Budapesti Nemzetközi Vásár magyaránú utazási kedvezményei? A Budapesti Nemzetközi Vásár utazási igazolványai Magyarországon 50 százalékos kedvezményre jogosítanak és pedig a Budapestre utazásnál április 20-tól május 10-ig, a visszautazásnál április 30-tól május 20-ig. A szomszédos országok közül: Ausztriában a kedvezmény 25—30 százalék (érvényes Budapestre április 25-től május 10-ig, vissza április 30-tól május 15-ig), Csehszlovákiában 33, Romániában 25, Jugoszláviában 50 százalék. Ez utóbbi három országban a kedvezmény az odautazásnál április 20-tól május 10-ig, a visszautazásnál április 30-tól május 20-ig érvényes. A vásárigazolványtulajdonosok ezenkívül Olaszországban 30 százalék, Svájcban, Németországban, Belgiumban, Hollandiában, Franciaországban 25 százalék, Angliában, Lengyelországban, Litvániában 33 százalék, Lett-, Eszt- és Finnországban 25 százalék vasuti kedvezményt élveznek. Ez utóbbi kedvezmények érvénye országonként változóan a vásár nyitása előtt 5—10 nappal kezdődik és a vásár bezárása után 5—10 nappal fejeződik be. A vásárigazolványok néhány napon belül már elárúsításra kerülnek az utazási irodákban, a vásár tb. képviselőinél, valamint a magyar kir. külképviseleti hatóságoknál.

A nápolyi herceg és a Budapesti Nemzetközi Vásár. A Budapesti Nemzetközi Vásár meglehangú levélben fejezte ki az olasz árumintavásároknak szerencsekívá-

natait a nápolyi herceg születése alkalmából. Ugy a milánói mint a bari-i vásár meghatva köszönték meg a jókívánságokat és „ragyogó jövőt kívánnak a baráti magyar nemzetnek”. Egyben annak a kívánságuknak adak kifejezést, hogy a jövőben is kooperálhasanak a Budapesti Nemzetközi Vásárral, az olasz-magyar gazdasági és idegenforgalmi kapcsolatok minél erőteljesebb fejlesztése és elnöklítése érdekében.

A magyar szén propagandája a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Magyarország szénfogyasztása az elmúlt évben 6.1 százalékkal emelkedett, amely növekedés még nincsen arányban az ország konjunktúrális helyzetének javulásával. A szénfogyasztás további fokozása annál időszerűbb, mert míg a faárak emelkedtek Magyarországon, addig a szénára c változatlanok maradtak. A szénfogyasztás propagandája érdekében a Magyar Bánya és Kohóművek Szövetsége nagyszabású és rendkívül érdekes kiállítást rendez a Budapesti Nemzetközi Vásáron, amelynek

keretében demonstrálni fogja a magyar szének kalóriatartalmát és felhasználási módját az iparban és a háztartásban.

Villamosított kisipari műhelyek a Budapesti Nemzetközi Vásáron. A Budapesti Nemzetközi Vár kisipari csoportjának keretében a legmodernebb munkagépeket felszerelt különböző kisipari műhelyek úgymint asztalos-, kádár-, kötszövő-, kalapos-, lakatos-, takács-, szobafestő és fodrászműhelyek kerének munkaközben bemutatásra. A műhelyekben készülő tárgyakat a közönség a helyszínen megvásárolhatja.

SZABOLCSI SZEMLE

IV. évfolyam.

Nyiregyháza, 1937. 3—4. szám

Főszerkesztő: Szohor Pál.

Szerkesztők:

Szentmiklósi Péter, Belohorszky Ferenc.

Nyiregyházi Termény- és Áruraktár Rt.

Nyiregyháza

FIÓKRAKTÁR RAKAMAZ

SZESZSZABADRÁKTÁR

**Zsák- és ponyvakölcsönzés. Olajgyár.
Gabonaneműek bizományi adás-vétele.**

Elfogad: tárolás, kezelés céljából mindenféle mezőgazdasági szemesterményt, bort, szeszesítalt, szalonnát stb. Jutányos kamat mellett lombardkölcsönt nyújt.

Triesti Általános Biztosító Társulat

(Assicurazioni Generali) főügynöksége

Elfogad: Tűzbiztosításokat, életbiztosításokat, betöréses lopás elleni biztosításokat, baleset és jégkár elleni biztosításokat kedvező feltételekkel és méltányos díjakkal.

CSAK A FECSKE

nem jelenti be senkinek, ha elköltözik, Önnek azonban érdeke, hogy költözése előtt már egy héttel felhívja a

„Fulgur” Villamossági és Műszaki Vállalatot

Nyiregyháza, Jókai-u. 4. Telefon: 415.,
amely villanycsillárját, rádióját és egyéb villamos készülékeit idejében átszereli új lakásába. Ugyanott villanyvilágítási és erőátviteli berendezések tervezése és szerelése, motorok tekercselése, mindennemű orvosi készülék javítása.

FÉNYKÉPALBUMOKAT,
KÖNYVTÁRI KÖTÉSEKET,
írómappákat, gobelin montirozásokat,

IZLÉSES kivitelben és **OLCSÓN** készít :

KISS ISTVÁN KÖNYVKÖTŐ

NYIREGYHÁZA

BERCSÉNYI U. 2.

IZSÁK JÓZSEF R. T.

NYIREGYHÁZAI FIÓKJA
ZRINYI I. UTCA 5 SZÁM.

Legolcsóbb bevásárlási forrás mindenféle festékek, háztartási, pipere cikkekben, valamint gyümölcsvédő szerekben.

MAV. SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT
HÁZTÓL-HÁZIG FORGALOM

A „MATEOSZ” NYIREGYHÁZI KÖRZETÉNEK
FUVARFELVÉTELI IRODÁJA

Áruszállítások. — Beraktározások. — Költöztetések.

RÓTH SÁNDOR szállító **NYIREGYHÁZA**
RÁKÓCZI-UTCA 15. TELEFON: 323.

NŐIKABÁT SZABÓSÁG

Női és leánykabátok, kosztümök gyors és
a legújabb, divatos modellek szerinti el-
készítését hozott, vagy dús raktáramból
választott anyagból v á l l a l o m

SCHWARTZ ÁRON

NYIREGYHÁZA BETHLEN UTCA 47.

KRAYER — LAKK — FESTÉK — FOGALOM!

Modern háziasszonyok előtt már nem kétséges!

KIZÁRÓLAGOS EGYEDÁRUSÍTÓ

Böhm Jenő festékkereskedő

Nyiregyháza. Rákóczi ut és Kossuth-u. sarok. Telefon : 232

Autó, Traktor és Műszaki Ker. Vállalat

KLÓR MIHÁLY

NYIREGYHÁZA. VAY ÁDÁM U. 2. TELEFON : 541.

VULKAN GUMI ÜZEM